

TRIBUNA

Slovenska vojska sedaj
ali po odcepitvi?

Številka 4/5, marec 1990
cena 10 din

TRIBUNA

FRANE MILČINSKI-JEŽEK

KAZALO

UVODNIK

REKA BREZ POVRATKA

- 1 Hamfri
- 4 Ivan Jan
- 6 Intervju:
dr. Franjo
Tuđman
- 10 Social-
demokrati
- 11 Tajna
zakonodaja
- 12 KOČEV-
SKA REKA
- 16 Slovenska
vojska
- 18 Portret:
Franc
Rozman-
Stane
- 20 Sveta vojna
- 21 Bajram
Kelmendi
- 24 Fotolabor
- 30 Ali so
Parižanke
kurbe?!
- 43 Afrodita in
200 kurcev
- 46 Protokoli
- 48 Igor Bavčar

Razbijanje tabujev je, ljube bralke in dragi bralci, Slovincem postal nacionalni šport, oblasti ciroza jeter, nam pa zabaven hobi in motiv za pravo novinarsko delo. Eni so tabuje štirideset let delali, mi pa jih bomo deset let razbijali. Delo se, žal, bliža koncu. Ostal je pravzaprav samo še eden: KOČEVSKA REKA.

Sinonim za misterioznost in tabu brez primere v povojni slovenski zgodovini. Izginjali so tisti, ki so tam delali in tisti, ki so tam vrtali. Sliši se kot pravljica, a to vendar ni. Kočevska Reka je in tudi TRIBUNA je (začela vrtati v sršenje gnezdo). Vsi dosednji poskusi razkrivanja misterija, imenovanega »Kočevska reka«, so spodleteli. Nazadnje Mladinin pred slabim letom. In nikjer ne piše, da tudi nam ne bo - spodletelo namreč. Preveč je zvitih mačkov na oblasti, katerih politična pornografija potrebuje takšne reke brez povratka.

In vendar. Narod ima pravico vedeti najmanj to, kam izginjajo milijarde dolarjev, ki jih danes kot puf odplačuje slovenski narod z industrijo. Ta pa sodi na odpad, ker je nekdo dolarje za posodabljanje te iste industrije zmetal v reko brez povratka.

Toda govorice so eno, resnica pa drugo in vse do danes je bila Kočevska Reka samo govorica. Govorica, ki je bila že vojaško oporišče, laboratorij za razvoj jedrske vojne tehnologije, skrivno oporišče komunističnih vladarjev v primeru puča ali česa podobnega, podzemno letališče z zmeraj pripravljenimi letali, ki bi komunistične liderje odpeljala na varno, udbovski poligon za urjenje specialcev (jugosecuritate) in še kakšen izum človeške domišljije, vse do naprav za klatenje zvezd z neba. Morda pa je vse skupaj larifari in je tam le dobro zavarovan lovski rezervat za razne debeluhe, ki streljajo privezane medvede, nabirajo posejane gobe in se počutijo prave skavte, ko zvečer v luksuznih lovskih kočah igrajo tarok in pijejo francoski konjak. Toda helikopterja se z lovsko puško ni da sestreliti, ker ne raca in tisto pred par leti, kar je tam blizu strmoglavilo, ni bila divja raca, ker generali, niti upokojeni, ne jahajo divjih rac. Vsaj v letu ne.

Toda s tabuji, dragi moji, je nekako tako kot s puncami: ko zanje zvemo, nas začnejo vznemirjati. Ko jih do kraja spoznamo, se nam ali čisto zmeša ali si poiščemo druge. In zaradi reke brez povratka se je marsikomu že zmešalo. Marsikomu pa se še bo!

V Ljubljani, 1. marca 1990

Vaš Hamfri Bogart

P.s. Ker Apaurini škodijo zdravju, bi našo paranojo lepo prosim zdravili z odgovori na vprašanja: kaj tam sploh je, razen medvedov in kraških jam, čigavo je, kdo si je to izmislil in koliko nas to stane.

Ker je legalen dostop podatkov onemogočen, nam prosim oprostite, če smo kje usekali samo blizu in ne v sredino, ali še bolje: povejte nam, kar veste. Tudi Vi, gospod Stanovnik!

TRIBUNA je glasilo UK ZSMS Ljubljana. • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. • Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel (061) 319-496, telefax (061) 319-448. • V uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro. • V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. • V.d. odgovornega urednika: Tomi Drozg. • Lektorica Nives Klinc. • Cena 10 din. • Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22.2.1973. • Naslednja številka izide 26. marca 1990. • Fotografija na naslovni strani: Fotodokumentacija Dela.

BE-GA

Kar nekaj ljudi je v uredništvu spraševalo, kdo je junak, ki je tako podpisal pismo, objavljeno v 1. številki letošnje TRIBUNE. Češ da to spominja na bela garda in ne vem kaj še vse in da se to nasploh ne spodobi in da če možakar nima jajc, da bi se podpisal, naj raje sploh ne piše in da smo prasci tudi mi, ki objavljamo nepodpisana pisma.

Torej:

1. BE-GA res spominja na bela garda. In kaj potem?!

2. Ljudje se včasih ne podpišejo popolnoma upravičeno, če je upravičeno to, da so na primer nekemu našemu sodelavcu, ki se ukvarja s podobno tematiko kot »BE-GA«, že trikrat v zelo kratkem času prerezali gume na avtomobilu.

3. Tisto o jajcih: če se ne varam, prav BE-GA piše o tem, kako so jih nekemu scvrli in jih potem seveda ni imal več. Torej smatram takšno simboliko za cinično in neokusno. V omenjenem primeru imetje jajc in poguma nimata ničesar skupnega.

4. In tudi, če bi že šlo za pomanjkanje poguma pri avtorju, v kar resno dvomim, ga ima to uredništvo dovolj, da avtorja zaščiti in ga tudi pred sodiščem ohrani anonimnega, če bo tisti, ki mi je s sodiščem grozil, svojo grožnjo uresničil.

5. Pot do resnice bo, tega se zavedamo, dokaj robata in ne vselej popolnoma pravična do vseh. Toda to je cena resnice, ki jo bomo vsi skupaj po malem plačevali.

Pa lep pozdrav, tovariši!

Tomi Drozg

v.d. odgovornega urednika TRIBUNE

PISMO GLAVNEMU IN ODGOVORNEMU UREDNIKU »TRIBUNE«

V 2. številki Tribune z dne 2.2.1990 ste na strani 3 objavili prispevek Vinka Mavsarja ml. z naslovom Teharje in podnaslovom Kriveci za pokole. S tem sestavkom ste najbolj grobo oklevetali moje ime.

Moje delo v Celju po osvoboditvi ni imelo s taboriščem v Teharjih nobene povezave. Če nekoga javno oblatite, kot ste mene, bi pač tisti, ki blati in tisti, ki takšne klevete objavlja, moral imeti vsaj minimalne dokaze za svojo trditve. Ker takih dokazov ni, lahko le sklepam, da želite s takšnimi prispevki oblatiti borce za svobodo slovenskega naroda.

Ne morem in niti ne nameravam opravičevati tega, kaj in kako se je zgodilo v Teharjih. To bo vsekakor ostal madež v naši zgodovini. Ne morem pa mimo poskusov nekaterih, da bi oblatili naš osvobodilni boj.

Leon Cibic

GOSPOD KEBE!

Nehajte že vendar s takšnimi floskulami, kot ste jih uspeli sestaviti v Mladini 1. januarja 1990 v pismu »Zdenku Zavadlavu!«.

Imate me za »vojnega hudodelca«. Vam in Vam podobnim z veseljem dovolim, da me proglašate za »vojnega hudodelca«. Ne bom Vas tožil, nasprotno, ob Vaši miselnosti mi je to kompliment.

Spet pisarite ali sem Levstik ali Levstek. Glede tega se, kot izgleda, z Vami nima pomena prepirati. Mislim sem, da Vam zadostuje, ko sem Vam poslal kopijo župnijskega rojstnega lista, ki so mi ga poslali

sem, v emigracijo.

Pravite, da ste me »razkrinkali« (?). Sedaj si lastite kar prvenstvo, da ste me v celoti Vi »razkrinkali«. Na žalost Vas moram razočarati in reči, da ste Vi zadnji.

Omenjate dokumenta, ki sta za Vas seveda z veseljem takoj inkriminirana. Gre za dve prošnji za višji čin. Prvo je napisal vojaški kurat Križaj ter sem jo jaz le podpisal, saj sem ležal v bolnici v Ljubljani težko ranjen. Ko sem prebral besedilo, sem dejal kuratu, da je besedilo pretirano in da ne odgovarja resnici.

Odgovoril je, da moramo prošnjo dobro podpreti, če hočemo dobiti pozitiven odgovor. Drugo je napisal nadporočnik Stane Buda, ki sedaj živi v Argentini in je bil eden najbolj pogumnih domobranskih častnikov. Te sploh nisem prebral, ampak sem jo le podpisal, ker mi je bilo to dovolj. Vi ste ta dva dokumenta šele sedaj odkrili, jaz pa ju imam že nad 15 let. Kot zagriženi amaterski zgodovinar bi seveda lahko raziskali, koliko podatki v teh dveh prošnjah odgovarjajo resnici!

Pravite, da imate »fakte, ki me zaznamujejo kot dobrega domobranskega soldata«. Res je, g. Kebe, v bojih, ki sem jih jaz vodil, nismo poznali umika pred sovražnikom. Ob tem Vam z vso odgovornostjo zatrdim, da nimam na vesti uboja nobenega ujetega partizana, še manj pa civilne žrtve. In vendar sem za Vas »vojni hudodelec«.

Kot ob moj priimek, se spet zaletavate ob moje čine. Če nimate kakšnih bolj »težkih argumentov« proti meni, raje nehajte s tem. Ampak, kljub vsemu, če spet vztrajate, naj vam odgovorim, kar sem Vam že. Bil sem kaplar, nato podnarednik, in kot najboljši podoficir sem bil poslan v šolo za častnike. Ker sem šolanje končal v aprilu 1945., sem bil takoj predlagan za poročnika. Dobil sem položaj vodnika v VI.

KAJ HOČEMO ŠTUDENTJE OD SOCIALISTIČNE ZVEZE?

Na predhodnico sedanje Socialistične zveze študentska organizacija nima najboljših spominov, upamo pa, da bo hčerka prijetnejši sogovornik od matere.

V februarju se je predsedstvo ljubljanske študentske organizacije - Univerzitetne konference - odločilo, da pripravi sestanke s predstavniki različnih političnih organizacij - novih in prenovljenih - in skuša ugotoviti, kakšen je njihov odnos do Univerze in študentov in kakšno politiko bodo z Univerzo in študenti povezanimi vprašanji zastopali njihovi poslanci v aprilu izvoljeni skupščini. Upali smo tudi, da bomo s svojimi argumenti in teži študentskih glasov prepričali katero od strank v politične odločitve in volilne obljube, ki bi bile študentom v prid.

Prepričani smo, da bo socialistična zveza po srečanju v Veliki sejni dvorani Univerze izdala sporočilo za javnost in predstavila volilcem svoj program glede Univerze in študentov. Upamo, da bo v tem programu upoštevala tudi naše predloge in pomisleke.

NAJ NAJPREJ PONOVIAMO staro zahtevo študentske organizacije: pričakujemo, da bo nova

skupščina republike Slovenije dosegla, da se bo delež narodnega dohodka, ki ga bo Slovenija v naslednjih letih namenjala za izobraževanje, VSAJ IZENACIL s sredstvi, ki se porabljajo za vojaške namene.

Menimo, da so šole in univerze za demokrično družbo v obdobju brez posebnih mednarodnih napetosti pomembnejše od pušk in tankov, in pričakujemo, da se bo Socialistična zveza pripravljena v tem tudi javno strinjati z nami.

Upamo, da nas bo Socialistična zveza in njeni poslanci v parlamentu podprli tudi v naslednjih vprašanjih, kjer se univerza srečuje s politiko in državo:

- država naj v Zakonu o Univerzi potrdi univerzitetno avtonomijo in eksteritorialnost; o univerzitetnih zadevah naj odločajo le profesorji in študentje. Tretji, zunanji zbor Univerzitetnega sveta pa naj se ukine;
- študentska organizacija naj dobi preko Zakona o Univerzi svojo legalnost in možnost sodelovanja pri odločanju o problemih univerze in izobraževanja v republiških organih;
- zakon naj vsaj ohrani stopnjo študentske participacije pri odločanju o Univerzi;
- vodenje vseh kadrovskih postopkov na Univerzi naj politika in država prepustita njej sami;
- republika naj pomaga zagotoviti denar za formiranje aletarnativnih smeri študija in »kompletiranja« Univerze v Mariboru;
- iz republiškega proračuna naj študentska zveza dobiva dotacije, ustrezne tistim, ki jih je prejela pred prisilno vključitvijo v ZSMS

leta 1974;

- skupščina naj doseže, da bodo študentje oproščenih vojaških vaj. Doseže naj tudi, da bodo vsi srednješolci, ki se odločijo za študij, lahko odšli najprej na univerzo in šele potem v armado;
- Zakon o Univerzi naj prizna študij kot delo; dolžina rednega študija naj se šteje v delovno dobo. Študentske matere morajo dobiti poročniški dopust, mirujoče leto statusa na univerzi, preživnino in otroške doklade;
- od večjega deleža narodnega dohodka za univerzo, ki bi potrdil bistveni dvig njenega družbenega pomena, gimnazije in ostalih šol, pa pričakujemo rešitev nekaterih ekonomskih študentskih problemov: SE PRAVI, več denarja za stipendiranje in takojšnje določitev sredstev za gradnjo novih študentskih domov, da bodo izginile množice brucov, ki so sedaj vsako jesen na cesti z odobrenimi odločbami za posteljo v študentskem naselju. Že letos poleti naj se zgradijo vsaj štirje domovi v naselju v Mestnem logu;
- država naj študentom omogoči soupravljanje objektov, ki so jih postavili sami ali pa so bili zgrajeni iz denarja za študentske domove (študentski tabor Ankaran in del »mladinskega« doma v Bohinju naj preideta pod upravo študentske organizacije);
- študentje naj dobijo v upravljanje študentske servise po Sloveniji.

Gorazd Drevenšek
za predsedstvo Univerzitetne konference

velikolaškem jurišnem bataljonu v Strugah, nekaj dni kasneje pa sem v Kočevskem Rogu postal komandir 24. Čete, potem ko je bil smrtno zadet poročnik Petric Janko. Vendar sem bil še isti dan ranjen. Ko vidim, da so čini Vaš tako priljubljen hobi, si ne morem kaj, da Vas ne vprašam, kako to, da niste nikoli javno raziskali, kako je Josip Broz Tito kot avstrijski kaplar ujel tri Ruse, za kar je bil odlikovan od poveljstva avstrijske armade, nato pa je tudi za te zasluge postal maršal Jugoslavije?!

Še naprej se trudite glede moje »povezave z UDBO«. Menda upate, da me boste s tem onemogočili pri politični emigraciji, v zamejstvu, pa tudi v domovini? Tudi tukaj se krepko motite!

Glede na to, da se približujem svojemu 65. letu, ko bom šel v pokoj, lahko izrazim željo po treh pokojninah. Najprej kot hotelir, nato kot upokojeni sodelavec CIE, ker pa mi toliko podtikate sodelovanje z UDBO, Vas prosim, da stopite k svojemu prijatelju Ertlu s priporočilom, da mi izda potrdilo o najinem sodelovanju. Seveda z dvojnimi leti, s čimer bi tako imel še tretjo pokojnino.

Pa brez zamere.

Vinko Levstik, Gorica

P.S. G. Kebe, v prihodnje Vas prosim, da me pozabite in me ne omenjate več, kar bom tudi jaz storil. Polemika z Vami mi ni v zadovoljstvo, svoj dragoceni čas pa lahko porabim za kaj bolj dragocenega.

PODPRIMO KANDIDATE DEMOSA ZA ZZD

Te dni (od 27. februarja do 10. marca) bodo potekali po vseh podjetjih zbori volilcev za določanje kandidatov za zbere združenega dela (ZZD).

Politične organizacije: Slovenska demokratična zveza, Slovenska kmečka zveza, Slovenski krščanski demokrati, Socialdemokratska zveza Slovenije in Zeleni Slovenije so kot DEMOS - Združena opozicija, predlagale svoje kandidate za republiški in občinske ZZD.

Sključatelj zbora volilcev mora obvezno povedati, kdo je kandidate predlagal. DEMOS poziva vse zaposlene, naj na zborih volilcev na svojih delovnih mestih izrazijo podporo kandidatom DEMOS-a in s tem omogočijo miren ter odločilen premik v političnem življenju Slovenije.

DEMOS-Združena opozicija

IZJAVA »MLADE INICIATIVE PRI SDZ«

»Mlada iniciativa pri SDZ« se je sestala na pobudo izvršilnega odbora SDZ, z namenom, da se povežemo študentje, dijaki ter ostala mladina. Projekti zadevajo ekološko problematiko, šolstvo, probleme mladostnikov, kulturo, služenje vojaškega roka... Menimo, da se projekti sproti porajajo na območju Slovenije in da so naš izziv. Njihovo razreševanje bo možno le z našim kreativnim, inovativnim ter mladostno izvirnim pristopom.

Ne čutimo se kot privesek naše seniorske organizacije, ampak predvsem kot avtonomna skupina, ki bo združevala mlajše z najrazličnejšimi idejami za konkretno reševanje porajajočih se problemov. Med drugim smo polemizirali o problematiki šole kot drugemu aparatu države. Ideološko najbolj obremenjeni so predvsem humanistični predmeti (zgodovina, sociologija, politična ekonomija,

samoupravljanje in marksizem). Znano je, da so se pobude za t.i. »očiščenje« teh programov že sprožile, vendar menimo, da se stvari prepočasno razvijajo. Zato apeliramo na pristojne komisije na Zavodu za šolstvo da:

- ukinejo predmet STM povsod tam, kjer ga še predavajo, oziroma vsebinsko preoblikujejo v predmet Osnove družboslovja;

- proučijo poglavja iz zgodovine, ki se neposredno nanašajo na čas NOB in po koncu vojne ter jih evaluirajo;

- marksizem naj bo enakopravno obravnavan kot ena od obstoječih ideologij;

- se preneha predavati poglavja, ki se nanašajo na t.i. dogovorno ekonomijo ter se uvede »abeceda« menagerstva in marketinga.

Odločno zahtevamo takojšnjo ukinitve predmeta SLO in DS, tako na srednjih šolah kakor tudi na Univerzi. Menimo, da so vse našete zahteve v neposredni povezavi s korenito depolitizacijo šolstva (odstranitev vseh političnih subjektov, spremembe imen osnovnih in srednjih šol ter nenazadnje tudi imena ljubljanske Univerze).

Gregor Uranič

»Mlada iniciativa pri SDZ«

LIPA SPRAVE JE SPET UNIČENA

»Neznanci« so v začetku februarja spet uničili drobno stebelce lipe, ki simbolizira spravo slovenskega naroda. Odkar je bila v začetku lanskega maja posejana, je »neznanec« že tretjič dvignil svojo roko nad slovensko nacionalno drevo. Nekdo torej nikakor ne more iz svojega uničevalnega sveta. Duh teroristične komunistične organizacije VOS-a očitno še vedno postopa po Ljubljani. Že 50 let!

Sedaj, ko tudi že večina lokalnih časnikov (celjski Novi tednik in kranjski Gorenjski glas) piše o vedno novih množičnih grobiščih, ki jih je napolnila slovenska komunistična partija, bi lahko ta »neznanec« lipo na ljubljanskih Žalah pustil na miru rasti.

Pa še ena pomembna vest. Od 15. februarja se pred Prešernovim spomenikom v Ljubljani prodaja tudi tednik SVOBODNA SLOVENIJA, ki je glavno glasilo »slovenske politične emigracije«. Tednik izhaja v daljnem Buenos Airesu. »Sramota«, o kateri je pred desetimi leti napisal novinar Janez Čuček strašno knjigo, torej (v Čučovo sramoto!!!) še ni umrla.

Te Svobodne Slovenije mi je že lep čas iz Gorice tihotapil preko svojih posrednikov velik prijatelj Slovenije Vinko Levstik. No, sedaj, ko se mi jih je nabral precejšen kup, sem se odločil, da organiziram prodajo na Tromostovju. Ti nevzdržni komunistični tabuji namreč morajo popadati (tudi pri nas), saj to nikakor ni naš svet.

Od 26. februarja pa je Svobodna Slovenija na razpolago tudi bralcem čitalnice v Mestni knjižnici. Na razpolago je večina števil zadnjih dveh let. Ob Svobodni Sloveniji pa je na razpolago tudi mesečnik Slovenska država, ki izhaja v Torontu, in še nekatere druge »emigrantske« publikacije.

Kaj odgovoriti vnetemu »ilegalcu«, ki lepi svoje napise »Sprave z vojnimi zločinci ne bo!« na izložbe in jih spušča v pošte nabiralnike? Čakamo ga. Še posebej, ker mi je »neznanec« ponoči 27. februarja spet prebodel gumo na avtu! Že tretjič. Ivo Žajdela

Ljubljana

POBUDA

Pobuda študentske organizacije za ustanovitev skupščinske komisije SRS, ki bo poskrbela za priznanje slovenske diplome v tujini, zlasti pa v državah evropske skupnosti.

Študentska organizacija si ne prizadeva le za izboljšanje materialnih pogojev študija. Želimo si predvsem višjo kvaliteto študija. Posamezne fakultete tako že uvajajo nove študijske programe (na medicinski fakulteti so uvedli šestletni študij). Načeloma pa velja, da ne obstaja objektivna primerjalna ocena o posameznih študijskih programih na naši Univerzi proti priznanim univerzam po Evropi.

Predlagana komisija skupščine SRS naj:

1. skrbi za to, da bo vsebina posameznih izobraževalnih programov takšna, da bo zadostila pogojem in zahtevam, ki jih postavljajo druge države za nostrifikacijo naših diplom,
2. skrbi za to, da se sprožijo postopki na meddržavni ravni, ki so potrebni za nostrifikacijo diplom v tujini,
3. daje pobude skupščini za spremembe in dopolnitve nacionalnega programa visokošolskega študija v smislu izpolnitve zahtev in standardov, ki jih imajo evropske države.

V skladu s tem naj se primerjalno preuči kvaliteta našega študija s priznanimi univerzami po Evropi in ugotovi razlike v študijskem programu ter stopnje zahtevnosti študija pri nas in v svetu.

Z našo pobudo ne želimo doseči le priznavanje našega univerzitetnega študija v Evropi, temveč naj bo prispevek in izhodišče k splošnemu dvigu kvalitete študija.

za Predsedstvo UK ZSMS:
Alexander Pečnik

Uredništvu TRIBUNE

»Strašni zločini med vojno« (ŠT. 1,2,3)

Najprej me zelo čudi troje!

- Prvič: sam zapis podgornjim naslovom kot anonimka, saj je podpisan le z zagonetnim 'geslom' BE-GA? Uredniška napaka, spodrslijaj?

- Drugič: brutalnost anonimnega BE-GA, obsedenega s sovraštvom in

- Tretjič: zmešnjava v datumih, saj je 7D na osnovi podatkov Andreja Bohinca (ne Rada) o mojih 'zločinih' pisal (v okvirju) 3. 1. 1990 in ne 27. 12. 1989, kot je BE-GA neučakano pisal že 31. 12. 1989. Očitno je torej, da je BE-GA posedoval obsežno 'obtožnico', ki jo je A. Bohinc jeseni 1980 po izidu kronike Kokrškega odreda razposlal na razne naslove. Vsebina: obtožbe proti meni kot izraz maščevanja in sovraštvu, ker sem kot avtor kronike hočeš nočeš odkril nekaj Bohinčevih problematičnih dejanj. O tem bo več povedanega v 7D.

Poleg tega se bodo »prijatelji« morali še domeniti, kaj sem bil, kajti v Tribuni št. 1 sem politični komisar, v št. 2 me J.V. naredi za oficirja vojaške kontra obveščevalne službe, Ivo Žajdela pa mi je poslal kopije Vestnika..., ki je izšel 5. junija 1989 v Boines Airesu, kjer sem spremenjen v nekakšnega komandirja likvidatorjev. Karkoli naj bi torej že bil, naj bi dišalo po sumničanju, da sem bil lahko tudi med pobijalci vrnenih domobrancev! To bi bilo za »prijatelje« zdaj, ko je tako sodobno pisati le o partizanskem pobijanju, vendar »logično«. A nisem bil ne drugo in ne tretje, od 25. aprila 1945 tudi na Gorenjskem nisem bil, temveč najprej na Štajerskem, od konca vojne do 1. julija 1945 na Koroškem, nato pa v Vojvodini in od septembra v Beogradu. Toliko o tem, da ne boste imeli težav.

Zdaj v zvezi z anonimko BE-GA uredništvo prosim in zahtevam, da to spozabo v prvi številki popravi s primernim opravičilom, ki naj vsebuje polno ime ter naslov tistega skrivajočega mazalca BE-GA! Saj gre vendar za čisto običajno človeško in uredniško etično potrebo, da ne govorim o zakonih. Tako ne bo treba hoditi po sodiščih!

Preidimo zdaj na »zločine...«, da bodo bralci vsaj delno pravilno poučeni.

Kmalu v začetku beremo, da je bil A. (ne Rado) Bohinc neposredna priča pri teh »zločinih«, vendar pa je bil le-ta »zelo prizanesljiv« do mene, in sicer tako, da me v 7D ni hotel omeniti z imenom, kakor tudi drugih ne. A ta »temeljiti« BE-GA (kar naj bi pomenilo belo gardo) je »pobrskal po literaturi ter zapis v 7D dopolnil z nekaterimi podatki; ki jih je nato v TRIBUNI res serviral tako in taka, »kakršna si je želel za osebno (in sploh) rabo.«

Prizanesljivi A. Bohinc me v svoji »resnicoljubnosti« v 7D obtožuje hudega mučenja »nekega moškega, privezanega na stol in mu razbeljeno žerjevico pritiskal na spolovilo«. BE-GA pa pove, da je bil to Peter Stare, ki je bil »privezan na stolico za klanje prašičev«. Pri tem je Bohincu, ki je doživel že marsikaj, šlo »na bruhanje«.

Kakšno odkritje, ko pa vendar kake podobne stolice tam sploh ni bilo! Le od kod jo je pričaral BE-GA?

V zvezi s takim mučenjem skupno z A. Bohincem BE-GA »logično« sklepa:

»Tako je Ivan Jan zasliševal »izdajalce« (v originalu Bohinčeve »okrožnice« izdajalci niso v narekovaju, ker je Bohinc dobro vedel, kako je bilo s Staretom, o čemer bom navedel Bohinčevo osebno poročilo) in tako dobival od njih priznanja, kakršna si je želel za osebno rabo.«

Nato »samozavestni« BE-GA spet sklepa:

»Ker je okrutno mučenje Petra Stareta, kasneje, po vojni, začelo zelo obremenjevati glavnega mučitelja IVANA JANA SREČKA, je moral potem mučenja v svoji obsežni trilogiji Kokrški odred podrobneje opisati...

Jasno, zato in tako, da bi sam ostal čist...«

Potem me BE-GA »uničevalno« postavi na laž glede trditve, da nas je zasliševalo 7 in da je vse zapisoval štabni administrator ter zanesljivo, kot bi bil zraven, ugotovil:

»Ne le, da si je teh '7 tovarišev' Jan izmislil, zasliševal je v celoti sam na najbolj okrutne načine...«

Prosto in natanko po Bohinčevi »obtožnici«.

Toda, kako da BE-GA (in tudi druge) nič ne zanima, kaj je počel in kaj bi še aretirani Stare, če ga ne bi odkrili?

Dalje BE-GA omenja še vohunko Milico, Staretovo sodelavko, nato pa ponovi tisto najhujše: o mladem dekletu iz Loma nad Tržičem. Zaradi zveze navajam:

»... Avtor kronike (moje ime je »prizanesljivo« izpupščeno) Kokrškega odreda (BE-GA je zapisal moje ime) se je izkazal kot izreden »junak« - mlado dekle je pred borci zgrabil za lase, nekaj časa kričal nanjo, potem pa je zgrabil za pištolo in jo pred vsemi (ne da bi jo zaljšali in ji sodili) ustrelil.«

To in nič manj!

Izjemno črno fantazijo na moj račun sem moral ponoviti, da bo bralec lahko sledil mojim odgovorom in dokumentom. A kot sem že zapisal: širše o vsem tem boste brali v mojih zapisih v 7D. Tu še toliko, da zdaj »ni več NOB«, je bila samo »državljanska

vojna«, medsebojno pobijanje, Italijani in Nemci pa so se le za šalo podili za partizani ter pri tem uporabljali tudi belogardiste, domobrance ali četnike, nad svobodoljubnimi prebivalci pa so za spremembo zganjali nepopisna nasilja. To bistvo pa »kritiki« zamolčujejo, »pozabljajo«, a pojdemo naprej.

***

O zasliševanju in Volmnovem delu.

Da ne bom predolg, takoj navajam poročilo štaba Kokrškega odreda z dne 15.1.1945, torej kmalu po odkritju vohuna-diverzanta.

»V II. bataljonu (kjer sem bil politkomisar - op.LJ.) je bila po zaslugi funkcionarjev razkrita širokopotezna obveščevalna služba be-ge. Po skrbnem zaslišanju glavnega krivca Stare Petra in odkritju njegovih pomagačev tako na terenu kakor v drugih edinicah, je bil isti likvidiran... Izdajalec Stare je med drugim priznal, da je imel izdajalske zveze s kurirjem Toporšem - Vikom...na Koroškem...«

In prav obtožujoči me A. Bohinc, partijska glava odreda, je o tem 13. 2. 1945 na več visokih naslovov poročal:

»...V zadnjem času smo odkrili dobro organizirano obveščevalno mrežo be-ga... Vsi ti obveščevalci so bili povezani s civilno obveščevalno mrežo tako, da je imel gestapo točne podatke... o naših edinicah. ' opov, ki je bil obveščevalec be-ge v II. bataljonu (to je bil Stare - op. LJ.), je pri zadnji hajki zamazal vse mitraljeze(?)... Da ni bilo to pravočasno odkrito, bi imeli danes naš II. bataljon razbit...«

Ob vsem tem se zdaj vsiljuje vrsta vprašanj!

- Ali se vam obe poročili-a nista bili edini - v zvezi z odkritjem notranjega vohuna Stareta ne slišita, kot nekakšna pohvala našega štaba, kar je bilo tedaj ustno tudi izraženo? To že zlasti, ker ta poročilo navajajo še več Staretovih grehov, kot sem jih jaz navedel v kroniki. Vendar pa BE-GA tega ni hotel navesti!

- Ali iz teh zamolčanih poročil ni jasno, da so pisana po zapisniku, ki ga je vodil še živčič Janez Lončar tako, kakor je zapisano v kroniki? Pri pisanju kronike jaz tega zapisnika nisem imel, čeprav sem

preiskal ves dostopni odredni arhiv! Le kdo ga je odstranil ali uničil? Prav zato je poglavje pisano skopo.

- Ali tedaj, ko nas je štab in A. Bohinc kot naš partijski predstavnik namesto hvale ne bi raje karal, če se mu je zdelo, da smo s Staretom delali napak? Saj je on, ne mi ali jaz, imel v rokah »platno in škarje«. In to ostre. Toda - nič takega nam ni bilo očitano! Torej gre za človeka z moralno, ki jo uporabljata tako, kakor mu v ustreznem primeru in času ustreza, čeprav je bil tudi v mlinu dachauskega procesa (le-ta z obravnavanim tu nima zveze).

- Ali sem (smo) mogel dobivati od Stareta take odgovore, »kakršne sem želel za osebno rabo«, ko pa nam je začel odkrivati stvari, o katerih se nam ni niti sanjalo (bombe, poboj štaba...) in ga nismo znali niti vprašati?

- Ali se vam ne vidi čudno, da je pri zaslišanju A.B. videl samo mene, ko pa nas je bilo dokazano (žive priče) sedem? In to šele po izidu kronike odreda 1980?

- Ali me je mogel »začeti obremenjevati potek Staretovega mučenja; ki je bilo sicer res mučno, da sem to potem kot olajšanje opisal tudi v kroniki, ko pa je zadeva ravno nasprotna!? Opisal sem jo zato, da vsakdo lahko ugotovi - seveda pošteno razmišljajoč človek -, kakšnih metod in ljudi sta se posluževala gestapo in domobransko poveljstvo!

- Ali sem po vsem tem to opisal tudi zato, »da bi sam ostal čist«, ali da bi, kot BE-GA pravi na koncu »zakril lastni pravi obraz« ter pri tem omenja še moje pisanje o škofu Rožmanu, s čimer se BE-GA tudi izda?! Vse pomeša! Seveda preračunljivo. Kaj pa, če sem to opisoval v pouk, da se česa podobnega ne bi dogajalo nikoli več?!

- Kako pa bo zvenela trditev, da sem si 7 tovarišev - zasliševalcev izmislil in da sem v resnici zasliševal sam, ko bom zdaj navedel del izjave zapisnikarja Janeza Lončarja iz Tržiča, ki je dosegljiv vsak dan (izjave, pisane z roko, sem priložil):

»Stareta je privedel vodnik M.T...

Staretu je bilo odvzeto orčje. Vse dotlej je njegova brzostrelka ležala na stolu poleg njega... Zasliševanje je bilo utrjavajoče... Potem so bile osumljencu zvezane roke in po ostrem zaslišanju je končno vse povedal, nakar je odvezan govoril. V nadaljevanju zapisnika sem vpisal naslednje...«

Nato Lončar pripoveduje, da je Stare že dolgo imel zvezo z domobranci Jožetom Urbancem-Gašperjem (mimogrede: Gašper, partizanski dezertar, je bil pripadnik razpite Udarne domobranske čete v Kranju, ki ji je tedaj poveljeval sam gestapovec in komandant gorenjskih domobrancev Erich Dichtl) in nato:

»Gašper je imel tudi nalogo ustreliti komandanta Čufarja (Ferda)... Za tisti dan zvečer je imel nalogo v štabni prostor vreči dve ročni granati... učinek pa takoj sporočiti neki ženski... ki jo je privedla patrola. Le-ta je povedala, da je zaposlena na Gestapu v Kranju kot kuharica in da nekje mora vsakdo delati...«

Potem je prostodušno pripovedovala o njenem sodelovanju s Staretom in še o drugem. Kako je bil Stare obsojen in ustreljen tudi izvemo iz Lončarjeve izjave. Tam je tudi zapisal:

»Ob zaslišanju sem zapisnik sproti pisal s pisalnim strojem. Dva izvoda sta bila odstopljena odrednemu štabu, kopija pa je ostala v bataljonskem arhivu...«

Zato tendenčno in slepo pisarjenje BE-GE Janezu Lončarju prav gotovo ne bo moglo biti všeč. Očitno Bohinc in BE-GA nista računala na še živega zapisnikarja in druge zasliševalce, ki lahko ovržejo te grobe obtožbe.

Ob tem pa naj poudarim, da smo bili nad Bohincem, kot odredno partijsko glavo potem, ko po obisku pri nas ni odpeljal Stareta s seboj na nadaljnje zasliševanje v odredni štab, kjer bi še veliko več zvelikli iz njega, zelo razočarani in začudeni. Takrat je požel naše - ne moje, ampak naše - nezaupanje in dvome?! A molčali smo, kajti bila je vojna in z njo zvezana ostrina. Tak, ki vojne ni doživljal, to zelo težko dojame, zlasti še, če tega noče prav razumeti!

S takimi natolcevanji in obtožbami bo zelo nezadovoljen tudi Anton Zupan-Jaka z Breznice, tedanji namestnik našega 2. bataljona, hraber in preudaren poveljnik. Tudi on je še živ in je 1981, tako kakor Lončar tedaj, ko sem Bohinca prav za iste obdolžitve, ki jih zdaj ponavlja, moral tožiti, napisal izjavo. Preberimo odlomek, kjer me celo dopolnjuje:

»... V knjigi (Kroniki Kokrškega odreda) je npr. omenjeno, da bi Stare dobil 5000 RM, če bi vrgel v štab btl. bombe. Dejansko pa je med zaslišanjem povedal komandantu btl. Čufar Ferdu v obraz: »Dobil bi 5000 RM, če bi ubil tebe. Cel teden sem že hodil za teboj z odprto kragujevčanko!... Padale so žrtve. V knjigi je dvakrat omenjeno trdo zasliševanje. Bilo je. Milica, njegova sodelavka, nam je s svojimi izjavami potrdila, da Stare le še ni povedal vsega... V bataljonu sem bil kot namestnik komandanta odgovoren za varnost... Obdržati varnost pri taki propalici kot je bil Stare... je bilo izredno težko, če ne nemogoče.«

Med zaslišanjem je Lončar pisal zapisnik. Nikakor nisem sadist. V dveh letih partizanjenja nisem streljal na neoboroženega človeka... (tudi) pri Staretu, ki je v par sekundah brez povelja prejel od soborcev na stotine krogel (ni bilo treba).

... tisto zasliševanje je bilo za vse mučno, toda... za značaj Stareta še vedno premilo... Kakšen bi bil pokol, če bi se Staretu domena posrečila.

Še danes (pa) me čudi, kako da sta nam (komisar in njegov namestnik A.Bohinc) dopustila, da s Staretom obračunamo v bataljonu, ko bi Stare odrednim obveščevalcem vendar lahko marsikaj zanimivega povedal...«

Te izjave so pomembne, vendar jih pri pisanju kronike še nisem imel in tudi zapisnika ne, kar se pozna pri opisovanju.

xxx

In še na kratko o tistem dekletu, ki naj bi ga »ustrelil pred bataljonom.«

To je čista in podla lopovska (kot se je rad izražal A.Bohinc) laž in izmišljotina. Vržena je tako, kot če bi te kdo nenadoma oblijl z gnojnico ali tušem, potem pa se čisti, kakor veš in znaš. Tako je maščevalni Bohinc storil v verjetnem sklepanju, da s takim »oblivanjem« pač ne more ničesar izgubiti. Glavno, da umaže drugega. Tu imaš, zdaj pa dokazuj, da to ni res. Ker naj bi se to dogajalo na jesen 1944 v našem 2. bataljonu, je veliko borcev še živih. Lahko bodo nastopili kot priče, da si je A. Bohinc, ki sploh ni bil v naši enoti, temveč v odrednem štabu, a še tam

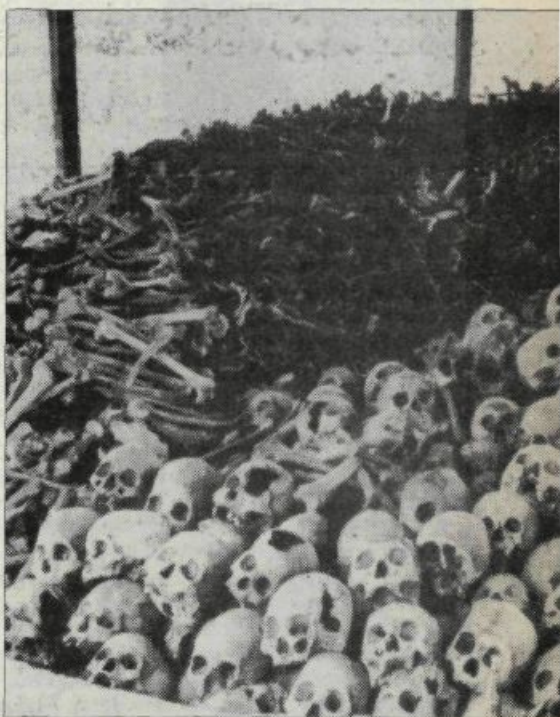
šele od 15. oktobra, enostavno izmislil. In to spet šele po izidu kronike Kokrškega odreda. Ne bom ponavljal, zakaj! Namesto tega navajam droban odlomek iz poročila novega politkomisarja 2. bataljona KO Iva Porente-Vojka, ki je prevzel moje mesto, jaz pa sem bil po volji prav A. Bohinca (o vzroku bo napisano v 7D) premeščen pod Stol. Vojko je bil prisoten pri poslavljanju in piše:

»Štab II. bataljona KO-Politikomisar, 6.1.1945.

Štabu Kokr. o. - Politikomisarju

...

... Tudi povezanost moštva s funkcijarji in obratno je sad političnih ur, kar se najbolje vidi iz tega, ko je bil dosedanji politikomisar bataljona (kar sem bil jaz - op. I.J.) prestavljen na novo službeno mesto, da

so vsi tovariši enoglasno prosili za njega, naj ostane v edinici.«

Pri tem je poteklo tudi nekaj solza, kar je nepozabno.

Vprašujem: ali bi se soborci ob slovesu obnašali tako in izražali tako povezanost, če bi pred njim »ustrelil dekle« in od njih zahteval, naj jo pokopljejo, zaradi česar so, po Bohincu, »negodovali«, itd.?

A to so bili v glavnem isti borci, poudarjam, isti, pred katerimi naj bi »ustrelil« Bohinčovo »dekle«, da tako rečem! Bohincu pa to ne zadostuje in v »okrožnici« sprašuje, zakaj v kroniki KO ni opisano tudi to?! Kako pa naj bi, za božjo voljo bilo, ko pa gre za izmišljeno »streljanje«?! Laži imajo kratke noge!

xxx

O tretjem primeru ne pišem, ker mi ni znan.

O vsem tem bi lahko napisal še veliko, a je že zdaj tega precej. Vendar zaradi tehtnosti krajše ni šlo. Več bo kmalu, kot rečeno, prinesel 7D.

Ivan Jan, Kranj

I N T E R V J U

dr. FRANJO TUĐMAN

I N T E R V J U

» Bil in ostal sem predvsem Hrvat«

Franjo Tuđman, zgodovinar in general JLA v pokoju, rojen leta 1922 v Velikem Trgovišču. Udeleženec NOB od leta 1941. Po osvoboditvi je končal Višjo vojaško akademijo; do leta 1961 je delal v DSLO in generalštabu JLA. Od 1961 do 1967 leta je bil direktor Instituta za zgodovino delavskega gibanja Hrvaške, od 1963 do 1966 profesor na zagrebški Fakulteti za politične vede ter glavni in odgovorni urednik časopisa »Putevi revolucije«. Zaradi zastopanja ideologije in politike hrvaškega nacionalizma in separatizma je prišel v spor z ZK in bil leta 1967 izključen iz Partije. Zaradi aktivnega sodelovanja v »maspoku« je bil leta 1972 obsojen na dve leti zapora, zaradi delovanja s pozicij hrvaškega nacionalizma pa leta 1981 še na tri leta. Najpomembnejša dela iz teorije vojne taktike in nacionalne zgodovine: »Rat proti rata« (1957), »Partizanski rat u prošlosti i budućnosti« (1957), »Stvaranje socijalističke Jugoslavije« (1960), »Okupacija i revolucija« (1963), »Uzroci krize monarhističke Jugoslavije od ujedinjenja 1918. do sloma 1941.« (1965), »Jugoslavenski odbor i stvaranje zajedničke države jugoslavenskih naroda« (1966), »Velike ideje i mali narodi« (1969), »Hrvatska politika u prvim godinama borbe protiv vidovdanskog centralističkog hegemonističkog pokreta« (1970).

(Opća enciklopedija JLZ, III. izdaja, 1982)

Franjo Tuđman je leta 1989 izdal knjigo »Bespuča povijesne zbiljnosti« in se začel ponovno pojavljati v javnosti kot kontroverzni predsednik novoustanovljene Hrvaške demokratične skupnosti (HDZ). Gre za stranko, ki je v svojem prvem javnem nastopu v začetku lanskega leta poudarila, da je nastala iz potrebe, »da se sliši izviren in verodostojen glas tistega dela hrvaškega javnega mnenja, ki temelji na neponarejeni dediščini hrvaškega naroda in drugih narodov, katerim je Hrvaška domovina, ter na občečloveških idealih sodobnega civiliziranega sveta«.

S Tuđmanom smo se pogovarjali o HDZ in nacionalizmu, o ustaštvu, »maspoku«, Alojziju Štepcu, hrvaški politični emigraciji in združiti razseljene Hrvaške, o podobnostih in razlikah med njim, Draškovičem in Ruplom, o možnosti preživetja Jugoslavije kot skupne domovine vseh južnoslovanskih narodov, o volitvah in hrvaškem političnem pluralizmu ter še o marsičem drugem.

TRIBUNA: Po vašem mnenju je narod najvišja družbena skupnost. Brez svobode naroda tudi posameznik ne more biti svoboden. Gospod Tuđman, kaj bi odgovorili tistim, ki vas označujejo za hrvaškega nacionalista?

TUĐMAN: Ljudje, ki me obtožujejo nacionalizma, se iz zgodovine niso očitno ničesar naučili. Poznamo veliko integralističnih, univerzalističnih in kozmopolitskih idej o preraščanju mednarodnih nasprotij ter izgradnji svetovne družbe, ki pa so se izjalovile, saj so jih velike imperialistične sile uporabljale za vsiljevanje svoje hegemonije in dominacije. Bil sem in ostal predvsem Hrvat. Kot Hrvat sem vstopil v marksistično gibanje, ker sem pač verjel v utopične ideale, pa tudi zato, da bi z revolucijo osvobodili hrvaški narod. Z marksizmom sem v zrelih letih obračunal in spoznal, da je najboljša rešitev tista vrsta demokracije, ki jo sprejema civilizirani, razvitejši del človeštva, človeštva, ki ni abstrakten pojem, ampak skupnost tako ali drugače povezanih narodov.

TRIBUNA: Nekateri vas primerjajo z Vukom Draškovičem...

TUĐMAN: Dragi prijatelji, ko bi vsaj malo poznali zgodovino...

TRIBUNA: Vem, toda ali bi lahko še enkrat navedli temeljne razlike med HDZ, katerega predsednik ste, in Draškovičevo Srbsko narodno obnovo?

TUĐMAN: Ne gre samo za Vuka Draškovića. Tu je tudi Šešelj in sploh srbsko javno mnenje, ki Jugoslavije nikoli ni sprejemalo kot zvezo enakopravnih narodov, še posebej pa je imelo in še ima asimilatorske in hegemonistične težnje do Hrvatov. Gre za načrt iz prejšnjega stoletja, po katerem bi Srbiji pripadle tri četrtine hrvaškega ozemlja, praktično do Zagreba. Za razliko od njih nismo zahtevali niti pedi srbskega teritorija, nikoli nismo zahtevali ozemlja prek Drine, ampak smo javno povedali, da ima hrvaški narod svoje etnične in zgodovinske meje. Oni pa skušajo ustvariti veliko Srbijo v Jugoslaviji ali izven nje, vsekakor pa na škodo Hrvaške.

TRIBUNA: Kaj pa primerjava z Dimitrijem Ruplom?

TUĐMAN: Primerjava z Ruplom je bolj umestna, saj je bil on in njegova stranka med vodilnimi pobudniki slovenske politične pomladi, kar velja tudi za HDZ, ko govorimo o naši republiki. Vendar pa je cilj takih in podobnih primerjav le ta, da pokažejo povezanost Hrvatov in Slovencev v domnevni boju proti Srbiji.

TRIBUNA: Obtožbe na vaš račun prihajajo z leve in desne. Na eni strani očitki o desnem nacionalizmu, o frankovstvu in radičevstvu, na drugi pa obtoževanja za boljše vizem, saj stranko vodi bivši general in komunist. Sami pa poudarjate, da želite biti organizacija svobodnih ljudi različnih svetovnih nazorov. Kam bi vas torej lahko uvrstili, upoštevajoč klasifikacijo, ki je v rabi v zahodnoevropskih parlamentarnih demokracijah?

TUĐMAN: HDZ je stranka demokratičnega centra, ki želi nadaljevati in razviti hrvaške demokratične tradicije. Svojo politiko gradi na pozitivnih idejah in izkušnjah različnih političnih gibanj, od Starčevićeve doktrine o hrvaškem državnem pravu, preko Radičevega republikanizma in širokega razumevanja demokracije do pojmovanja hrvaških marksistov iz dvajsetih let tega stoletja, kot so bili brata Cvijić, Hrvatini, Ciliga, Cesarec in Krleža, ki so se zavzemali za pravico naroda do samoodločbe ter tako odločno nastopili proti prevladujočim unitarističnim težnjam znotraj jugoslovanskega komunističnega gibanja. Obtožbe na račun stranke in mene osebno nas niso presenetile, saj je vsakršno poudarjanje hrvaštva vedno doživljalo tako usodo. Tudi danes naše početje ni vseh velikosrbskim ideologom, ki nas zmerjajo z ustaši, na drugi strani pa mi njihova hrvaška ekspoziura očita boljše vizem, čeprav sem že davno razčistil z marksistično utopijo. Menimo, da je glede na razmere v Jugoslaviji in Evropi pravi trenutek, da odkrito povemo, da se hrvaški narod kot eden najstarejših zgodovinskih narodov ne more sprijazniti z zanikanjem zgodovinske neodvisnosti in pravice postavljanja podobnih zahtev, kot jih izraža slovenski v Jugoslaviji in drugi prebujeni narodi v svetu. Moram vas še spomniti, da so se v obdobju prve svetovne vojne slovenski politiki sklicevali prav na hrvaško zgodovinsko državnost v boju za skupno osvoboditev izpod habsburške nadvlade in za nacionalno samostojnost.

TRIBUNA: HDZ je hrvaška in demokratična stranka. Mar to pomeni, da so vaša vrata zaprta pripadnikom drugih narodov in narodnosti na ozemlju SR Hrvaške?

TUĐMAN: Nikakor ne. Odprti smo za vse državljane SR Hrvaške, ki čutijo Hrvaško kot svojo domovino. Izrečno smo poudarili, da priznavamo tudi demokratične pravice srbskega ter vseh drugih narodov in narodnosti v naši republiki, da smo proti vsakršni nacionalni nestrpnosti in šovinizmu ter da gradimo svojo politiko na sklepih AVNOJ-a in ZAVNOH-a. In vendar nas isti ljudje, ki slovensko demokratično gibanje imenujejo bastion stalinizma, označujejo kot ustaško in fašistično organizacijo. To samo dokazuje, da ne morejo sprejeti stranke, ki se bori za suverenost hrvaškega naroda.

TRIBUNA: Pa vendar je ZAVNOH, vsaj po mojem mnenju, sprejel nekatere sklepe o

pravica hrbov na Hrvaškem, ki se danes ne uresničujejo. Mislim na sklepe o enakopravnosti rabi latinice in cirilice, o kulturnem organiziranju Srbov...

TUĐMAN: Ne bi se strinjal z vami. Natolcevanje o ogroženosti srbskega naroda na Hrvaškem so le pesek v oči, za katerim se skriva poskus vsiljevanja srbske hegemonije in izničenja še tisto malo federacije, kar smo je do sedaj imeli. Enajst odstotkov Srbov v naši republiki zavzema nekajkrat več ključnih položajev kot Hrvat. Leta 1972 je prišlo na primer k meni sedem miličnikov, da bi me aretirali. Vsi so bili Srbi. Poglejte narodnostno sestavo urednikov in direktorjev množičnih občil! Priznati je treba, da je za tako situacijo v največji meri kriv enostrankarski komunistični sistem. Res pa je, da so po obračunu s hrvaštvom Srbi zasedli mnogo pomembnih mest v režimskih strukturah, niso pa dovolili delovanja nekaterih njihovih kulturnih ustanov. Tako je bila vzporedno z ukinitvijo Maticе Hrvatske ukinjena tudi srbska Prosveta. Šlo je pač za nerealna pričakovanja, da se lahko zabrišejo nacionalne razlike, v skladu z dogmatičnim marksističnim prepričanjem, da so narodi proizvod kapitalistične družbe in da bodo v socializmu izginili. V tem smislu so bili seveda oškodovani tudi Srbi na Hrvaškem.

TRIBUNA: Včasih se zdi, kot da je Hrvaška razdeljena na tiho hrvaško večino in glasno srbsko manjšino. Ali ni končno prišel čas, da hrvaška glasno in brez ovinkarjenja izrazi svoja stališča do temeljnih problemov, ki tarejo jugoslovansko skupnost?

TUĐMAN: Položaj je precej zapleten. Medtem ko hrvaško javno mnenje enotno podpira demokratične procese v Sloveniji in obsoja dogajanje na Kosovu, pa nekatere občinske partijske organizacije s srbsko večino izražajo nestrinjanje s slovensko politiko in se ograjujejo celo od hrvaškega političnega vodstva zaradi podpore Sloveniji in stališč do Kosova. HDZ je v odprtih pismih in zgodovinskem razglasu 29. novembra pozdravila pluralistično demokracijo, kakršna se razvija v Sloveniji, in prizadevanju slovenske opozicije za ohranitev suverenosti slovenskega naroda. Prav tako smo odločno obsodili obračun srbskega hegemonizma z albanskim narodom na Kosovu.

TRIBUNA: Mnogi trdijo, da legalno hrvaško politično alternativo vodijo ljudje, ki so bili v začetku sedemdesetih let utišani, danes pa, opogumljeni z razraščanjem nacionalizmov vseh barv in zastav ter z bolj demokratičnim vzdušjem, ponovno dvigajo glavo. Kako z današnje perspektive kot aktivni udeleženec hrvaške pomladi ocenjujete njen pomen? Ali lahko rečemo, da gre danes za nadaljevanje poti, ki je bila nasilno prekinjena z razbitjem socialno reformističnega gibanja, kot sami imenujete »maspok«?

TUĐMAN: Lahko rečemo, da gre za nadaljevanje socialistično - reformističnega in narodno - demokratičnega gibanja, hrvaške pomladi, ki je trajala od leta 1966 do konca 1977. To je bilo obdobje, ko je bil aktualen evrokomunizem kot osamosvojitvev od sovjetskega vzora. Tudi na Madžarskem, Češkoslovaškem in Poljskem so zaveli bolj demokratični vetrovi. Sicer pa je bil tako imenovani »maspok« predvsem odgovor na pritiske na hrvaško nacionalno zavest in na

vsakršno izražanje hrvaštva. Ne smemo pozabiti, da so za časa Rankovića v šolah preganjali otroke, ki so peli »Ustaj, bane«, »Vila Velebita« ali nedolžno pesmico »Marjane, Marjane«. Imam celo dokaze, da so jih kaznovali zaradi petja »ustaške! pesmi »Lijepa naša«, ki je bila tudi po ustavi hrvaška himna. Leta 1963 je izšla prva zgodovina ZKJ, ki je bila obvezna literatura za vse zgodovinske učbenike. Tiskana je bila v srbsčini, slovenščini, makedonščini, albanščini in madžarščini, ne pa tudi v hrvaščini. Ko sva skupaj z Ivanom Rukavino, komandantom GŠ Hrvaške med vojno, postavila v CK ZKH zahtevo, da bi bilo treba knjigo tiskati tudi v hrvaškem jeziku, so nama odgovorili, da je to zelo košljivo vprašanje, ki ga ni pametno preveč glasno načenjati. Vidite, taka so bila šestdeseta in sedemdeseta leta v naši republici.

TRIBUNA: Tudi vi ste v začetku sedemdesetih let doživeli tragično usodo. Ostali ste brez službe, kot ena vidnejših osebnosti iz razvpitega »komiteja pedeseterice« ste se znašli celo v zaporu...

TUDMAN: Zaradi zoperstavljanja centralističnim in unitarističnim težnjam, ki so bile naperjene ne samo proti Hrvaški in Sloveniji, ampak tudi proti Jugoslaviji kot celoti, sem moral v najbolj plodnih letih zapustiti mesto direktorja Inštituta za zgodovino delavskega gibanja Hrvaške in mesto univerzitetnega profesorja. Leta 1967 sem bil izključen iz ZK, še pred tem pa je Aleksander Ranković preprečil mojo izvolitev za člana JAZU. Do leta 1971 sem še lahko objavljaj.

Iz tega časa je knjiga »Velike ideje i mali narodi«, ki je doživela lep sprejem, saj je bila ponatisnjena. Leta 1972 naj bi bil v obračunu z domnevno kontrarevolucijo na Hrvaškem obsojen na petnajst do dvajset let zopora, vendar me je takrat rešil Tito. S Kardeljem sta se namreč zavedala, kako nevaren je srbski hegemonizem, kar se je pokazalo tudi po njuni smrti, ne samo v obračunu s titozizmom, ampak tudi v napadih na federacijo, edino pozitivno dediščino tega obdobja.

TRIBUNA: Vendar pa »maspok« ni bil enotno gibanje. Dokaz za to je, da so nekdanji »maspokovci« danes pripadniki različnih strank z zelo raznolikimi političnimi usmeritvami. Mar je bilo hrvaštvo najmočnejša, da ne rečem edina kohezivna vez?

TUDMAN: Pravilno ste ugotovili, da ni šlo samo za strujo znotraj komunistične organizacije. Nacionalno demokratično reformistično gibanje je pomenilo klico pluralizma, kakršen se na Hrvaškem razvija danes. Nedvomno pa je bilo hrvaštvo eden od temeljnih povezovalnih elementov tega gibanja.

TRIBUNA: Mnogo vaših pristašev je v tujini. Tudi med tako imenovano politično emigracijo, ki je še vedno v veliki meri inficirana z ustaškimi idejami. Kako uskladiti demokratično naravnost stranke in ustaštvo?

TUDMAN: Tudi ko govorimo o ustaštvu, moramo pogledati resnici v oči. Ustaštvo je nastalo kot radikalno - vendar ne teroristično - nacionalno gibanje po uboju Radića in njegovih

kolegov v beograjski skupščini z zahtevo, da hrvaška izstopi iz države, v kateri se njeni voditelji ubijajo sredi parlamenta. Res pa je, da je kasneje v emigraciji postalo teroristično gibanje, ki sta ga tako Madžarska kot Italija koristili za razbijanje Jugoslavije. Vedeti pa moramo, da so v obdobju šestojanuarske diktature ustaši sodelovali s komunisti pri rušenju Jugoslavije, saj so jo oboji doživljali kot ječo narodov.

TRIBUNA: V drugi svetovni vojni pa se je ustaštvo dokončno kompromitiralo.

TUDMAN: V drugi svetovni vojni se je hrvaški narod znašel v zelo težkem položaju, vendar v precej drugačnem kot slovenski. Slovenci so bili neposredno, celo biološko ogroženi s strani italijanskega in nemškega imperializma, saj slovenski narod ni našel mesta v Hitlerjevih in Mussolinijevih načrtih novega evropskega reda. Slovenski politiki so leta 1941 nudili Italijanom in Nemcem celo pristop k trojnemu paktu, kar pa okupatorji niso sprejeli. Na Hrvaškem so bile razmere drugačne. Hitler je vedel, da so Hrvati zgodovinski narod in je ponudil samostojno hrvaško državo v okviru novega evropskega reda. Na čelo republike naj bi stopil Vlatko Maček, prvak HSS, ki pa je kot demokrat in protifašist ponudbo zavrnil. Del hrvaškega naroda na čelu s Pavelićem pa je novo državo sprejel kot rešitev iz ječe narodov, kakršna je bila monarhistična Jugoslavija. NDH moramo razumeti kot izraz časa in razmer, v katerih je nastala. Šlo je pač za obdobje, ko je bila demokracija v Evropi poražena in ko sta se spopadli najpomembnejši ideologiji 20. stoletja

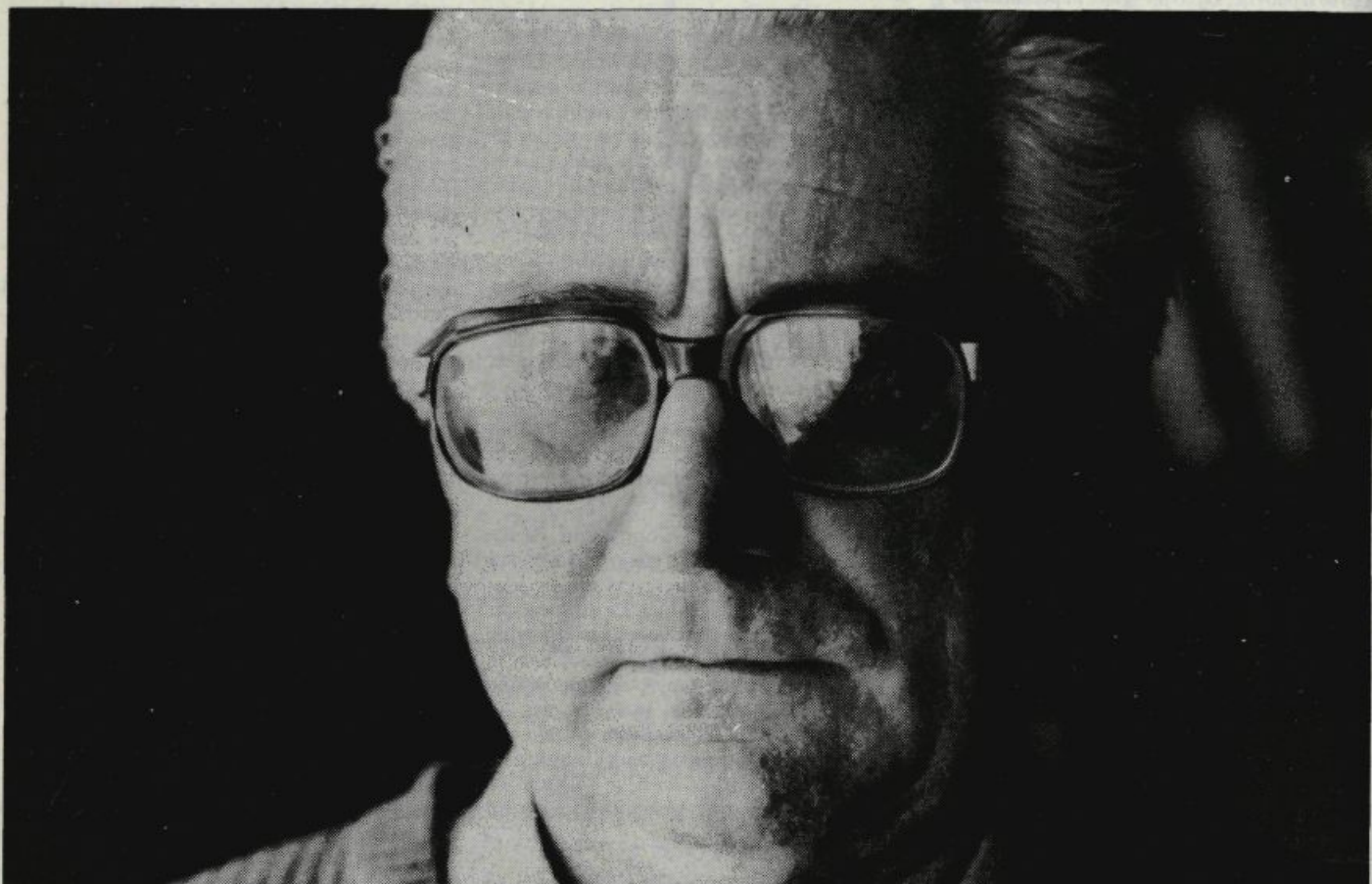

foto: fotodokumentacija Dela

- na eni strani marksistično komunistična, na drugi pa fašistična. Pavelić je bil prisiljen sprejeti Rimske sporazume, s katerimi je prepustil Dalmacijo Italiji, Medjimurje pa Madžarski. Izvajanje Hitlerjevih rasističnih zakonov in uporaba protifašističnih metod sta kmalu povzročili upad Paveličeve priljubljenosti med ljudmi, ki so se v vse večjem številu vključevali v Titovo partizansko gibanje. Takrat so partizani še poudarjali, da se ne borijo za spremembo družbenega reda, ampak za nacionalno osvoboditev.

TRIBUNA: Ena od vaših idej je tudi ponovna združitev razseljene Hrvaške. Ali je prvi korak k temu cilju organiziranje vsehrvaškega kongresa sprave z ljudmi iz domovine in tujine, ki ga pripravljate v Zagrebu?

TUDMAN: Zagotovo, kajti HDZ si je poleg zahteve po oživljanju pravic posameznika kot državljanca ter pravice hrvaškega naroda do samoodločbe in odcepitve zadala tudi nalogo ustvariti duhovne in pravne pogoje za vrnitev hrvaških izseljencev, ki si tega želijo. V tujini je namreč tretjina hrvaškega življa, če upoštevamo še drugo in tretjo generacijo pa kar polovica. Gre za ljudi, ki so se izselili med obema vojnoma in pa seveda po drugi svetovni vojni. Veliko jih je v zahodni Evropi, v ZDA, v Kanadi in Avstraliji. Med njimi je prek trideset tisoč visoko izobraženih kadrov, tisoč univerzitetnih profesorjev in ogromno kvalificiranih delavcev. To je izreden gospodarski, tehnični, finančni in izkustveni potencial, ki bi prišel še kako prav pri oživljanju našega gospodarstva. Zahteva, da se omogoči vsem Hrvatov vrnitev v domovino, je na eni strani gospodarsko, na drugi pa humanistično utemeljena. Celo med vojno smo pozivali pripadnike sovražnih formacij medse in jih v skupnem boju sprejemali kot sebi enake. Iz zgodovine je znanih mnogo primerov, da so narodi, ki so se nekoč spopadali v vojnah, postali najboljši prijatelji. Ljudje pa, ki jim je zgodovinska usoda, največkrat brez njihove krivde, naprtla ločitev od svoje domovine, se še danes, po petdesetih letih, ne morejo vrniti v rojstni kraj.

TRIBUNA: Kako je s financiranjem stranke? Govori se o veliki materialni pomoči hrvaške politične emigracije.

TUDMAN: Od organizacij hrvaške politične emigracije nismo prejeli niti centa, kaj šele dolarja. Celotna naša dejavnost - do 5. februarja je bila tako rekoč pollegalna - pa seveda temelji na prispevkih članov, ki sprejemajo naš demokratični program. Prav članom, imamo jih približno dvesto tisoč, gre največ zaslug, da je HDZ postala središčna hrvaška stranka v domovini in tujini. Sicer pa se denar načrtno in smotno troši, vsi prispevki pa se beležijo v zlati knjigi ustanoviteljev HDZ.

TRIBUNA: Večkrat poudarjate, da je bila SR Hrvaška ozemeljsko oškodovana, upoštevajoč tako nacionalno kot zgodovinsko načelo. Podobno trdijo srbski nacionalisti za svojo republiko. Gotovo se zavedate, da bi vsako spreminjanje notranjih meja neizbežno privedlo ne samo do razpada Jugoslavije, ampak tudi do prelivanja krvi. Kako torej rešiti ta problem?

TUDMAN: Mislím, da je možen razumen dogovor jugoslovanskih narodov brez prelivanja

krvi. Tudi socialistični sistem stalinističnega tipa se je v vzhodni Evropi, z izjemo Romunije, zrušil po mimi poti.

TRIBUNA: Pa vendar je Jugoslavija večnacionalna skupnost z odkrito izraženimi nacionalnimi nasprotji, še posebej med Srbi na eni ter Slovenci ter Hrvati na drugi strani.

TUDMAN: Zanimivo, da Hrvati in Srbi v trinajststoletnem obdobju sosedskega življenja do leta 1918 niso živeli v skupni državi, vendar se med seboj niso vojskovali. V zadnjih sedemdesetih letih pa so prisotna nenehna nasprotja in sovraštvo. Zakaj ne bi resni hrvaški, srbski in slovenski predstavniki sedli za mizo in se trezno pogovorili o svoji nadaljni usodi?!

TRIBUNA: Prihodnost hrvaškega naroda vidite verjetno v konfederaciji?

TUDMAN: Konfederacija s pravico vsakega naroda do samoodločbe in odcepitve je edina možnost za ohranitev Jugoslavije. Že Stjepan Radić je leta 1918 zahteval neke vrste asimetrično federacijo z demokratično hrvaško republiko, v kateri bi bila hrvaška puška na hrvaški rami in hrvaška listnica v hrvaškem žepu. Dokler se to ne

uresniči, Hrvati ne morejo biti zadovoljni. Danes, ko se prebujajo mali in veliki evropski narodi, hrvaška politika ne more zahtevati manj, kot je zahteval Radić na začetku stoletja. Sicer pa bi bilo mogoče celo najbolje, da se razidemo in da si poskuša vsak narod, v skladu s svojimi interesi, sam utreti pot v Evropo, ne pa, da izgubljam dragoceno energijo v medsebojnih obračunavanjih. Ko govorimo o odnosih med Srbi, Hrvati in Slovenci, namreč ne moremo mimo dejstva, da ne gre samo za različne nacionalne subjektivitete, ampak tudi za zgodovinsko pripadnost različnim kulturno civilizacijskih sferam. Prav iz tega izhajajo vsa trenja in nerazumevanja.

TRIBUNA: Kje so pravi razlogi za razcep HDZ in ustanovitev Hrvaške demokratske zveze, ki jo vodi dr. Vladimir Veselić?

TUDMAN: Ni šlo za razcep v HDZ, ampak za to, da je bila sedmerica iz šestdesetčlanskega iniciativnega odbora proti ustanovitvi stranke. Zastopali so torej enako stališče kot uradna politika. Na seji ustanovitvenega odbora 11. junija lani smo z veliko večino glasov ocenili, da je zaradi razraščanja srbskega nacionalizma in demokratičnih procesov v svetu nujno, da se sliši pravi hrvaški glas. Odločili smo se torej, da stranko ustanovimo. Organi za notranje zadeve so nam dan pred napovedano ustanovno skupščino prepovedali javno zborovanje. Vendar pa smo jih prelističili, saj smo kljub prepovedi in odporom v lastnih vrstah organizirali tajno skupščino. Niso nas torej uspeli omajati niti zunanji niti notranji nasprotniki. Prav zato, ter seveda zaradi svojega demokratičnega programa, je HDZ postala to, kar je danes.

TRIBUNA: Predlog hrvaškega volilnega zakona je povzročil veliko hude krvi zaradi upoštevanja večinskega namesto proporcionalnega načela. Vi ste verjetno z zakonom zadovoljni, saj ste poleg ZK Hrvaške najmočnejša politična sila v republici?

TUDMAN: S predlogom volilnega zakona nismo zadovoljni iz dveh razlogov, čeprav nam večinski model kot številčni stranki seveda ustreza. Zaradi svojih demokratičnih načel, in ker se zavedamo, da del hrvaškega naroda živi v BiH in Srbiji kot manjšina, se s takim volilnim zakonom ne moremo strinjati. Po našem mnenju bi bila ustrežnejša kombinacija večinskega in proporcionalnega principa.

TRIBUNA: Kot zgodovinar in kot vodja hrvaške stranke ne morete mimo ovrednotenja različnih poglavij iz zgodovine hrvaškega naroda. Zanima me vaš odnos do Alojzija Stepinca.

TUDMAN: ob odgovoru na to vprašanje moram omeniti svojo knjigo »Bespuća povijesne zbiljnosti«, ki je izšla lani. V njej se ukvarjam med drugim tudi s teorijo o domnevni zgodovinski genocidnosti vsakega hrvaštva in z zgodovinsko krivdo katoliške cerkve. Poudariti moram, da je bil Stepinac predvsem Hrvat in visoki cerkveni dostojanstvenik. Bil pa je ravno tako nasprotnik fašizma kot seveda tudi komunizma. V tem je bila tudi vsa njegova krivda pred komunističnim sodiščem. Vedeti pa je treba, da bi se lahko sojenje končalo tudi drugače...

O N E P A R T Y S H O W

VROČI KOSTANJ

SOCIALDEMOKRATI IN DEMOKRACIJA

Slovenske stranke in zveze so komajda zagalopirale v prvi povojni predvolilni boj, pa so se že začela pojavljati umazana perila te ali one stranke.

Najnovjše perilo je razobesil Rastko Plohl, nekdanji član IO SDZS v Ptujju. Kot pravi, ga je v to prisilila sama SDZS s svojimi nedemokracijskimi postopki. Ker Rastko Plohl SDZS očita več nepravilnosti pojdimmo lepo po vrsti.

Za začetek jim očita nekorektno izvedeno glasovanje zaupnice bivšemu predsedniku SDZS Francetu Tomšiču: »Del predsedstva je na vsak način hotel izsiliti nezaupnico Francetu Tomšiču, kljub temu, da niso imeli večinskega, legitimnega soglasja. Imeli so samo 4 veljavne glasove, peti, Katje Boh ni bil veljaven, ker že pol leta ni delovala v predsedstvu. Glasova Jožeta Pučnika in Silvestra Plahutnika prav tako nista bila veljavna, ker sta poslana po pošti in naknadno. Na seji predsedstva bi tako moralo glasovati vsaj 6 članov (od 11, da bi bila pobuda legitimna). Del predsedstva je neupravičeno barantalo s položaji, ko je Jožetu Pučniku ponudilo mesto predsednika, Francetu Tomšiču pa položaj izvršnega sekretarja SDZS.«

Nekaj časa po izglasovani nezaupnici je imela SDZS svojo 3. konferenco, katere glavno obeležje je bil prav odstop dotedanjšega predsednika zveze, Franceta Tomšiča. In tukaj, na 3. konferenci, se nadaljuje zgodba Rastka Plohla: »Moram opozoriti tudi na zakulisno igro, ki je dobila svoj končni razcvet na 3. konferenci SDZS. Za pomoč pri odstranitvi Franceta Tomšiča so se ponujali položaji v stranki. Tako je Silvester Plahutnik (član predsedstva SDZS) Francu Kastelicu ponudil položaj v ljubljanski območni organizaciji, v zameno za sodelovanje pri odstranitvi Franceta Tomšiča. Tudi Katja Boh je hodila do članov in jim govorila, kaj naj storijo. Po tem vsem lahko sklepamo, da so prosti strelci delovali po dogovoru. Vsi govorniki, ki so bili proti Francetu Tomšiču, so ga na začetku hvalili, potem pa zahtevali njegov odstop. Ta dvojnost jim je bila potrebna, ker ga niso upali napasti direktno, da bi bili pred drugimi videti demokrati in da

bi pred seboj ohranili mirno vest. Glavni žrtvi sta tako France Tomšič kot Jože Pučnik. Slednji je bil izbran, da gre v ogenj po kostanj za nekoga drugega.

Jože Pučnik je s svojo preteklostjo in izobrazbo močan adut v rokah tretje osebe. Brž ko bi se ponudila prava priložnost za to tretjo osebo, bi tudi on odšel iz tega položaja.

Ptujski odbor je zapisnik 3. konference dobil nepodpisan in nežigosan. Volilni kartončki na konferenci so bili oštevilčeni, tako da bi se lahko vedelo, kdo je koga volil. Na predlog Franceta Tomšiča smo številke odtrgali. France Tomšič je dal samo ustni odstop. Predstavniki konference niso z

dvigom rok potrdili njegovega odstopa, ni se odprl kandidacijski postopek za izvolitev novega predsednika, temveč je samo eden član predsedstva predlagal Jožeta Pučnika za predsednika. Jože Pučnik je bil javno opozorjen na zaroto, vendar je vseeno pristal na kandidaturo. Prav tako ni hotel (kot tudi ne ostali člani predsedstva) pristati na pogovor o nepravilnostih kandidacijskega postopka.«

Ratko Plohl pravi, da sicer osebno nima nič proti novemu predsedniku, in da bi ga tudi sam volil, če ne bi prišlo do omenjenih zapletov. Za zaroto znotraj SDZS naj bi bili krivi posamezni člani predsedstva SDZS, ki s stranko ravnajo kot s svojo lastnino. Dokaz za zaroto vidi tudi v 4. konferenci, ki naj bi vse nepravilnosti skušala prikriti: »4. konferenca se je začela brez verifikacijske komisije. Dnevni red se je spremenil tako, da je potrditev zapisnika 3. konference odšla iz prve na zadnjo točko. Ni se preštelo število delegatov. Predsednik delovne skupine je na vprašanje, od kdaj je Katja Boh zopet članica predsedstva (nekaj časa ni bila) odgovoril, češ da je imela moratorij. Kolikor jaz vem, ne obstaja sklep predsedstva o moratoriju zanj. Na koncu konference je veliko število delegatov odšlo (najbrž zaradi utrujenosti), verifikacijska komisija pa ni hotela (po zahtevi delegatov) preveriti sklepčnosti, s tem pa so speljali sprejetje zapisnika 3. konference. Na koncu se ni štelo niti glasov, tako da dejansko nismo vedeli, koliko ljudi je potrebnih, da se neka stvar sprejme. Nepravilnosti v delovanju predsedstva potrjujejo tudi mnogi odstopi v kratkem času. Iz predsedstva SDZS so odstopili: Katja Boh (!?), Miroslav Gard, Branko Gradišnik, Jože Kobše; iz sveta SDZS so izstopili Gorazd Drevenšek, Rastko Močnik, Uroš Šušteršič, Jaša Zlobec.« Na tej konferenci je Rastko Plohl izstopil iz SDZS in zagotovil, da bo vso stvar dal v časopise. Kot sam pravi, so bile edini odgovor na izstop grožnje in zmerjanja (udbaš, plačanec, baraba, komunistični agitator).

Po tej verziji dogodkov ima torej SDZS dva predsednika, zato Plohl zahteva odstop predsedstva, predsednika Pučnika, ponovitev kandidacijskih postopkov in pregled zapisnikov 3. in 4. konference. Za konec Rastko Plohl še dodaja, da je skušal zadevo razčistiti znotraj zveze, vendar tega nihče iz predsedstva ni hotel storiti. Tako torej bivši član socialdemokratske zveze, kaj pa na to porečejo sedanji člani, bomo, upajmo, izvedeli kmalu, saj tovrstne zgodbe ne koristijo nikomur.

Igor Medjugorac

O N E P A R T Y S H O W

TAJNA ZAKONODAJA

Tajni Uradni list

O tajni zakonodaji, natančneje Tajnih uradnih listih in z njimi tajnih predpisih je bilo v zadnjem času veliko napisanega, zlasti v Mladini. Odmevna so bila tudi delegatska vprašanja Vike Potočnik v zvezni skupščini, povezana s to delikatno problematiko. Rezultatov pa, kot je bilo pričakovati, ni bilo.

14. februarja 1990 je bil v Ljubljani ustanovni sestanek **DRŽAVLJANSKEGA FORUMA ZA ODPRAVO TAJNE ZAKONODAJE**. To je neodvisna skupina državljanov, ki deluje **POPOLNOMA V SKLADU Z VELJAVNO USTAVNO UREDITVIJO**. Opira se na 199. člen slovenske in identičen 157. člen zvezne ustave.

Oba pravita naslednje: »Občan ima **PRAVICO** dajati vloge in predloge telesom in organom družbenopolitičnih skupnosti in drugim pristojnim organom in organizacijam, **DOBITI ODGOVOR NANJE** in **DAJATI** politične in druge **POBUDE** splošnega pomena.

Forum torej ni nova stranka, ki jih je kot rast gob sprožil Zakon o političnem združevanju. Ne poteguje se za poslanske sedeže na spomladanskih volitvah, in ne sestavlja svojih list in obljublja vsemogoče.

Temeljni cilj foruma je, da doseže **ČIM-PREJŠNJO UKINITEV IN RAZVELJAVITEV OBSTOJEČE TAJNE ZAKONODAJE V DRŽAVI**. Zato si bo prizadeval, da bo v Jugoslaviji prenehala iz-

hajati posebna **TAJNA IZDAJA URADNEGA LISTA SFRJ** in podobnih glasil in da se preneha s prakso izdajanja in uporabljanja neobjavljenih skrivnih predpisov s strani državnih organov.

Mimogrede rečeno, slovenska skupščina je **SLOVENSKI TAJNI URADNI LIST** že »ukinila«, kar pa še ničesar ne pomeni. Med drugim še vedno veljajo predpisi, ki so bili v dovoljenih številkah ur. listov objavljeni. Forum pri svojem delu izhaja iz stališča, da noben predpis **NE MORE VELJATI**, dokler ni **JAVNO OBJAVLJEN** in **DOSTOPEN VSEM PRAVNIM SUBJEKTOM**. Izdajanje tajnih predpisov s pomočju tajnih uradnih listov je v nasprotju z načeli **PRAVNE ETIKE**. To ve povedati vsak bruc na pravni fakulteti.

Forum sestavljajo predvsem strokovnjaki s področja pravnih znanosti, od akademika do asistenta in študentov Pravne fakultete v Ljubljani, novinarji in drugi, ki jih problematika posebej zanima in kot očiten primer kršenja načel **PRAVNE DRŽAVE** - moti!

Prizadevali si bodo, da bo javnost z vsemi vprašanji okrog izdajanja in uporabljanja tajnih predpisov čim popolneje seznanjena. Prav tako bodo opozarjali **PRISTOJNE DRŽAVNE ORGANE** na nesprejemljivost obstoja »fantoma«
tajne zakonodaje z načeli demokratične pravne države in zahtevali spremembo veljavne zakonodaje v SFRJ, ter spremembo ravnanja državnih organov.

Zadnja oblika delovanja foruma zapisana v prvem sporočilu za javnost, omenja še pospeševanje vseh oblik sistematičnega preučevanja pojavnih oblik tajne zakonodaje s komparativnih vidikov in povezavo z zainteresiranimi strokovnimi krogi in organizacijami.

Kje je pravzaprav poenostavljeno povedano glavni problem in koga zadeva? Mlade juriste

vsaj štiri leta in pol učijo, kako so načelo javnosti, načelo Nullum crimen nulla poena sine lege praevia (ni kaznivega dejanja in kazni brez prej določenega kaznivega dejanja v zakonu) in druga demokratična načela pravne države **TEMELJ** učinkovitega pravnega sistema. Vsa ali skoraj vsa temeljijo na **VEDNOSTI** tistih, ki so lahko potencialni uporabniki le teh. Skratka **VSEH NAS**.

Tajna zakonodaja pa je vnebovpijoč primer kršitve, če nič drugega, pravne etike, kot je zapisano v sporočilu za javnost št. 1.

Tako se lahko juristu ali komurkoli drugemu - **VSAKEMU IZMED NAS** zgodi, da bo v nekem primeru na sodišču nenadoma nepomembno, kaj pravi **ZAKON**, ki ga poznamo, ki je bil objavljen v Uradnem listu (javnem UL), ki ga je odvetnik kot študent prava moral poznati na izpitu.

Za nas veljaven in veljavno objavljen zakon bo negiral drug zakon, ki je bil sprejet v petnajstih minutah v zvezni skupščini, kjer niti delegati niso utegnili dojeti, za kaj gre.

Ta zakon ni bil nikjer objavljen, zanj vedo le tisti, ki se jih neposredno dotika in še to le v tistem delu, ki se jih dotika. Ko torej govorimo o naši pozitivnopravni zakonodaji - predpisih, ki v določenem trenutku veljajo, bi bilo pametneje molčati.

Enostavno zato, ker jo en del, ki je očitno pomemben, ne poznamo. Spoznamo jo na sodišču, ko smo jo prekršili - čeprav je nismo smeli poznati. Logika, dostojna **VELIKEGA BRATA**.

Vse je seveda v nekem višjem interesu.

Bo pravna država, ki jo imajo polna usta tudi tisti, ki tajni uradni list sestavljajo, kdaj postala dovolj **VISOK INTERES**?

Leonardo Peklarič

PA MOGU VAM
PRODATI ODLIČNI
SUPERSONIC!

BBC v slovenščini na valovih radia Glas Ljubljane
Radio Glas Ljubljane je spet enkrat prvi

100,2 MHz FM STEREO

radio GLAS Ljubljane

FILOZOFIJA PESKOVNIKA

KOČEVSKA REKA

- STVOR

foto: fotodokumentacija Dela

Volitve so blizu. Opozicija bo prišla v parlament, predsedstvo v izvršni svet. Pod tem pritiskom je slovenska oblast po hitrem postopku morala v zvezi z zaprtim območjem Kočevska Reka - Gotenica - Borovec nekaj ukreniti. 21. februarja (Delo) je tako dala v javnost razglas, s katerim ustanavljajo(!) v zaprtem območju »javno podjetje za potrebe republiških blagovnih rezerv in za potrebe svojih organov za delo v posebnih razmerah«.

Gre za »objekte posebnega obrambnega pomena za republiko in priprave republiških organov in organizacij za delo v vojni ter v izrednih razmerah«.

Z drugimi besedami gre za objekte, kamor bi se v primeru protikomunističnega upora zatekla sedanja oblast in iz katerih bi poveljevala boj proti upornikom. Gre pa tudi za speče koncentracijsko taborišče, v katero bi v »izrednih razmerah« izolirali nezaželene osebe (opozicijo) in jih tam tudi potihem »pospravili«.

To, kar boste prebrali tukaj, je samo drobna omemba najbolj megalomanskega in skrivnostnega »projekta«, ki se ga je kdo kdajkoli lotil na Slovenskem.

To bo hkrati tudi kratek zapis o možakarju, ki maja 1945 ni mogel (več) končati z bojevanjem. Oba - »projekt« in njegov duhovni oče - sta namreč neločljivo povezana.

To je IVAN MAČEK - MATIJA, narodni heroj, ki živi v državni supervili na Snežniški ulici v Ljubljani in vikendu ob Krki.

Kdor je gledal Carpenterjevo znanstveno-fantastično grozljivo STVOR, bo vedel, zakaj ima ta zapis isti naslov. V večnem ledu južnega tečaja je bilo stoletja zamrznjeno izven zemeljsko bitje, pravi stvor, ki ga je odkrila neka polarna raziskovalna postaja. Stvor je uničeval človeška bitja ter se razmnoževal s pomočjo človeških celic. Življenja v raziskovalni postaji so umirala, stvor je bilo potrebno uničiti za vsako ceno.

Kaj je torej tista Stvar, ki v Kočevju in njegovi okolici sproža govornice in strah o nedotakljivosti zaprtega območja Kočevska Reka-Gotenica-Borovec? Kar že več kot 40 let prisiljuje Kočevsko nerazvitost. Kar v zadnjem času vedno bolj vznemirja v Sloveniji.

Gre za polovico ozemlja kočevske občine, polovico, za katero velja posebni, zelo strog režim gibanja in vedenja. Pa ne znotraj tega ozemlja, temveč okoli njega.

Poglejmo najprej nekaj opisov dogajanj na območju Kočevske Reke.

Gre za vojaška skladišča in zaklonišča, skladišče UDB-e oziroma RSNZ ter zaklonišča za slovensko politično vodstvo, ki so inštalirana na območju Kočevske Reke, Borovca in Gotenice.

Po vojni so na področju Kočevske Reke, ki je bilo nekakšno (delovno) koncentracijsko taborišče, internirali politične »obsojence«, ki jih v takratnih časih vsestranskega ideološkega »čiščenja dežele« nikakor ni primanjkovalo. Operativni izvajalec tega »čiščenja« je bila OZNA z Ivanom Mačkom-Matijo na čelu. Nastanjeni so bili v taboriščih, zgrajenih iz lesenih barak, in to v opuščeni kočevskih vaseh Rajndol, Škrilje, Verdrenk. V prvi fazi so gradili ceste, nova taborišča in oskrbovalne hleve, t. im. »udbovske ekonomije«. Naselbine ujetnikov so morale namreč za svoje potrebe v veliki meri poskrbeti same, stika z zunanjim svetom ni smelo biti, tisti, ki pa je bil, je bil skrbno nadzorovan in konspirativen. Politična sestava taboriščnikov je bila raznovrstna: od domobrancev, Kočevskih Nemcev, »opozicionalcev«, duhovnikov, informbirojevcev, do kmetov, obsojenih zaradi »črnega« zakola v času obvezne oddaje živine. Tudi pazniki, ki so nadzorovali taborišča, so bili navadno kazensko premeščeni v Kočevsko Reko. Taboriščniki so se razlikovali po tretmajju: v prvi skupini so bili »svobodnjaki«, ki so bili obsojeni na krajše kazni.

Ločeno skupino pa so sestavljali tako imenovani »osmrtnjaki«, interniranci, ki so veljali

za »uradno mrtve«, obsojeni na smrtne in dosmrtno kazni. Ti so morali v strogi konspiraciji graditi »naprave« posebnega pomena, predvsem za potrebe vojske.

Preostanek življenja so po vsej verjetnosti preživeli kot sužnji v zaprti coni Kočevske Reke. Bolnic, kaj šele kirurgij, za te ljudi ni bilo. Ko so izhrali, je bilo konec njihovega življenja. Zakopani so v coni svoje strašne golgote!

Ker so »naprave« gradili večinoma pod zemljo (izkoriščali so celo kraške jame), so bila potrebna najtežja in obsežna minerska dela, ki so trajala več let. Starejši Kočevjarji se še vedno spominjajo bobnenja (zamolklih eksplozij) iz petdesetih let, ki je prihajalo iz bližnjih hribov v zaprti coni. Pripričani so, da je hribovje jugozahodno od Kočevske Reke proti Kolpi preluknjano kot švicarski sir.

Splošni podatki

Očividec je leta 1955 prenesel na papir nekaj konkretnih podatkov o gradnji Mačkovega peskovnika Kočevska Reka-Gotenica-Borovec, ki se nahaja na posestvih in gozdovih kočevskih Nemcev (Kočevjarjev), ki so te kraje zapustili leta 1941. Vse opisano se je dogajalo in se dogaja okoli 18 kilometrov jugozahodno od Kočevja.

Pripravljalna dela ter gradnja taborišča Kočevska Reka-Gotenica-Borovec so se pričela že leta 1947 z bivšimi nemškimi ujetniki, ki so najprej gradili ceste in obnavljali med vojno porušene hiše in gospodarska poslopja. Po odpustitvi teh pa so ta dela nadaljevali politični in ostali kaznjenci. Do leta 1950 so ta dela relativno počasi napredovala, z naraščanjem napetosti na mejah pa je prišlo do velike pospešitve teh del, še posebej, ko je vodstvo gradbenih del prevzela JLA in UDB-a. Družine, ki so delale na združenih posestvih (za samooskrbo), so leta 1951 in 1952 postopno razselili na razne kraje, tako da »projekt« Kočevska Reka ne bi bil tako opazen.

Za gradbene namene taborišča Kočevska Reka-Gotenica-Borovec so na železniških postajah v Kočevju in Ribnici zgradili nov industrijski tir, nova skladišča in novo postajno poslopje. Gradbeni material za taborišče se je dobavljalo izključno ponoči na železniško postajo Kočevje, nekaj pa tudi na železniško postajo v Ribnici. Razkladanje iz vagonov in nalaganje na kamione so opravljali izključno kaznjenci pod močno stražo. Prevozi do taborišča so se opravljali v skupinah 5 do 7 kamionov izključno ponoči, od 11. ure zvečer do pol štirih zjutraj. Kamioni so imeli pri tem napol prižgane luči, čez naseljena področja pa so te skoraj popolnoma zatemnili.

Taborišče je bilo leta 1955 zastraženo s tremi pasovi straž in se je razprostiralo na področju Kočevske Reke, ki jo je imela v oblasti izključno vojska, Borovca, ki je spadal pod komando kaznjencev s kontrolo UDB-e in milice, ter Gotenice, ki je bila v popolni posesti UDB-e. Zaprti področje je bilo takrat od

Gotenice do Kočevske Reke dolgo okoli 20 kilometrov, široko pa okoli 7 kilometrov, površina pa je znašala okoli 140 km².

Že leta 1955 je bilo taborišče v veliki meri dograjeno. Notranje rove, zaklonišča in skladišča so gradili izključno kaznjenci, večinoma politični (bivši oficirji ustaške, četniške in domobranske vojske), ki so bili »obsojeni« od 15 do 20 let. Seveda so jih počasi likvidirali, da stroge skrivnosti ne bi prišle na dan.

Straža

Poglejmo kot primer, kako je leta 1955 izgledala straža taborišča.

Območje Kočevske Reke je stražila vojska, milica zaradi kaznjencev na območju Borovca in UDB-a z milico na območju Gotenice. Prvi pas straže je bil viden na vseh dohodnih poteh, kjer so bile postavljene tudi rampe. Drugi pas straže je bil približno 1 do 1,5 km naprej. Ograjen je bil z bodečo žico, v višino 2 metra (sistem špiral), ki je bila na vidnih mestih tako zamaskirna, da se ni mogla videti iz zraka, niti iz daljave na terenu. Tu je držala stražo delno vojska, delno pa posebni oddelek stražarjev UDB-e in milice. Ta drugi pas je bil zelo močno zastražen, tako da je bil vsak nenadzorovan vstop in izstop iz taborišča nemogoč. Tretji pas oziroma celotna kontrola na področju taborišča pa je bila pod kontrolo UDB-e in KOS-a, stražarji pa so bili oblečeni v lovce in logarje. Posebno stražo nad »kaznjenci« pa so opravljali oddelki UDB-e in milice na deloviščih in prebivališčih (kazenskem taborišču).

»Kaznjenci« so imeli posebej podrejeno taborišče v bivši mali vasi handlerji. Tam so imeli tudi svojo ekonomijo, pekarno, mesnico, brivnico, ambulanto, itd.

Ostalo osebje je stanovalo povečini v Kočevski Reki, del pa tudi v Borovcu in Gotenici. V Kočevski Reki je imelo ostalo osebje menzo, kino, mesnico, itd. V Kočevski Reki so imeli tudi lastno ekonomijo (farmo) in poseben bazen za vodo. Prav zaradi te »lastne ekonomije« (farme) je bilo najprimerneje, da se je celotno zaprti področje uradno razglasilo za »Posestvo Snežnik«.

Bralcem se moram končno opravičiti, da tako skadem iz preteklosti v sedanju in spet nazaj, vendar bodo vzroki za to znani zelo hitro (z nadaljnimi pričevanji ter s sliko z odprtega področja).

Namen taborišča

Taborišče je bilo namenjeno predvsem JLA, UDB-i in vladi Slovenije. JLA ima tu svoja skladišča streliva, bencina, orožja in hrane. Zaradi tega je bil v Kočevju zgrajen pnevmatični mlin, ob progi Kočevje-Ljubljana pa nekaj manjših in večjih vojaških objektov,

foto: Tomi Drozg

na primer veliko skladišče goriva v Ortneku. Večina skladišč za JLA se nahaja v Kočevski Reki, pod zemljo, in so zelo moderno urejena in večše maskirana.

UDB-a (RSNZ) ima svojo centralno skladišče za Slovenijo v Gotenici. Gre za orožje, opremo in celo pisarne, kamor bi se zatekla v primeru vojne ali domačega upora.

Slovenska vlada pa ima svoje prostore v Borovcu. Ti so zelo udobno urejeni, nad zemljo in pod zemljo, kamor bi se lahko v nujnem primeru zatekla. Zakaj so inštalacije za slovensko politično vodstvo prav v Borovcu? Če pogledamo na zemljevid (npr. Atlas Slovenije), vidimo, da je v primerjavi z Gotenico in Kočevsko Reko prav Borovec najbližje reki Kolpi, tako da lahko eventualno letajo vzleti skozi hrib, ter se nad dolino Kolpe vzpne...

Poleg tega je v Borovcu tudi rezervna radio oddajna postaja z zmogljivostjo 5KW (leta 1955), kupljena v Nemčiji, ki naj bi v primeru potrebe prevzela dolžnost radio oddajne postaje Ljubljana. Zaradi tega je moral npr. takrat šef radia Ljubljana v prisotnosti šefa UDB-e in KOS-a za Slovenijo večkrat v taborišče (in to le ponoči).

V taborišču je bilo tudi več agregatov nemške proizvodnje za napajanje taborišča z električno energijo. Celotna napeljava je speljana pod zemljo, kjer so tudi agregati. Po vsem taborišču je bil razpelnjen (pod zemljo) tudi telefon. Glavna centrala je bila v Kočevski Reki, rezervna pa na območju Gotenice.

Za oskrbo z vodo so bile v ta namen narejene velike betonske cisterne, v katere se nabere voda v jesenskih in pomladanskih mesecih, posebno za področje Gotenice in Borovca, v

Kočevski Reki pa se voda zajame v dolini, kjer je izvir, vendar le-ta preko leta presahne. Rezervoarji so narejeni pod zemljo, prav tako vse vodne inštalacije. V manjše rezervoarje vodo pretakajo iz zbirnih bazenov s pomočjo električnih črpalk.

Notranja razporeditev taborišča

Kakor sem že prej omenil, so v taborišču skladišča, zaklonišča in stanovanjski prostori, poleg tega pa še gospodarska poslopja. Po vsem področju pa so obnovljene in na novo zgrajene še razne lovske in gozdarske kočice. Vsaka od teh ima elektriko, vodo, telefon in je zelo luksuzno opremljena. Te lovske in gozdarske kočice so predvsem vhodi in izhodi v podzemna skladišča, pisarne in zaklonišča. Material od izkopanin so razvozili na razne naravne vdrine, ki jih v okolici ne manjka, nato pa zasadili z raznim robidovjem in jelkami. Zunanji izgled lovskih hiš ne daje niti najmanjšega suma o kakšnem vhodu v podzemlje. Goličave v okolico so pogozdene, tako da je vidljivost iz zraka na nekatere nove kočice zelo otežena, pa tudi na samem terenu so težko vidne, vse dokler ne prideš do njih. Podzemni objekti so zgrajeni pod hribom, so železobetonski, s posebnimi napravami za ogrevanje in sušenje. Izhodi pa so zgrajeni celo na drugo stran hriba ob reki Kolpi pri vasi Kuželj in še na nekaterih nenaseljenih mestih v smeri proti Osilnici, ki so bili v preteklosti dobro zastraženi. V primeru umika bi se »stanovalci« taborišča lahko v zelo kratkem času umaknili v Gorski kotar. Vhodi v taborišče so pri Kočevski Reki in v Gotenici.

Balkanska sevanja

Na področju Kočevske Reke so imeli vodilni agenti taborišča pri sebi tudi žene. Osebe, razen kaznjencev, je bilo skrbno izbrano ter so bili večji del Bosanci ter Hrvati, nekaj pa je bilo tudi Črnogorcev.

Danes je večina zaposlenih v zaprtem področju nastanjenih v okoliških vaseh, ki so po izgledu hiš kar dobro situirane. Z raznimi ugodnostmi ter dobrimi plačami so jih tudi zavezali k molku.

Kaznjenci so ob raznih priložnostih nalaganja avtomobilov na železniški postaji v Kočevju odvrli drobne listke, na katerih so opisali svoj težak položaj in namen taborišča. Dokler še niso imeli svojega živinozdravnika v taborišču, so večkrat prišli po kočevskega veterinarja. Od vhoda pa do hleva je imel zavezane oči.

Vse okoliške vasi, posebej pa Kočevje, so bile okrepljene z agenti UDB-e. V gostilnah, ulicah, kino dvoranah, na vlaku, povsod so prisluškovali o vednosti ljudi. Večkrat so kakšnega tujca aretirali kar na ulici ter ga odvlekli na zaslišanje. Botanika botaničnega vrta v Ljubljani, ki je tam okoli raziskoval, so kar za nekaj dni ugrabili ter ga zasliševali.

Sam sem se lansko leto z avtom ustavil pri kraju Morava (Kočevje - Brod na Kolpi), kjer so me na občestnem pokopališču zanimali priimki na nagrobnikih. Ko sem se vzpenjal proti pokopališču, se je za mano ustavil avtomobil, iz katerega je izstopil možakar ter se napotil za mano. Sam sem seveda zavil na pokopališče, oni brezveznik pa po bližnjici na pokopališki zid. Ker sem ga ignoriral s sprehajanjem med nagrobniki ter gledal napise, se je revež znašel v neprijetni situaciji, pogledal je nekajkrat sem in tja, se delal neumnega, nato pa mu ni preostalo drugega, kot da se je napotil nazaj proti svojemu avtu, iz katerega se je slišalo govorjenje in piskanje iz policijske radijske postaje. Gre za poletje 1989 ter za eno od glavnih turističnih cest proti morju.

Lani je sekretar za ljudsko obrambo kočevske občine Tone Krkovič »skoraj izposloval«, da pelje novinarja in fotografa Mladine skozi Kočevsko Reko. In kaj bi ta dva tam videla? Nič kaj dosti. Že tam so naprave spretno zakamuflirane, kaj šele v Gotenici in Borovcu, ki sta kar nekaj kilometrov od Kočevske Reke. V Borovec ju sigurno ne bi peljal sprehajati se!

Uničenje slovenskega standarda

Pri opisovanju konkretnih podatkov o zaprtem področju sem časovno precej preskakoval, to pa zato, ker sem si moral izbrati dva časovna reza, leto 1955 in leto 1990. Šele bližnja preteklost bo dopolnila moj zapis, v katerem se stanja iz leta 1955 in leta 1990 le dotikam.

Poudariti moram, da je kompleks Kočevska Reka-Gotenica-Borovec danes popolnoma anahronistična rak rana na ozemlju Slovenije. Oblast si ta trenutek (21. 2. 1990) upa celo cinično zapisati, da ne bo v bodoče zahtevala »dodatnih« denarnih sredstev za »Podjetje Snežnik«. V preteklosti so leteli celo republiški ministri, ker so si upali zastaviti vprašanje sanjskih vsot denarja, ki je izginjal v žrelu Kočevske Reke. Ivan Maček - Matija je bil nedotakljiv!

Šele ko bomo raziskali ta blazen orwelovski »projekt« Ivana Mačka - Matije, nam bo popolnoma jasno, zakaj naše ceste, naše gospodarstvo in nasploh naš standard ni na nivoju italijanskega ali avstrijskega! Koliko stanovanj bi lahko zgradili za sredstva, ki so bila pognana v Mačkov peskovnik? Ne pretiravam, če rečem, da za eno večje slovensko mesto.

Leto 1990 je tista prelomnica, ko moramo v tem bednem eksistenčnem položaju, v katerem se nahajamo, kompleks Kočevska Reka-Gotenica-Borovec ukiniti ter končati vsiljeno življenje filozofije peskovnika.

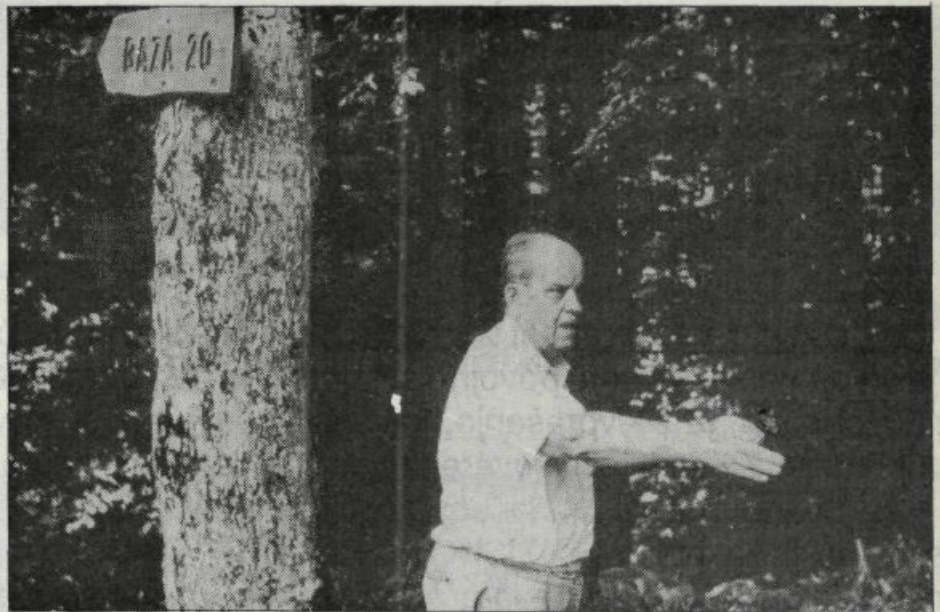
Nove oblike vladanja

Medblokovske vojaške napetosti v svetovni politiki so že več let nekaj, kar se zelo hitro spreminja, za marsikoga kar bliskovito. Vojaška indoktrinirana pamet te zgodovinske spremembe le s težavo dohaja. Zmanjšuje se število vojakov in količine klasične oborožitve, razne jedrske strategije in medblokovske napetosti so v nekaj zadnjih letih skorajda povsem izginile iz diplomatskega in novinarskega besednjaka, tako da preko televizije in časopisja več nič ne slišimo o tem. Naenkrat se je porušil Berlinski zid, Evropa se združuje oziroma relativizira meje svojih držav itd. Kaj se je zgodilo?, kaj se dogaja?

Stari (nekdanji) načini vladanja so se korenito spremenili. Danes svet več ne potrebuje jedrske oborožitve ter jedrskega damoklejevega meča nad sabo, ne potrebuje več številnih, do zob oboroženih vojsk, ne potrebuje več vedno bolj izpopolnjene oborožitve, »vojna zvezd«, oborožitve, o kateri se je še pred nekaj leti veliko pisalo in govorilo, je v ropotarnici.

Ne potrebujemo enostavno zato, ker se da ljudi obvladovati na druge načine. Vso dosedanjo vojščaško logiko obvladovanja prebivalstva tega planeta so prevzeli hitro razvijajoči se elektronski mediji in časopisje. Danes človek ves svoj prosti čas in (odvečno) energijo sprošča ob množici majhnih preokupacij (ne pa več ene same globalne svetovne nevarnosti). Od televizij z množico programov, z množico informacij, preko množice različnega časopisja, do ostalega materialnega ugodja, pa tudi napetosti, ki nas obvladuje ob tekmi za tem ugodjem...

In v Sloveniji?

Kočevska Reka - Ivan Maček - Matija

Tudi tu na mikronivoju se moramo navaditi na vse te hitre spremembe. Številne vojaške inštalacije se morajo začeti krčiti, ker jih ta država več niti ne zmoro niti jih več ne potrebuje. Na srečo je tudi že sama vojska začela dojemati to potrebo. Kasarno »Ljubo Šercer« sredi Ljubljane in »Mladiko« ob Tivoliju je že sama ponudila javnosti. Ta trend krčenja dosedanje megalomanije se bo moral seveda hitro nadaljevati ter loviti tovrstna hitra gibanja v svetu.

Sporočila Ivanu Mačku - Matiji

Ivana Maček - Matija. Njegove megalomanije, kompleksa Kočevska Reka - Gotenica - Borovec nihče več ne potrebuje. Še bolj grozljivo, sploh ga nihče nikoli ni potreboval, razen seveda njega. On ga je potreboval, ker se leta 1945 ni mogel več zaustaviti. Po tisočih in tisočih, ki so končali v kraških brezniš Kočevskega Roga ter vsepovsod drugod po Sloveniji, po vsej tej sproščeni energiji je moral nadaljevati...

Začela se je gradnja fantastičnih razsežnosti. Miniranja za podzemeljske dvorane ter kilometre podzemeljskih rogov so se vršila dan za dnem - več let. Ljudje so mislili, da »Jugoslavlani« tam notri iščejo in kopljejo uranovo rudo. Celot Američani (CIA) so z velikim zanimanjem spremljali večletno nenehno bobnenje jugozahodno od Kočevja. CIA je sicer zelo hitro dobila podatke o tem, da se »tam« »nekdo« gre le nekakšne zblojene »igrice«, da se je v tej deželi Balkana, ki je bila vedno »bolj papeška od papeža«, razvila filozofija peskovnika v čisto orwelovsko prakso.

Ne vem, ali se Ivan Maček - Matija zaveda, kako bomo (že) čez nekaj let govorili o njem in o njegovih sanjskih »projektih«, ki jih je operativno vodil, najprej množičnih likvidacijah nasprotnikov komunizma (tudi otroci, ki so jih takrat pomorili ničkoliko, so bili to?), nato pa o »Posestvu (od 21. 2. 1990 Podjetju) Snežnik«?! Kako bomo govorili o njem takrat, ko bomo nosili sveče na množična roška grobišča, nato pa si še šli ogledat tako dolgo skrivnostno in nedostopno zaprto področje? Če bo živel, in upajmo da bo še dolgo, kaj si bo mislil takrat? Ali se bodo skozi 50 let prebičani ljudje Suhe krajine, ob Krki, takrat še spomnili na vikend ob Krki in njegovega prebivalca, da bi mu na vhodna zaporna vrata obesili crknjenega mačka, kot se je to dogajalo do sedaj?

Koliko ljudi je umrlo ob gradnji Mačkovega »projekta« Kočevska Reka-Gotenica-Borovec? Nedvomno veliko! Vendar, koliko?

Koliko na »smrt obsojenih« in uradno »usmrčenih« je svoje bivanje na tem svetu končalo v zaprtem področju? Koliko je tistih, ki so »enostavno« izginili, za katerimi je zmanjkala vse do danes vsaka sled? Kje so končali številni Kočevjarji (Kočevski Nemci), na smrt obsojeni na dachauskih procesih, koliko »južnjakov«, ki so izginili po ostali Jugoslaviji, je končalo v Kočevski Reki?

Ljudje govore in upajo, da v tem zaprtem področju nekateri še živijo. Marsikdo še upa. Tako vem konkretno za nekatere »vdove« »usmrčenih« dachaucev, pa svojcev »pobitih« domobancev...

Ivan Maček - Matija na ta vprašanja nikoli ne bo odgovoril. Odgovorila bo Kočevska Reka sama. Čimprej!

Ljubljana, februar 1990.

Ivo Žajdela

SLOVENSKA VOJSKA

Slovenska suverenost je gotovo tema številka ena v časih, ko se narod pripravlja, da bo šel na prve poveljne svobodne in demokratične volitve. Kakšne te volitve v resnici bodo, je še vprašanje, kakšna je suverenost slovenskega naroda, pa žal ni vprašanje. Za sedaj sta suverenost in samostojnost samo sanje malega Janezka.

Nepisano pravilo v našem novinarstvu je mnogo let krojilo uredniško politiko slovenskih časopisov: VOJSKO PA PUSTITE KAR PRI MIRU! Toda prav vojska je tista rdeča nit, ki simbolizira igrakanje s slovenskim narodom v državi, ki slovenska domovina gotovo ne more biti več. Spletke, bolj ali manj prikrite, so poskrbele, da smo Slovenci danes brez suverenosti in brez vojske.

Zgodovina se spreneveda in čas je, da se vsaj mi nehamo. TRIBUNA bo po svojih najboljših močeh poskusila v tej in naslednjih številkah predstaviti problematiko in tragiko nečesa, kar bi slovenska vojska lahko bila. Od tega, da smo med vojno imeli dve, domobransko in partizansko, do obljub o slovenski vojski po osvoboditvi, ki so se kmalu izkazale za goljufijo, do ustanovitve in nedavne razorožitve Teritorialne obrambe, razformiranja ljubljanskega armadnega območja in dejstva, da januarja 1990 noben slovenski fant ni odšel na služenje vojaškega roka v Slovenijo. Ali bomo spet postali narod Janičarjev ali celo Legionarjev?!

JLA s Slovenci nima več ničesar skupnega, kar je postalo očitno že v procesu proti četverici in vsi nadaljni dogodki to samo še potrjujejo. Prišlo je tako daleč, da se morajo slovenski fantje na Kosovem neprosto voljno boriti za srbske interese. In da zapore polnijo fantje, ki ne želijo sprejeti vsiljenega jim orožja.

Civilno služenje vojaškega roka bi problem odpravilo samo delno, saj bi v danih razmerah skoraj vsi Slovenci želeli služiti civilno.

Napočil je torej čas, ko bomo morali resno razmisliti o novi SLOVENSKI VOJSKI, ki bi ob možnosti civilnega služenja temu ljudstvu povrnila vsaj občutek suverenosti.

V upanju seveda, da je ne bi nikdar več potrebovali.

Tomi Drozg

slovenska vojska

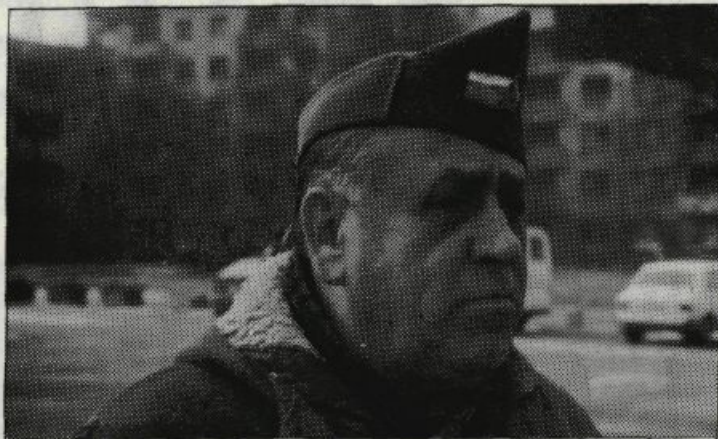
POVELJNIKI

generali izgubljene armade

Najosnovnejša potreba vsake oborožene sile je potreba po vrhovnem poveljniku, ki usklajuje dejavnosti različnih enot in daje ukaze, ki se v celoti izpolnjujejo brez prigovorov. Vsaka zmaga, ki je pravzaprav edini cilj vojaških enot, je v veliki meri odvisna od sposobnosti poveljujočih oseb. Preprosto povedano, še tako dobra oborožitev in visoka morala vojakov nima pravega pomena, če je poveljujoči osebek, oprostite, butelj. Seveda je tudi obratno. Genijalen poveljnik lahko sede v kot in se razjoče, če njegova vojska ni dobro oborožena ali pa je morala na psu.

Tudi naša, slovenska vojska ima komandanta. To je samo dokaz več za vse, ki dvomijo v obstoj kakršnekoli nacionalne vojske na področju Slovenije. Kjer je komandant obstaja tudi vojaška enota. Vsaj formalno. Nazivi za komandanta slovenske nacionalne vojske so se spreminjali skozi ves poosvoboditveni čas. Tudi ministerstva in drugi upravni organi, v čigar pristojnosti je bila obramba Slovenije so se spreminjala. V novejšem času je za vojaška vprašanja pristojen »Sekretariat za ljudsko obrambo«, katerega sekretar je tudi vrhovi poveljnik slovenske vojske, pa naj ta obstaja ali ne.

Dosedanji poveljniki, sekretarji ali karkoli drugega so bili, so bili prekaljeni stari borci, ki so svoje osnovno vojaško in vojno šolanje začeli v osvobodilni, revolucionarni,

Ob poskusu pridobivanja podatkov o osebah, ki so opravljale funkcijo komandanta neke formalno obstoječe slovenske vojske, smo naleteli na kopico problemov, ki so tudi vzrok za nepopolnost naših podatkov. Kljub prijaznosti, s katero so nam poskušali pomagati na Sekretariatu za ljudsko obrambo, nam niso mogli postreči z vsemi informacijami. Krivdo za nezmožnost dajanja podatkov valijo na večkratne selitve, pri katerih prihaja do pomešanja in zmede. Vojska pač. Kljub temu smo uspeli dobiti nekaj podatkov o poveljujočih osebah od leta 1956 do danes.

Ferdo Šetrajčič - 1956 do 1967. Bil je sekretar v času spreminjanja pristojnosti nad Sekretariatom za ljudsko obrambo. Do leta 1963 je bil sekretariat za ljudsko obrambo samo eden od upravnih organov Izvršnega sveta Slovenije.

Rudolf Hribernik - 1967 do 1969. Legendarni Svarun je rojen leta 1921 v Horjulu. Eden redkih slovenskih vojaških poveljnikov, ki ni kazal političnih ambicij in je pridobil spoštovanje soborcev. Po činu je generalpolkovnik.

Franc Hočevar - 1969 do 1973. Narodni heroj Ciril je rojen 1918 leta v Metliki. Med NOV komandant Cankarjevega bataljona. Član ZK od 42. leta. Končal Višjo vojno akademijo. General podpolkovnik.

Michael Butara - 1973 do 1978. Generalmajor z opravljeno oficirsko šolo in Višjo vojaško akademijo. Član ZK od 1942.

Martin Košir - 1978 do 1986. Rojen 1926. leta v Goričah pri Kranju. Napravil nižjo kmetijsko šolo in srednjo ekonomsko šolo. Član Zveze komunistov postal proti koncu vojne. Na mesto sekretarja prišel z drugega funkcionskega stolčka - do zamenjave je bil podsekretar v Zveznem sekretariatu za notranje zadeve. Čisti primer rotacije na položajih.

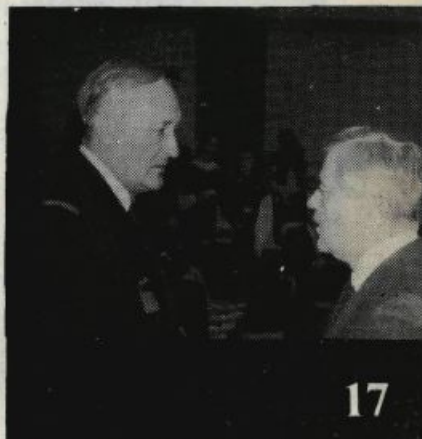
Janko Kušar - 1986. Podatki neznani. Zaenkrat

državljski in sam ne vem kateri pridevnik naj še uporabim, vojni. To samo dokazuje, kako veliko prednost imajo slovenski poveljniki pred drugimi kolegi po svetu, ki so se šolali samo na eni od akademij in kasneje uporabili znanje samo v eni od zgoraj naštetih oblik vojne.

Seveda vsi ti poveljniki niso zadovoljili samo s praktičnim znanjem, dobljenim v boju. Večina od njih je končala visoke vojaške šole, seveda v socialističnih deželah, predvsem v Sovjetski zvezi. Popolnoma jasno je, da so bili vsi poveljujoči tudi člani Zveze komunistov. Orožje je oblast. Kjer pa je oblast, je tudi Zveza komunistov.

Ker pa Partija sestopa z oblasti, bo Ljudska obramba tudi predstavljala eno od teh zgodovinskih sestopnih mest. Kdo bo stopil na mesto sekretarja za ljudsko obrambo? Mogoče bi bilo logično, da postane Sekretariat ena od domen novoustanovljenih strank. Ali pa je rešitev lahko še bolj preprosta. Naj za naslednjih nekaj desetletij vodijo obrabne pošte predstavniki poražencev - »ta belih«, ki zadnje čase tako ponosno dvigajo glave in se tolčejo po prsih kot edini zavedni Slovenci. Ali pa naj prevzamejo vojaško oblast zeleni in mirovniki. Ker je naša vojska popolnoma obrabnega karakterja, bi bili mirovniki idealna rešitev..

Peter Žnidaršič

slovenska vojska

KOMANDANT STANE

FRANC ROZMAN-STANE

Prebujen in vznemirjen nacionalni duh, kakršen je danes slovenski, išče v svoji preteklosti in polpreteklosti vzgibe lastne bitnosti. Ker je zavest o preteklosti - zgodovina - družbeno relevantna le kot oblika kolektivnega spomina, ki si ga gradimo skozi politično socializacijo, je potemtakem neizčrpna zbirka mitov. Ti so v kulturni paradigmi sedanjosti priče nekega časa, luč resnice in življenje spomina. Mitološkost je lahko prisotna tudi v samih temeljih političnega sistema; še več: lahko je celo pripomoček pri njegovem funkcioniranju. Ko temeljni vzvodi takšnega sistema ne delujejo več, se pojavi »potreba po zgodovini«. Navsezadnje, zgodovina je vedno v funkciji sedanjosti, ki poskuša s preteklostjo tako ali drugače obračunati. *Saj historia quoquo modo scripta delctat.*

V takšnem retrohistoričnem trendu je tudi časopis Tribuna, ki poskuša slovensko nacionalno bitnost redefinirati. Ena izmed njenih komponent je vojaška preteklost. V ta kontekst sodi pričujoči poskus portreta Franca Rozmana-Staneta, po mnenju mnogih največjega slovenskega komandanta. Poskus zato, ker je vsakršno pisanje o človeku in njegovem delu le medijska konstrukcija osebnosti.

Življenjska pot komandanta Staneta se je začela spomladi leta 1911 v Ljubljani, otroštvo pa je preživel v vasi Spodnje Piričje. Francov oče je brez sledu izginil na ruski fronti 1914, tako da je družina ostala v skromni hiši in na koščku zemlje. Po končanih štirih razredih osnovne šole, je bil za pastirja in hlapca pri premožnejših kmetih. Starejše sestre so se omožile, Franc in njegov mlajši brat pa sta šla skozi roke skrbnikov, dokler ju ni dobil Tine Rožanc, kasnejši komunist in narodni heroj. Ta je brata spravil do poklica in kruha. Odločilno pa je vplival na Stanetovo »razredno zavest«, saj ga je približal Partiji.

Franc se je pekovega uka izučil pri mojstru Cimpermanu v Ljubljani, pri katerem je tudi nekaj časa delal. Prostovoljno se je prijavil za služenje vojaškega roka v želji, da bi ga sprejeli v podoficirsko šolo, saj ga je vojaška obleka nadvse privlačila. Zaradi skromne šolske izobrazbe ni bil sprejet, tako da je vojsko služil kot pek v Petrovaradinu in je dobil kaplarski čin. Po odsluženem vojaškem roku je poskušal v Medvodah z lastno pekarno, na koncu pa je bankrotiral. Utrujen in razočaran je spomladi 1936 odšel v Italijo, da bi se priključil italijanski vojski v Etiopiji, vendar ga niso sprejeli, saj so sumili, da se želi priključiti Etiopijcem.

Jeseni 1936 je bil med prvimi, ki so prek Italije in Francije odšli v negotovost španske državljanske vojne, kjer je že novembra 1936 sodeloval kot branitelj prve obrambe Madrida. Poleti 1937 so ga poslali na podoficirski tečaj, ki ga je končal s prav dobrim uspehom. V tem kratkem času se je naučil tudi ruščine in španščine. Nekaj časa je delal kot prevajalec ruskih inštruktorjev. Sprejeli so ga tudi v KP Španije. Bister in pogumen Franc, s popolno vojaško držo, se je udeležil oficirskega tečaja. Postal je poročnik in komandir čete bataljona »Dimitrov« v 15. internacionalni brigadi. Kasneje je bil povišan v kapetana in postavljen za komandanta bataljona. Ob umiku v Francijo februarja 1939 je izvedel nekaj odločilnih vojaških potez.

Do aprila 1941 je preživel v francoskih taboriščih, ko je odšel po partijski direktivi na delo v Nemčijo. Julija istega leta je zbežal

iz okolice Leipziga, kjer je delal kot pek. Avgusta je prispel v Zagreb, od koder se je peš prebil do Ljubljane.

V začetku septembra 1941 je bil določen za komandanta 1. štajerskega bataljona, s katerim je deloval na brežiškem področju v času množičnih deportacij. Ko se je bataljon razdelil na manjše skupine, je odšel v Ljubljano, kjer je dobil poveljstvo nad 2. štajerskim bataljonom. Spomladi 1942 je bataljon prerasel v 1. štajersko brigado, okrog katere se je formirala 2. grupa odredov. Komandant Stane je poveljeval v mnogih bitkah. Druga grupa se je v začetku septembra prek Notranjske in Gorenjske prebila po težkih bojih in marših na Štajersko.

S prihodom na Štajersko je organiziral nove partizanske enote, v začetku 1943 pa je postal komandant 4. operativne cone. Prvega maja 1943 je bil povišan v general-majorja, julija pa je postal komandant glavnega štaba. Septembra 1944 je dobil čin general-podpolkovnika.

Ko je 7. novembra 1944 skupaj s skupino višjih oficirjev testiral novi angleški lahki minomet, je ena mina eksplodirala v cevi in ga smrtno ranila. Še istega dne je v Kanižarski bolnici pri Črnomlju tudi umrl. Čez štiri dni je bil proglašen za narodnega heroja. Tako bi lahko na hitro retuširali Rozmanovo življenjsko pot, tipično usodo vojaka revolucije - živel in umrl je zanjo. Toda komandant Stane je v zgodovinskem spominu mnogih Slovencev ostal ne zaradi svojih vojaških sposobnosti in podvigor, temveč zaradi svoje smrti.

Oglejmo si še okoliščine, v katerih je komandant Stane umrl. Na dan obletnice oktobrske revolucije je Stane s skupino partizanov iz glavnega štaba preizkušal učinkovitost minometa, ki so ga poslali zavezniki skupaj z ostalim vojaškim materialom. Prvi dve mini sta uspešno zadeli cilj, tako da je bil Stane z orožjem zadovoljen in se je hotel odpraviti v štab. Na prošnjo partizanov je ukazal testirati še tretjo, ta pa je eksplodirala v cevi in ga smrtno ranila. Pri tem sta umrla tudi dva borca, nekaj pa jih je bilo ranjenih. Na podlagi poročila posebne komisije, v katerem je nesreča rekonstruirana, lahko ugotovimo, da je eksplozija mine v cevi »zakrivil« nepopoln varovalni mehanizem. Tovrstne minomete so uporabljali Angleži, ko pa so spoznali njihove nevarne lastnosti, so orožje umaknili iz oborožitve in ga pošiljali partizanom kot vojaško pomoč zaveznikov.

Če so vzroki nesreče tako natančno in strokovno razčlenjeni, zakaj se vse do danes vrstijo ugibanja o pravih vzrokih komandantove smrti: je šlo za učinkovito sabotažo?, je

bil komandant slovenske vojske nepreviden, ko se je osebno spuščal v preizkušnje neznanega orožja?, je padel v čudnih in ne povsem pojasnjenih okoliščinah, ki so danes še bolj ovite v meglico pozabe? Če upoštevamo ljudsko izročilo (govorice) kot sestavni del zgodovinskega spomina, potem je nepisana zgodovina komandantove smrti še bolj »čudna«, še bolj zavita v tančico skrivnostnosti.

Po tej »neuradni« verziji naj bi Stanetovo smrt (ne)posredno zakrivali njegovi bojni tovariši, njegovi sodelavci v glavnem štabu. Je ta trditev izmišljena, rezultat špekulacij ljudskega uma? Priče namreč potrjujejo »uradno« verzijo nesrečnega dogodka. Če »ljudska« teza drži, jo poskušajmo (spekulativno) razstaviti.

Po pričevanjih njegovih soborcev, je bil štab slovenske vojske do njegove smrti razdeljen v dve kategoriji: na borce in neborce. Prvi so z njim neposredno komunicirali, ga spoštovali in mu zvesto sledili. Oni drugi pa so se ga nekako bali; priznavali so mu le vojaško avtoriteto, politične pa ne. Stanetov ideal je bila visoko organizirana vojska s profesionalno moralo. Komandant Stane se je vseh pomembnejših vojaških operacijah odločal po predhodnem pogovoru s člani Centralnega komiteja KP Slovenije: Borisom Kidričem, Edvardom Kardeljem, Borisom Kraigherjem, Ivanom Mačkom in Francem Leskoškem. Morda zaradi svoje (pre)velike popularnosti med ljudmi, svojih strogih vojaških profesionalnih načel oblastnikom ni bil nič kaj po godu. Zopet golo ugibanje.

Naj zaključim z odlomkom iz govora Borisa Kidriča ob odprtem grobu komandanta: »Stane! Zgodovina naše osvobodilne borbe, zgodovina narodov Jugoslavije bo povedala o tebi več, neprimerno več, kot zmorem danes povedati jaz. V Tebi smo čutili, čutimo in bomo vselej čutili velikega človeka iz naših ljudskih množic, človeka, ki je znal voditi oborožene ljudske množice v borbo, človeka, ki je znal na čelu oboroženih ljudskih množic in z njimi vred - zmagovati.« Toda, mar ni prav ta zgodovina zatajila?

Branko Čakarmiš

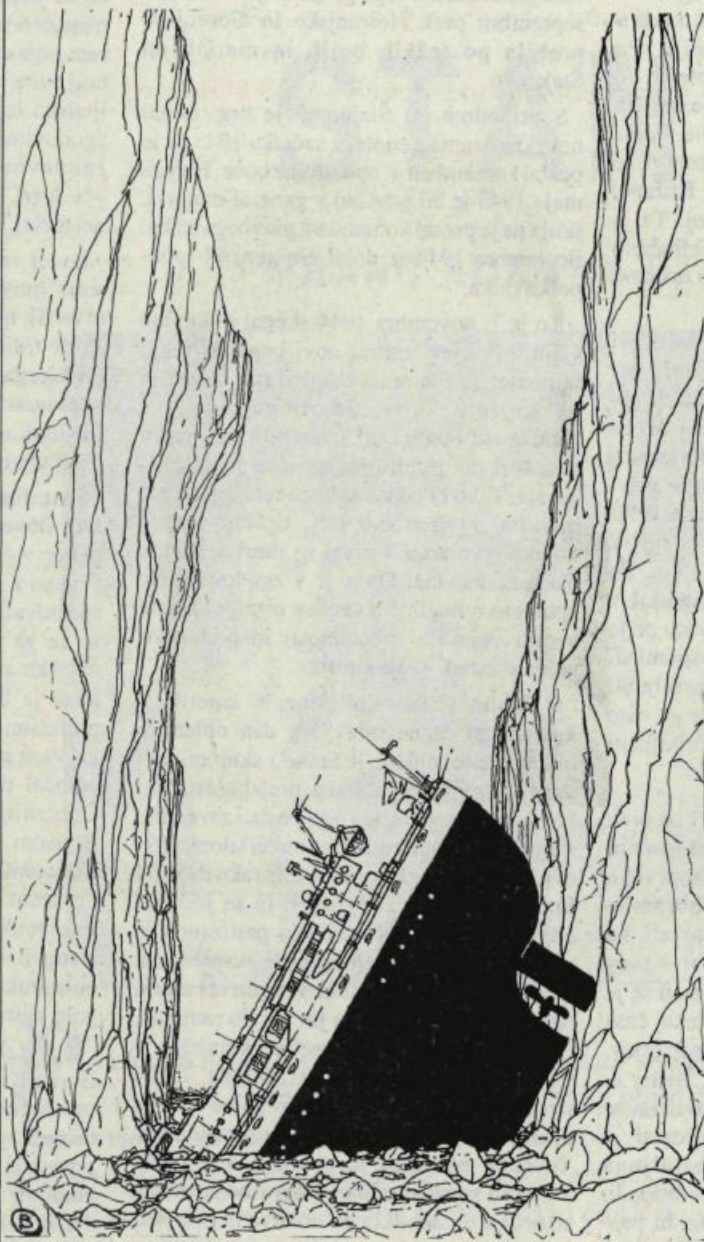

V nedeljo, 25. februarja letos, je bil v Bruslju umorjen vodja najmožičnejše in politično najuspešnejše albanske emigracije s Kosova, Enver Hadri. Kot nam je verjetno vsem znano, je bil nanj izvršen premojšljen, in kakor se da tudi kje prebrati, »izredno profesionalno« izveden atentat. V ponedeljek, naslednjega dne, vsi večji mediji v svetu poročajo o atentatu. Mediji, kot je »Voice of America« (ki ga trenutno prenaša RS) novico objavljajo v »zlatem« - najbolj poslušanem terminu ob 19^h - in sicer v rangu »top news« (vrhunskih novic), hkrati z novico o izidu volitev v Nikaragvi. Hkrati ob tem ni resnejšega medija, ki ne bi omenil tudi sicer splošno izraženega utemeljenega suma, da je v umor vpletena jugoslovanska vlada in njena policija, ali natančneje, Služba Državne Varnosti oz. obveščevalna služba. Če pa zožimo našo opcijo le na Ljubljansko ali Beograjsko televizijo, naletimo tudi na izjemo: Ljubljanska televizija, ki je novico objavila šele po cca. 15 minutah svojega osrednjega dnevnika, nekje na šestem mestu, npr. ni niti omenila zgoraj omenjeno, prevladujoče mnenje, da je atentat najverjetneje zagrešila Jugoslavija in njeni varnostni agenti, temveč je končala s skeptično, in hkrati tudi precej vprašljivo repliko, da »belgijska policija še ni dala izjav o tem, kdo bi lahko izdal nalog za atentat« (replika je vprašljiva zato, ker se ve, da je prav belgijska policija zadnje mesece opozarjala Ervena Hadrija na nevarnost, pri čemer verjetno nobena stran ni dvomila o tem, kdo je Ervenu nevaren). Po drugi strani, pa si je Beograjska televizija, ki sicer zadnje čase premojšljeno in pospešeno vloga svoj svetovljanski in »nedvomno objektivni« image (skušajoč pri tem omiliti videz svojega temeljnega principa manipulacije), privoščila celo to, da atentata ni omenila niti z besedico. Verjetno je za to imela dovolj velik razlog - in verjetno večjega od tega, ki je RTV-LJ dopuščal zgolj taktično skepsa. Vsekakor pa sta oba razloga takšne narave, da mediji, ki po njih delujejo, ne morejo biti prišteti med resnejše. Tega temeljnega dejstva še ne spreminja dejstvo, da sta obe TV hiši na različnih stopnjah v doseženi (ne)kvaliteti poročanja: obe se pač obnašata pristransko, nerazumno, le da ena bolj kot druga: obe posredno ali neposredno služita »pod-ali suprajavnim resnicam, politikam in opcijam in s tem analitika njihovih postopkov silita k zaključku, da sta posredno ali celo neposredno vpleteni v dogodek, ki je bil predmet njunega (ne)poročanja. Kriv je pač vsak, ki pri zločinu drži vrečo, najsi bo ta takšnih ali drugačnih dimenzij.

Toda poskusimo biti »objektivnejši«, to je, poskusimo biti pristranski in skušajmo razumeti postopek RTV-LJ: ta nam je navsezadnje le bližji kot pa postopek RTB. In zato imamo razloge, ki se jim pravi tradicija: kako je bilo

Jugoslavija in svet

SVETA VOJNA

A li je zvezni minister za notranje zadeve SFRJ vedel, kaj se bo zgodilo 25. II. 1990 v Bruslju?

namreč pred desetimi meseci s poročanjem Ljubljanske Televizije, kot je ves beli svet čmo na belem izvedel in sicer s sojenja v Veliki Britaniji - da je Agent Jugoslovanske Službe Državne Varnosti (Vinko Sindičić) streljal na vodjo hrvaške emigrantske politične organizacije (Nikolo Stedula)? Poročanje je bilo na las podobno sedanjemu poročanju RTB. Nekaj podobnega lahko ugotavljamo za vrsto podobnih dogodkov, ki so se dogajali po Evropi, in kjer je večina ostala krivda Jugoslaviji nedokazana.

Kar se torej tovrstnih poročanj tiče, je skrajni čas, da največja Slovenska medija (RTV-LJ in DELO) spreminita svoje obnašanje, se zresnita, ali z drugimi besedami, da izpostavita svojo odgovornost (ki hkrati pomeni tudi suverenost in nepristranskost v poročanju). Tovrstni dogodki so namreč izjemnega pomena za razumevanje Jugoslavije ne le v svetu, temveč tudi pri nas: najsi veliki nacionalni mediji (v imenu kakršnekoli solidarizacije z vlado že) še tako prizadevajo, kaosa, blaznosti in razkroja, ki leži v pojmu Jugoslavije, ne morejo več prikriti: Jugoslavija ima danes v svetu že znova pridobljen status najbolj Balkanske in mafijske države v širši Evropi, države, kjer je mogoče marsikaj, če ne že vse. Nikakršne predvidljivosti glede njenih političnih, ekonomskih, kaj šele etničnih temeljev ni. Kar se v Jugoslaviji danes še najpogosteje - in tudi največkrat upravičeno - predvideva, je zlo, nasilje, in zadnje čase celo državljanska vojna. Kdor se kakorkoli solidarizira z nizkotnimi postopki, kakršen je bil že omenjen v Angliji pred dobrim letom, ali kakršen je bil ta pred nekaj dnevi v Bruslju, (bodisi, da se solidarizira z molkom, nepopolno informacijo, ali na način odvrtačanja odgovornosti), posredno nosi odgovornost za takšne postopke. Naloga medijev pa je, da napravijo vse kar, je v njihovi moči, da (razčistijo) nejasnosti in dvomnosti v svojem poročanju - posebej kolikor se leto nanaša na dogodke, ki posebej prizadevajo občinstvo teh medijev. In umor v Bruslju nedvomno tak dogodek je: ne smemo namreč pozabiti, da je Jugoslovanska SDV plačana iz naših žepov. In da so bili morda z istim denarjem plačani izstrelki, ki so zadeli Enverja Hadrijo. Molk jugoslovanske vlade z Drnovškom, Markovičem, Gračaninom, Lončarjem in Vajglom na čelu - molk ob dvomih in očitkih celega sveta Jugoslaviji - tak molk dvome o očitnem dejanju le še podkrepljuje, in sicer tako v tujini kot doma. V razmerah civilne družbe bo ob (molku namreč) podobnem ravnanju imeli leteti vsi z oblasti. Tako pa imajo državljani Jugoslavije še naprej pravico in dolžnost čakati, da jih razjeda cinizem in dvojna moralna njihove oblasti, ki medtem bije boj »za« enotno Jugoslavijo in enoten svet.

UDBA NA PROCESU - SNAJPERISTI V EKSCESU

BAJRAM KELMENDI, odvetnik, ki gricka v mitroviški faux pas

Brusil je taktiko s kolegi v recepciji Grand hotela v Prištini, ko se nama je nekako uspelo prebiti mimo kolov, zakrinkanih mente captusov z odprtimi plašči in ga odtrgati od napol popite kave. Prijazno je Bajram Kelmendi, branilec Aziza Abrashija in Burhana Kavaje, drugo in tretje obtoženega na mitrovški zadušnici, privolil v kratek tečaj skozi polodteklo sramotilo očitnih nepravilnosti procesne agonije.

TRIBUNA: Kaj je bilo tisto najbolj neregularno na lestvici nepravilnosti v dosedanem postopku?

KELMENDI: Celotna preiskava je bila zaupana organom za notranje zadeve, ki so zaslišali vse priče, ki jih ni predlagal okrožni javni tožilec. Le obtožene je zaslišal preiskovalni sodnik, vse drugo pa je bilo v rokah organov za notranje zadeve...

TRIBUNA: Priče so naročili...

KELMENDI:...Da, našli so jih tam, kjer so hoteli. Poleg tega so bile priče po izbiri SDV in tiste, ki jih je predlagal javni tožilec, zaslišane dvakrat. Prvič le v prisotnosti SDV, drugič pa tudi v prisotnosti branilcev in javnega tožilca, seveda pa so se priče morale držati izjav s prvega »zaslišanja«. Nekatere so zaslišali še tretjič, ker od predhodnih zasliševanj niso dobili tistega, kar so nameravali. To še posebej velja za priče, ki so se nanašale na Vllasija. To je po zakonu nedopustljivo in prikazuje lep primer pritiska na priče, s katerimi je hotela SDV umetno ustvariti dokaze o krivdi obtoženih, ki je v resnici ni.

TRIBUNA: In kaj je s pričami, ki jih je predlagala obramba?

KELMENDI: Predlagali smo osebe, ki so igrale ključno vlogo v tej zadevi. Od Remzija Kolgecija, Kaqusha Jashari, do Stipeta Šuvarja, Bajrama Selanija, člana predsedstva SAP Kosovo itd. Toda niti eden ni bil v preiskavi zaslišan. Sploh ni bil upoštevan predlog obrambe. Le-ta bo v nadaljevanju procesa zahtevala, da se te priče zaslišijo.

TRIBUNA: Na katere karte boste igrali v nadaljevanju postopka?

KELMENDI: Konec januarja smo zahtevali, da sodišče z glavne razprave nažene inšpektorje SDV, ki so že od samega začetka prisostvovali procesu. Vseh pet je sedelo v klopih tik za obtoženimi in vsi so si nekaj zapisovali, torej delali zapisnik mimo sodišča. To je bil psihološki pritisk ne le na obtožene, ampak tudi na obrambo, če vam iskreno povem. Sicer pa smo to zahtevali že dosti prej, ker so nekateri od teh inšpektorjev sodelovali pri zaslišanju obtoženih in prič. Takrat je sodišče odločilo, da bodo navzoči le tisti iz javne varnosti, ki varujejo proces. Toda inšpektorji SDV so bili še naprej prisotni in tako sem 29.1. zahteval, da bom v primeru, če bodo SDV-jevci prisotni tudi sedaj, ko se bo začel dokazni postopek

foto: fotodokumentacija Dela

zaslišanja prič, pozval pravnomočje mojima klientoma Abrashiju in Kavaji, ker pod takšnimi pogoji ne morem opravljati svoje funkcije. S to zahtevo so se strinjali vsi kolegi branilci. Pojavljali so se še nekateri drugi predlogi v smeri odložitve procesa, ker tudi za samo sodišče ne obstajajo normalni pogoji dela, saj je na primer pred sodno dvorano ves čas stalo specialno vozilo in večje število snajperistov.

TRIBUNA: Torej ni dvoma, da je sodni proces politično montiran?

KELMENDI: Mnenje branilcev, še posebej tistih, ki smo zraven od začetka, je soglasno, da je to čisto zmontiran politični proces, in da ni govora o nikakršni kriminalizaciji obtoženih.

TRIBUNA: In kaj lahko stori obramba, če so sodbe že napisane?

KELMENDI: Če ne drugega, lahko pred javnostjo dokaže, za kakšen proces gre in verjamemo, da naklonjenost progresivne javnosti ne bo dovolila, da se nadaljuje s takšnim monstruoznim procesom. Le to lahko naredimo, ker preprečiti sodišče in ostale državne organe, da ne opravljajo svoje funkcije, ne moremo.

Bojan Krajnc

BBC v slovenščini na valovih radia Glas Ljubljane Radio Glas Ljubljane je spet enkrat prvi

Medtem, ko nekateri frazirajo o poti v Evropo, smo mi pripeljali Evropo k vam. Od 19. februarja dalje boste lahko vsak delovnik od 12.00 poslušali posebno informativno oddajo BBC-ja v slovenščini. BBC velja v svetu za zelo hitrega in objektivnega poročevalca.

Edino Radio Glas Ljubljane vam torej nuži pluralizem informacij.

P.S.: da pa smo tudi edini, ki predvajamo American TOP 40 na Balkanu, pa tako že veste.

100,2 MHz FM STEREO

radio GLAS ljubljane

STANE KOS

STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM 1941–1945

9. DEL

Boj je trajal ves dan in se ponoči še poostril. Napadalci in branilci so se drug drugemu tako približali, da so se slišali, ko so si med seboj kričali. Bataljonski poveljnik kap. Milan Kranjc-Kajtimir je partizanom vpil naj se zavedo, da napadajo redno jugoslovansko vojsko, in jih pozval, naj komisarje pobijejo, sami pa se pridružijo četnikom. Partizanski komandanti pa so pozivali četnike k predaji; rok zanje so postavili na polnoč.

Ker se četniki niso predali, so partizani zažgali najbližjo hišo pri utrdbi. V boju je bil težko ranjen poveljnik Koprivica. Njegovo mesto je prevzel Kranjc.

Partizani so napadali vso noč. Zavzeli so nekatere bunkerje, ki so jih bili četniki opustili. Iz teh so zažgali cerkev in izropali župnišče.

ČETRTEK (9. sept.)

Četnikom je to jutro uspelo partizane pregnati s položajev, kjer so se bili ponoči utrdili. Partizani so pripeljali z Mokrc protitankovski top in začeli z njim rušiti četniško utrdbo.

Četniki so prek radijskega oddajnika v utrdbi sporočili Novakovemu poveljstvu v Ljubljani o svojem težkem položaju. Dobili so zagotovilo, da pomoč prihaja. To naj bi bilo 300 četnikov Liškega odreda.

Partizani so četnikom javili, da je Italija kapitulirala. Pozvali so jih, naj odlože orožje, in jim zagotovili, da se ne bo nikomur zgodilo nič hudega. Na ta poziv četniško poveljstvo ni odgovorilo, pa tudi na dva ponovna ultimata ne.

Četniki so z minami obstreljevali partizanski top in tudi to noč vse napade odbili.

PETEK (10. sept.)

Četniki so podrli gasilski dom, da bi s tem ubranili svojo postojanko pred ognjem, ker so ga partizani znova skušali podtakniti. Okrog poldne pa so začele na postojanko padati prve granate iz dveh zaplenjenih italijanskih težkih havbic. Četnikom je bilo jasno, da havbici upravljajo Italijani, saj so slišali italijanska povelja. Topa sta nabijala neprenehoma do dveh popoldne. Med drugim je bil v polno zadet tudi bunker ob gasilskem domu. Politkomisarji so s pištolami v roki nagnali partizane v napad.

Četniki so sporočili v Ljubljano, da topniškega ognja ne morejo vzdržati in da se

pripravljajo na nočni izpad iz postojanke. Spet so dobili od maj. Novaka odgovor, naj vzdržijo, ker pomoč prihaja. A maloštevilni (do 20 mož) četniški Ljubljanski odred, ki se je odpravil njim na pomoč, je prišel le do Dolenje vasi; tam se ni mogel prebiti skozi partizanski obroč. Vendar je najbrž tudi pri tej obljudi Novak računal predvsem na pomoč Liškega odreda. Kljub Novakovemu odgovoru je kap. Kranjc pripravil načrt za izpad, a popoldne je njega ubila mina.

Poveljstvo je prevzel aktivni por. Marija Strniša-Pribina. Zaradi njegovega oklevanja je večina oficirjev izgubila voljo do boja. Intendant por. Not je zašel na lastno pest klicati partizane k pogajanju. Temu se je uprli ranjeni poveljnik Koprivica, pa tudi Kranjčevi legionarji iz novomeške okolice, ki ognja niso ustavili. Oficirji so se kljub temu začeli s partizani pogajati.

Četniški oficir je ob povratku s pogajanja Koprivici sporočil, da jim partizani zagotavljajo življenje in spremstvo k Angležem do Sušaka, ranjence pa da bodo sprejeli v partizanske bolnišnice. Koprivica je te ponudbe odklonil, prav tako jih je odklonilo tudi vseh 17 ranjencev.

Dva četniška bataljona sta izobesila belo zastavo. Ogenj so ustavili. Začela se je splošna predaja. V vrsti je stalo 171 četnikov. Od ostalih je eden pobegnil, ranjenih je bilo 18, padlo jih je 11. Po režimskih poročilih so imeli partizani 11 mrtvih in 28 ranjenih⁵².

Ko je sedaj četniški oficir, ki se je bil s partizani pogajal, terjal pismeno garancijo, da jih bodo partizani pospremili na Sušak in v Kairo, »so mu položili brzostrelko na prsi in rekli: 'To je naša garancija!'«⁵³ Stari partizani in partizanke so predane četnike sramotili in vanje pljuvali. Peljali so jih v Dolenjo vas, kjer so prebili noč.

Drugi dan so jim zvezali z žico roke na hrbtu in jih med stalnim zasramovanjem in pretepanjem odgnali proti Kočevju. Preteпали so tudi ljudi, ki so skušali ujetim pomagati. Na čelu žalostne kolone je šel zvezan kurat Šinkar.

Kaj so naredili partizani z ranjenci, ni znano. Ostale so zaprli v sodnijske zapore in opuščene

italijanske barake v Kočevju. Ko so šli ujetniki skozi mesto, jih je naščuvana drhal preteपालa, sramotila in zahtevala njihovo smrt. Domači terenci so začeli med njimi izbirati žrtve.

Sprva so partijci namerjali odpeljati vso zajeto skupino na morišče v Mozelj. Potem so se premislili in so jih začeli zasliševati. Od njih so izsiljevali izjave v prid OF in KP. Stalno so jih preteпали. Pustili so jih skoraj brez hrane. Med drugimi so jih obiskali in zasramovali tudi Popivoda, Daki, Pirkovič-Čort, Majcen (morilec p. Norberta na Suhorju), Jerič in Kidričeva žena.

Ujeti četniki so doživeli tragični konec po zloglasnem kočevskem procesu, kjer so partijci nekaj od njih javno obtožili in obsodili, večino pa brez sodbe pobili v Mozlju, manjšo skupino v Grčaricah. Nekaj predanih četnikov so poslali v delavske bataljone, kjer so izginili brez sledu.

Od Novakove Jugoslovanske vojske v domovini so preostali le še četniki malega Ljubljanskega odreda, pa četniki Gorenjskega, Notranjskega in Primorskega odreda, vsega skupaj morda 60 mož⁵⁴.

BOJI ZA TURJAK⁵⁵

Generalštabni podpolk. Ernest Peterlin je že pred razpadom Italije naredil, verjetno v soglasju z Vojnim svetom, načrt, naj v primeru kapitulacije vaški stražarji razorožijo Italijane (kar je uspelo le v Tomišlju, na Igu in v Stični) in se zberejo okrog Turjaka. Namen tega osredotočenja je bila reorganizacija in preimenovanje vaških straž v Slovensko narodno vojsko kot del Jugoslovanske vojske, da bodo tako vaše straže sprejemljive za zahodne zaveznike, ki se bodo izkrcali v severnem Jadranu.

Določitev Turjaka kot zbornega mesta vaških straž je bila strateško premišljena poteza. Celo režimski pisci priznavajo, da je imel »načrt za osredotočenje belogardističnih oddelkov okrog Turjaka in Velikih Lašč sicer nekatere taktične prednosti, saj je omogočal posredovanje proti Ribnici, Grosupljemu in Dobropoljam ter umik

52 GL. NOV, 519.

53 SVO, 73.

54 Maj. Novak je za poraz Grčaric dolžil Slovensko zavezo, še bolj pa Slovensko legijo, ker ni dobil od nje obljubljenih 2500 vaških stražarjev. Po njegovem mnenju bi do padca Grčaric ne prišlo, ko bi dobil iz vseh treh legij vsaj 800 dodatnih četnikov, ali ko bi prišlo 300 četnikov Liškega odreda, ki pa so jih pri Srbskih Moravicah pod Kolpo razbili hrvaški partizani - s čimer Novak ni računal. Edini iz Grčaric preživel legionar - četnik zvrtača glavno krivdo za poraz na maj. Novaka, ker ni dovolil izpada, dokler je bil ta še možen (gl. Vestnik 1983, 186-189).

55 Viri za to poglavje: Čb, 95-104. - Vestnik 1963, 251-273.

- Zbornik Svobodne Slovenije 1964, Buenos Aires, 310-320.

(Citiram: ZSS 1964.). - Zbornik Svobodne Slovenije 1965,

Buenos Aires, 260-272. - SVO, 37-57, 80-111. - Mikuš,

NOB III, 29-33. - Ferenc, Kapitulacija Italije, 187-195. - Saje,

Bigr, 598-606. - Dok VI/7, dok. 56, 288. - NOV, 523-526.

v Ljubljano, toda slonel je na napačni domnevi, da se bodo zahodne zavezniške sile izkrcale na jadranski ali celo na istrski obali in da jim bo belogardistična vojska potem pohitela naproti⁵⁶.

Ta načrt so v zaprtih kuvertah poslali poveljnikom načrtovanih bataljonov z naročilom, da pisma odpro, ko dobijo za to dovoljenje po kurirjih. Sodeč po kasnejših dogodkih, niso bile v ta načrt vključene vaške straže v Polhograjskih Dolomitih.

8. septembra je Italija razpadla. Peterlin je poslal k vaškim stražam kurirje z naročilom, naj odidejo proti Turjaku. Posamezne vaške straže iz ljubljanske okolice (Devica Marija v Polju, Šmartno, Bizovik, Sv. Urh, Rudnik, Orlje) in z južnega dela ljubljanskega barja (Podpeč, Tomišelj, Ig, Pijava gorica) so se odpravile tja. Ostalih vaških straž kurirji najbrž niso dosegli.

Poveljnik Slovenske narodne vojske Peterlin je ostal v Ljubljani. Že pred kapitulacijo Italije je postavil za svojega namestnika za širšo ljubljansko okolico aktivnega stot. Albina Cerkvenika. To so vedeli vsaj nekateri poveljniki vaških straž.

9. septembra se je Cerkvenik znašel na svojem pohodu na Dolenjsko z malim Planinskim četniškim odredom v bližini Turjaka. Ko je zvedel za kapitulacijo Italije, je pot prekinil in hotel dobiti zvezo s Peterlinom in Slovensko legijo v Ljubljani.

Dogodki okrog Turjaka so se časovno odvijali takole:

ČETRTEK (9. sept.)

Podpolk. Dežman⁵⁷, ki mu je že prejšnji večer italijanski polkovnik sporočil, da namerava

italijanska vojska čimprej oditi in naj zato skrbi za red in mir on, je ukazal vaškim stražarjem v Ribnici zasesti vse dohode in važne točke v trgu in izdal razglas, da je »po pooblaščenju od strani Slovenske zaveze in vojaškega sveta za Slovenijo«⁵⁸ prevzel poveljstvo nad tukajšnjimi protikomunističnimi enotami in vojaško oblast. Za župana je postavil bivšega banovinskega svetovalca Stanka Škrabca, uvedel policijsko uro, dovolil nošnje orožja le četnikom, vaškim stražarjem in občinski straži ter razglasil mobilizacijo. Na koncu razglasa je zapisal: »Vsak naj se zaveda, da smo samo Slovenci«⁵⁹. Skušal je tudi dobiti od Italijanov orožje. Italijanski polkovnik mu je na to zahtevo odgovoril, da ima naročilo, da preda orožje partizanom. Dežmanu je svetoval, naj se vaške straže pogodijo s partizani, kar pa so vaški stražarji odklonili.

V Ribnico je prišel ljubljanski četniški odred, ki je bil skušal iti na pomoč obkoljenim četnikom v Grčaricah, pa se je moral vrniti. Čeprav je bilo v Ribnici precej vaških stražarjev in četnikov, je Dežman zaradi bližajočih se partizanov prosil za pomoč vaško stražo v Dobrepoljah, pa je ni dobil.

Italijanski poveljnik v Velikih Laščah je obvestil tamkajšnjega župana Ivana Paternosta, da bodo Italijani naslednji dan odšli. Komandir Planinskega četniškega odreda Cerkvenik je navezal stike s poveljnikom vaške straže. Ne eden ne drugi ni mogel pripraviti Italijanov, da bi izročili orožje.

Zvečer so prišle v turjaški grad posadke iz Podpeči, Tomišlja in Pijave gorice. S seboj so imeli italijanski top. v prepričanju, da ga ne bodo potrebovali, so pokvarili zapirac na njem,

nato pa top spustili v grapo. S seboj so pripeljali tudi precej hrane in municije.

PETEK (10. sept.)

Že omenjene vaške straže iz vzhodne ljubljanske okolice so ta dan preživele v Šentjurju pri Grosupljem (danes Podtabor). Pridružili sta se jim še vaška straža iz Šmarja in močna posadka s Police.

Sredi dopoldneva je pripeljal iz Ljubljane v Šentjurij motorist vodilnega člana Slovenske legije dr. Albina Šmajda. Ta je komandirjem sporočil, da je podpolk. Peterlin odklonil prevzeti poveljstvo protirevolucijskih enot na terenu. Potem se je odpeljal Šmajd s to neprejetno novico naprej na Turjak k stot. Cerkveniku in kaplanu Francu Malovrhu, zastopniku Slovenske legije. Na poti nazaj se je ponovno pogovarjal s komandirji v Šentjurju.

56 NOV, 521.

57 Podpolk. Peterlin je pridobil podpolk. Dežmana še pred kapitulacijo Italije, da je prevzel ilegalno poveljstvo nad vaškimi stražami v ribniškem okrožju, za kar so vedeli vsaj komandirji vaških straž in vidnejši ljudje v kraju. Dežman je bil pred vojno podpoveljnik Planinskega polka v Ribnici, pa tudi začetke vojne je tam preživel, dokler ga niso Italijani odpeljali v internacijo.

58 Mikuž, NOB III, 29. - Saje navaja (Bigr 600) na podlagi koncepta Peterlinovega pisma, da naj bi Peterlin Dežmanu poslal pismo z imenovanjem za poveljnika enot, sestavljenih iz bivših vaških straž v ribniški dolini in Suhi krajini; to pismo naj bi zadržali katoliški politiki na terenu, zaradi česar naj bi Dežman užaljeno pripomnil, da so vseh zmed krivi le politiki. Po vsej verjetnosti takšnega pisma Peterlin ni napisal, ne poslal, ker ni bilo potrebno, saj je bil Dežman že prej imenovan za poveljnika navedenih enot. Kako naj bi se tudi Dežman jezil zaradi tega pisma nad politiki, če ga ni dobil? Podobno izjavo o krivdi politikov je dal Dežman 15. sept. pred šolo na Barju.

59 Prav tam.

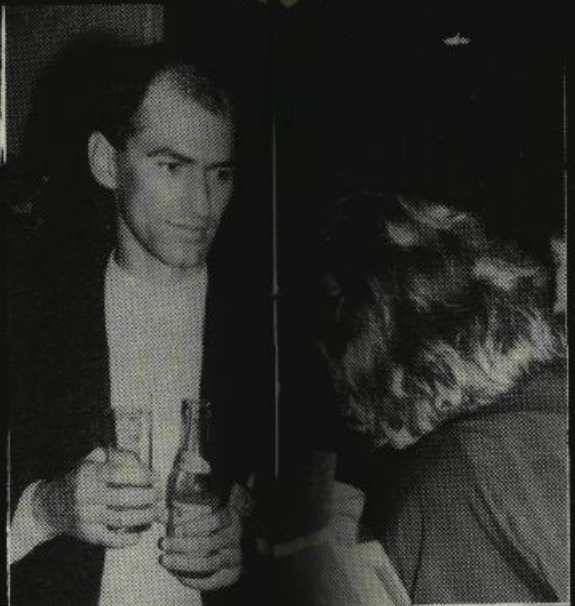

Dr. Jože Pučnik iz kongresa svoje stranke ni uspel narediti medijskega dogodka in s tem reklame zase. Tisti, ki so na dan kongresa slučajno zašli v Cankarjev dom so lahko videli skupino ne več mladih ljudi, ki je v polprazni mali dvorani zaspano poslušala že znane zgodbe o pokvarjenih komunistih in poštenih nekomunistih.

Pučnik bo moral, če hoče zmagati, mnogo bolj agresivno nastopati in volilcem mnogo več konkretnega ponuditi. To, da ni komunist, je sicer lepo, a premalo!

Magellan - Demokracija Govori se, da ostane od vsake številke Demokracije več kot 40 % izvodov neprodanih. To je verjetno tudi vzrok za ustanovitev Tiskovnega sklada demokracije, v katerega naj bi prispevali tisti, ki se verjamejo, da je možno rešiti DEMOS-ov Agrokomerc.

ZADEVA: Majski hrošči Demokracije.

Spoštovani gospod Igor Bavčar!

Študentska organizacij UK ZSMS, kakršnakoli že je, je igrala v procesu demokratizacije v Sloveniji ključno vlogo!

V času, ko so se vsi, vključno s sedanjimi Liberalci, bali strank kot hudič križa, je UK nudila strankam prostor in finančno pomoč. Tudi časopisa, ki ga ti, Igor, urejaš, brez pomoči študentske organizacije danes ne bi bilo.

Vse zgoraj navedeno so dejstva, ki so tudi dokazljiva.

France Tomšič se je na kongresu socialdemokratov posvetil vprašanju vojske. Predlagal je, naj se ustanovi Slovensko armadno področje, katerega poveljnik bi bil Slovenec. Tomšič meni, da bi morale biti naborne komisije pod upravo republiškega sekretariata za ljudsko obrambo.

Lahko da bodo, če zmaga na volitvah opozicija, na maskirnih oblekah slovenskih vojakov narisani tudi lipovi listi.

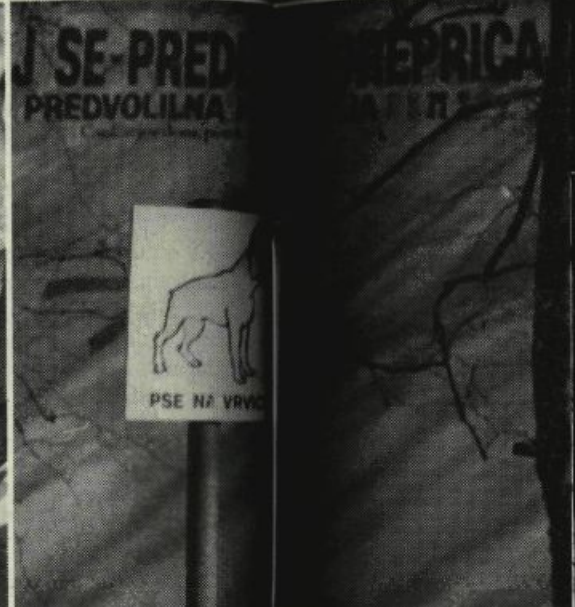
Jugoslovanski graničarji so spet ubili človeka. Ta nevarni sovražnik naše države je naredil prekršek. Brez potnega lista je hotel prestopiti mejo.

ZSMS - Liberalna stranka obljublja vojakom - nabornikom, ki se ne bodo odzvali pozivu za služenje vojne roka na Kosovu, »zaščito«.

Jože Školjč ni povedal kako konkretno naj bi to bilo. Školjč tudi ni pojasnil, če to pomeni konec boja Liberalcev za pravno državo. Tovrstna nepokorščina namreč vodi k razpadu države, še posebej, če daje pobudo zanjo organizacija, ki je del državnega aparata.

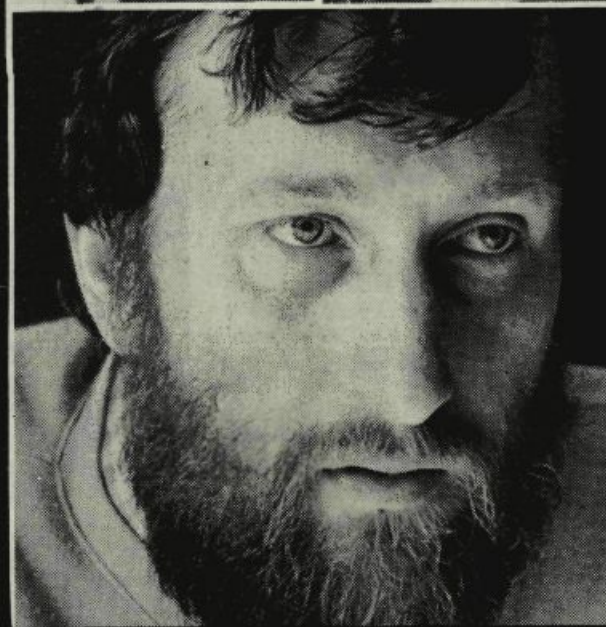
Pristojni organi občine Ljubljana-Center so zavrnilo vlogo ZVEZE KOMUNISTOV NA SLOVENSKEM za registracijo. V obrazložitvi navajajo kot glavni razlog, da je pri nas pred in po vojni že delovala organizacija s podobnim imenom. Komunisti se bodo seveda pritožili!

»Zdajšna slovenska oblast ni bila sposobna uporabiti določil slovenske ustave in zastaviti odliva akumulacije v jugoslovansko brezno, kjer jo uporabljajo za krepitev protidemokratskega režima in represijo na Kosovu«.

Zgornja misel je bila izrečena na sestanku Izvršnega odbora Zelenih Slovenije.

Zeleni Slovenije so se zavzeli za prepoved gradnje »Šinigojeve ceste« skozi Vipavsko dolino, za proučitev potresne varnosti JE Krško in ustavitev odтока denarja v federacijo

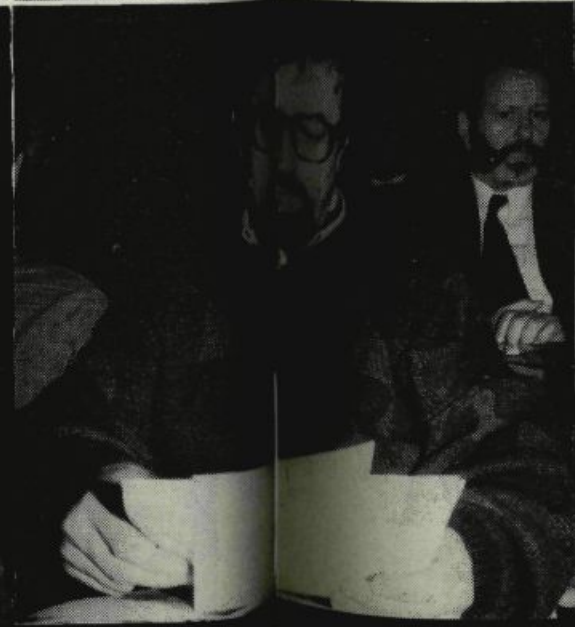

V Nikaragui je na volitvah zmagala dokaj neznana kandidatka opozicije, Violeta Barrios.

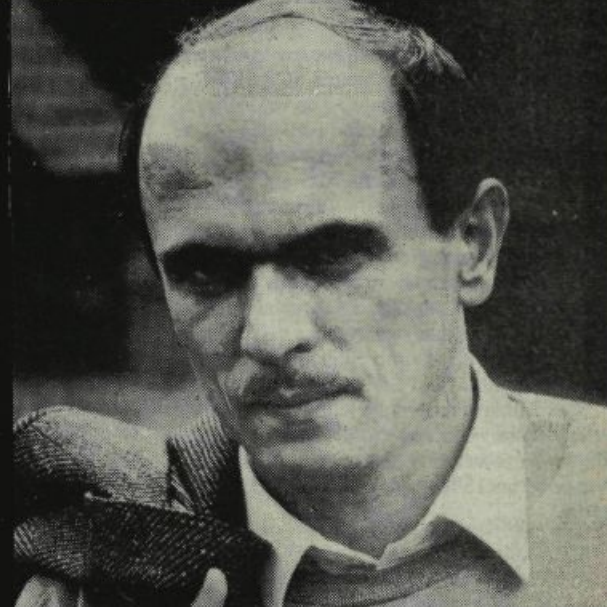
V Litviji je z veliko večino glasov zmagalo opozicijsko gibanje za narodni preporod, Sajudisa.

Poraženci so bili v obeh primerih Komunisti.

Tudi mi bomo imeli priložnost, da na volitvah pokažemo, kako zelo jih imamo radi.

V velikem mestu je nekoč živel kralj, ki je hotel biti demokrat. Kralj ni imel žene in ker o stvareh ni hotel odločati sam, je pred vsako odločitvijo poklical k sebi dvorne norce na posvet. Pri glasovanju pa je sedem dvornih norcev kralja vedno preglasovalo. Ukazi in zakoni, ki jih je pametni kralj podpisoval, so bili zato vedno nori, njegova država pa vse bolj revna. (Nadaljevanje zgornje pravljice lahko preberete v jutrišnjih izdajah Dela, Borbe, Politike, Rilindije...)

V Bruslju je bil zahrbtno umorjen Enver Hadri, predsednik Komiteja za varstvo človekovih pravic na Kosovu.

Belgijska policija je ugotovila, da je bil umor izveden »zelo profesionalno«. Za morilci ni sledu.

Če mislite, da veste, kdo je naročil umor, vas je lahko sram, ker tako mislite!

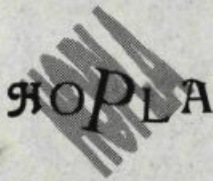
ANKARANSKA SCENA

Govora bo o Študentskem taboru Ankaran, (ŠTA) o katerem najmanj vemo študenti. V Ankaranu imamo namreč svoj počitniški kotiček, kjer si lahko oddahnemo od naporov šolskega leta. Da ni šok prevelik ne pretrgamo popolnoma z ljubljansko študentsko sceno in smo deležni gostinske ponudbe Restavracije iz Študentskega centra (menza-stil), tu in tam pa priporo ŠKUC s svojim programom in smo »in«. Ker so pice zažgane, morje smrdi, ŠKUC-a pa dostikrat ni, se pobremo dalje in se usidramo na kakšnem eksotičnem grškem otoku. ŠTA ima tako samo še naziv »študentski«, v njem pa počivajo upokojenci in samohranilke s kričachi. Stojimo pred težko dilemo: ali taboru spremeniti ime, ali ga narediti študentskega. Študentski interes je tokrat za spremembo trden. Organizator prireditev ŠKUC in potovalna agencija ERAZEM sta pripravila letos že tretji pogovor z lastnikom Študentskim centrom.

(ŠTA je namreč Študentska zveza v šestdesetih letih z darilno pogodbo odstopila ŠC). ŠKUC je povedal, da svojega programa ne bo več vsiljeval, ŠC pošilja počitniško ponudbo podjetjem, ki ne odgovarjajo, ERAZEM pa meni, da se je potrebno z reklamno akcijo obrniti na študente. UK je z dvignjenim kazalcem opozarjal, da mora biti ŠTA v večji meri namenjen študentom in ne »imaginarnim« komercialnim gostom. (Referendum med študenti lahko Ankaran vrne staremu lastniku.) Prišli so do sklepa, ob katerem se prebujajo zaripel Salamon: »Do naslednjega sestanka naj ŠKUC in Erazem pripravita okvirne programe za celovito ponudbo, predstavniki ŠC pa naj ugotovijo, ali direktor Miklavc nasprotuje letošnjemu projektu ali ga podpira, vključno s stroški reklamne akcije.« Gotovo bo pomembno iti še do Sv. Petra, v tem času pa bo imel ŠTA že dovolj časa, da dokončno zgnije.

tima. Na študente misli tudi naš rektor prof. Sket, ki vabi študente delegate iz US na pogovor prvega aprila. Ali jih bo potegnil, ali pa bodo dobili kakšno delovno nalogo. Zavijajmo rokave, čas prenove je prišel.

na prioritetni listi gotovo med prvimi, če pa se bo našlo kakšno prosto ležišče, je seveda odprto vprašanje.

ČRNINA

Zgodil se je skupni sestanek programskega odbora K4 in P UK, kjer naj bi odkrili zanimivejšo življenjsko pot kluba. Uspešen je bil samo začetek, saj je bilo vsem jasno, da je problem v neurejenih lastninskih razmerjih. Lastnik kluba sta MK in UK (ZSMS seveda), programski odbor (t.i. kolektivni menager) pa želi finančno neodvisnost in samostojno upravljanje s prihodki kluba. Klub pa je samo ena od dejavnosti, ki se odvija v hiši na Kersnikovi 4, sredstva vseh dejavnosti pa so v stalnem obtoku in druga drugo dopolnjujejo, če se le da, ne na škodo ene ali druge. Pogovor je tekel predvsem v smeri investicijskega financiranja, ki ga potrjuje predsedstvo študentov in manj okrog programa samega. Igor Vidmar je kot član programskega odbora menil, da klub ne more biti animatorski center 60-ih let, saj scene ni več, samo v prehodnem obdobju. Spodbujati je potrebno, kar je trenutno živo, ne pove pa, kaj to je in kako. Boji se tudi, da bo Programski odbor ostal brez dela, če bo prišel menager, ki bo vse stvari vzel v svoje roke (in bo zanje tudi odgovarjal). Jure Potokar, tudi član odbora, se ne boji ničesar več, saj za mesto na CIDM-u ne bo ponovno kandidiral. Vsi ostali si bodo še nekaj časa pulili lase, čas pa bo vsem prinesel enako. Čmo vdovo Kersnikove!

FANATIKI

Je zid, kjer se še tako trda glava poškoduje. In so biki, ki ga še znova in znova naskakujejo. To nas rešuje, nihče pa ne ve, kaj nas bo rešilo. To so asociacije, ki jih imam ob spominu na današnje srečanje članov Iniciativnega za študentsko zvezo. Razpravo sta vodila Miha in Roman, oba nekoliko utrujena in z vodenimi očmi. Nič čudnega, saj je pogovor tekel predvsem med člani Koordinacijskega sveta, ki je statut Študentske zveze pripravil in ne med študenti predstavniki iz fakultet, zaradi katerih je bil sestanek sklican. Da pogovor ni stekel s te strani, je en sam vzrok: študentov, predstavnikov fakultet ni bilo. Padla je pripomba, da je to gotovo zaradi tega, ker je bil na kuverti žig UK ZSMS. Takšna pisma pa praviloma neodprta romajo v koš.

Le kaj bi brez grešnega kozla, ki ne ve več, kje vse greši. Nova Študentska organizacija ne bo vzniknila iz študentskega gibanja, ker tega pač ni. Ali pozabimo na vse skupaj, ali pa se še naprej mečimo na trepalnice, organizirajmo okrogle mize, seminarje in z agresivno reklamo zbudimo teptane. Bilo bi najbolje, da na vsaki fakulteti podkupimo kakšnega strogega profesorja, ki ima 100 % obisk predavanj, in pove svojim ovčicam, kako lepo bi bilo, da imajo na fak. tudi svojo študentsko organizacijo, da naj vendarle izberejo poslanca za parlament itd. To bi morda šlo, ampak profesor bi na koncu gotovo prišepnil, da se pa še vseeno preveč ne mudi... Danes zbrani na IO bodo delali še naprej in upam, da zid ni iz granita.

Sergeja Šorli

ZLATI ČASI

Trenutek resnice je napočil tudi na Univerzi. Kar nekaj ljudi delujočih na rektoratu, se je spomnilo, da smo študentje enakovredni ustvarjalci življenja univerze. V četrtek nas je povabil na pogovor prorektor za študentska vprašanja prof. D. Marušič. Pogovarjali smo se o stanovanjski problematiki študentov in preučevali dejanske možnosti za prenovo podstrešij, najem zapuščenih stanovanj, ipd. Govorili smo tudi o raziskovalnem dinarju, ki je sedaj namenjen predvsem za stažiste. Na naslednjem Univerzitetnem svetu bomo sprožili pobudo, da lahko za ta sredstva konkurira tudi dodiplomski študent z lastno raziskovalno nalogo. Prišli smo do Statuta o Univerzi, ki je že lep čas v prenavljanju, saj se mora uskladiti s sprejetim Zakonom o UI. Pridružil se nam je tajnik univerze, tov. Hozjan, in ponudil nam je, da študenti sami napišemo poglavje, ki govori o nas. Vse lepo in prav, ampak Danilo, Roman, Gorazd in jaz smo menili, da je to naloga strokovnega

IRONIJA

Komisija za sprejem študentov v študentske domove, je letos obravnavala 7.115 prošenj. Pozitivno jih je rešila 6.498, negativno 657. Nove prošnje še prihajajo, ok. 500 študentov bi se med letom radi vselilo v študentski dom. Komisija predvideva, da bo število prošenj drastično naraščalo in sprejeli so nekaj sklepov, ki bi omogočili poenostavitev in objektivizacijo njihovega dela. Najprej, da uvedejo računalniško obdelavo prošenj in pripravili so dopolnila poslovnika za sprejem študentov. Dopolnitev zajema predvsem predlog točkovanj, ki bi bil osnova za izdelavo prioritete liste. Glede na pravilnik ti bo življenje v ŠD dano, če si invalid, če imaš povprečno oceno 10 in študiraš na deficitarni smeri, če si od kraja šolanja oddaljen več kot 200 km, če ste v družini vsaj trije študenti, če si brez obeh staršev in če je cenzus pod mejo povprečnega. Če izpolnjuješ vse te kriterije, boš

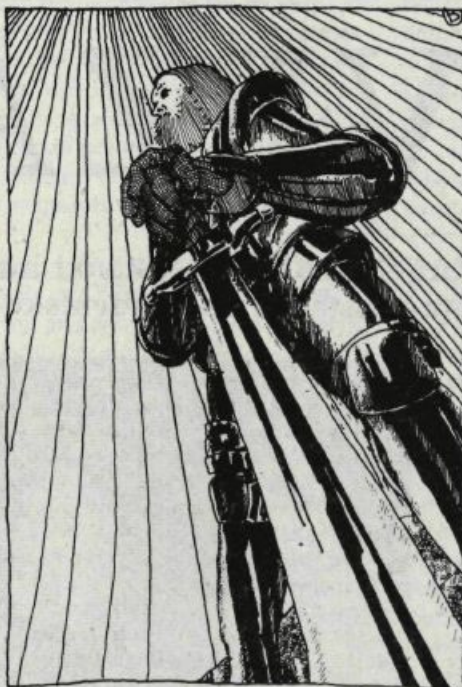

SINDIKAT MLADIH RAZISKOVALCEV

Če je res, da so vrhunski strokovnjaki predpogoj za visoko razvito družbo, bi bilo, ob predpostavki, da si vsi želimo v Evropo in ne da bi Evropa prišla k nam, tako kot je prišla v marksitero nerazvito državo, logično, da bi poskrbeli za lasten visoko kvalificiran kader...

V pogovoru z Igorjem Ž. Žagarjem, mladim raziskovalcem in avtorjem Predloga delovnega gradiva za konstitucijo sindikata mladih sodelavcev Univerze, pa smo izvedeli za kopico težav, ki so hkrati tudi razlog za ustanovitev sindikata.

Sindikata naj bi reševal probleme materialno-finančne narave, ki se pojavljajo ob pretoku denarja, ki ga raziskovalcu namenita Izvršni svet in Raziskovalna skupnost za njegov osebni dohodek, literaturo, raziskave... Denar se namreč nakazuje delovni organizaciji pri kateri mladi raziskovalec dela, nato pa ga DO združi v svojo občo maso denarja in ga prerazporeja v skladu s svojim internim pravilnikom. Precej pogost pojav je, da raziskovalci v DO ne dobijo internega naziva in torej ne zapadejo pod interni pravilnik, kar pomeni, da pač prejemajo minimalni osebni dohodek (bruto OD predstavlja le 36.5 % nakazane denarne mase), ostanek pa delovna organizacija navadno prerazporedi v druge sklade. Denar, ki je bil namenjen za

raziskovalčevo usposabljanje v tujini, udeležbo na znanstvenih srečanjih, nabavo literature in pripravo magistrske oziroma doktorske naloge, torej roma drugam.

Nov problem se pojavi na relaciji raziskovalec - mentor. Raziskovalna skupnost Slovenije in Izvršni svet Slovenije financirata vključevanje raziskovalcev v pedagoški in raziskovalni program izključno v funkciji

priprave magistrerja in doktorata in jim zato postavljata ostre časovne pogoje. Tudi v Metodoloških izhodiščih za vključevanje novih raziskovalcev v raziskovalne programe RSS je poudarjeno, naj raziskovalci rezultate svojega dela neposredno uporabijo za magistrsko delo oziroma doktorsko disertacijo, vendar je praksa drugačna. Postalo je že nepisano pravilo, da mentorji mlade raziskovalce uporabljajo kot poceni delovno silo za opravljanje rutinskega in včasih celo administrativnega dela, ki s področjem dela mladega raziskovalca nima kaj dosti skupnega. Mladi raziskovalci vedo navesti precej primerov, ko njihovi kolegi iz istega vzroka niso uspeli opraviti magistrerja in so zaradi tega morali zapustiti RO/VTO na katerih so se usposabljali. Če pogledamo stvar v globali, je rezultat takšne politike več kot očiten.

Poglavje zase je tudi stanovanjski problem. Obstoječi pravilnik Univerzitetnega stanovanjskega sklada je precej socialne narave in ne pozna kadrovskih kriterijev. Preprosto povedano: dalj časa, ko si v delovni organizaciji in čim več otrok imaš, večje možnosti imaš, da boš dobil stanovanje. Po tej poti lahko tudi nizkokvalificirani delavec na Univerzi, ki ima nekaj otrok absolutno povozit tistega, ki je končal magistrerij, doktorat... a ni naredil toliko otrok kot prvi. Mladi raziskovalci pa niso depri-viligirani le v tem pogledu. RO/VTO je dolžna raziskovalca zaposliti za nedoločen čas šele po šestih letih, ko le-ta opravi magistrerij in doktorat in torej raziskovalec v tem času ni upravičen prositi za stanovanje iz stanovanjskega sklada Univerze...

Če torej sumiramo navedeno, ugotovimo, da so mladi raziskovalci precej hendikepirana species in da je pravzaprav žalostno, da morajo ustanoviti sindikat, ki bo ščitil njihove interese, ki so v svojem bistvu občedružbeni interesi.

Bojan

Zahtevamo REFERENDUM ZA ODCEPITEV SLOVENIJE.

	IME IN PRIIMEK	NASLOV: kraj	ulica	PODPIS
1.				
2.				
3.				

Izrežite, kopirajte, podpisujte, pošiljajte na naslov: Univerzitetni odbor SDZ, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana.

Žiro račun za akcijo: 50100-678-47303 - za odcepitev, SM 201 02

Trenutno stanje: 7000 podpisov

(iz prvega člena statuta ŠZS)

Nastanek iniciativnega odbora za ustanovitev Študentske zveze ni čista slika srečanja članov velike družine, ki se že od ukinitve, izvedene leta 1974, niso imeli priložnosti videti, vendar v nekaterih podrobnostih na tako srečanje vendarle spominja. To pa zaradi patriarhalnega odnosa nekaterih oseb, ki zaradi osebnih ciljev (mogoče celo zaradi nekaterih skritih načrtov organizacij, katerih predstavniki so) vodijo sam postopek ustanavljanja, s tem pa tudi sestanke iniciativnega odbora tako avtoritativno, da glasovi nekaterih delegatov s predlogi, ki so v nasprotju z njihovimi, sploh ne pridejo do veljave. Vsakemu delegatu, ki pride na dan z nasprotnim predlogom, se v najboljšem primeru poskuša dopovedati, da čas za sprejem njegove pobude v nastajajoči statut ni primeren. Naj kar lepo počaka do trenutka, ko se bodo sprejemali amandmaji k nastalemu statutu. Pri tem se igra na več kart, ki pa imajo vse enak učinek - izigrati opozicijske predloge. Čas je na njihovi strani, saj so redki ljudje, ki bodo imeli dovolj potrpljenja in mogoče spomina, da bodo potrpežljivo čakali na sprejem amandmajev.

Zaradi takega načina nikakor ni odvečna pripomba enega od delegatov, češ, saj to je pa že vse videno. Način, ki ga uporabljajo pobudniki ustanovitve ŠZS, je način, ki smo ga navajeni skozi desetletja povojne rdeče politike. Zopet ničesar novega na meji med zahodom in vzhodom. Ponavlja se vedno in povsod prisotno mešanje splošnih interesov z osebnimi. Tako mešanje se vedno, brez izjeme, konča v škodo splošnih.

Resnično težko je napraviti statut, ki bi zadovoljeval vse, še posebej, če je zainteresiranost različnih skupin tako raznolika. A vendar je potrebno opraviti delo do skrajnosti korektno, ob upoštevanju pobud in predlogov vseh, ki se jih statut tiče. Pri tem je sklicevanje na težavnost dela in samopomilujoče poudarjanje garancij nekaterih, ki so osnutek statuta sestavljali »dan in noč« vsaj neprimerno, če ne že abotno. Nobeno pravilo, noben zakon in končno noben statut ne sme biti pod vplivom posameznikov in njihove emocionalne navezanosti na delo, ki so ga opravili pri sestavljanju statuta. Pričakovati bi bilo, da se bo vsaj pri ustanavljanju študentskih organizacij moč izogniti pastem subjektivizma. A očitno je bilo to samo trenutna samoprevara avtorja tega članka.

Za precejšnje število delegatov na sestanku iniciativnega odbora je bil moteč člen v statutu, ki določa avtomatično članstvo tako imenovanih »članov predsedstva po funkciji«. Nekateri člani predsedstva naj bi bili to že zaradi funkcije, ki jo opravljajo v nekaterih študentskih institucijah, ki trenutno obstajajo. Teh članov naj bi bilo šest in sicer predstavniki Radia študent, Tribune, SEK-a, Sveta aktivov stanovalcev študentskih

Jezus, kako butasto!

ŠTUDENTSKA ZVEZA

(ali kako prijetni so lahko sestanki iniciativnega odbora za ustanovitev Študentske zveze)

Študentska zveza Slovenije (v nadaljevanju ŠZS) je samostojna stanovska organizacija, ki zastopa interese študentov in se zavzema za njihovo uresničevanje preko svojih predstavnikov na univerzi ter v drugih organizacijah in institucijah. ŠZS je neodvisna od vseh političnih in drugih organizacij.

domov, predstavnik koordinacije pokrajinskih študentskih klubov in UZSSO. Ta avtomatičnost članstva je po mnenju nekaterih delegatov dvorezen meč pri demokratičnem odločanju, hkrati pa je še eden od ostankov bližnje preteklosti, ki je bila znana tudi po različnih avtomatičnih članstvih. Strah delegatov je mogoče neutemeljen, vendar jih izkušnje uče, da se moč odločanja prepogosto skoncentrira prav v rokah teh članov. Pripomba seveda na sestanku ni bila sprejeta.

Še ena avtomatičnost, bolj rečeno prisila, je v novoustanovljeni zvezi nepotrebna. Gre za prisilno članstvo vseh študentov, ki izpolnjujejo nekatere pogoje (status študenta in izražanje interesov preko zveze). Zopet ena od oblik, eden od načinov združevanja, ki so se v dosednji boljševidni praksi dokazali nesposobni slediti potrebam časa in nikakor ni jasno, zakaj ponavljati nekatere napake. Študentska zveza naj bo zveza zainteresiranih posameznikov in skupin, ne pa da bo šla po poteh preživelih mladinskih združenj, ki so od svoje ustanovitve stokale in obupavale nad velikanskim odstotkom popolnoma nezainteresiranih v svojih organizacijah. Prisilno članstvo je samo potuha za nedelavnost zveze. Nova študentska zveza naj si članstvo pribori z delom v korist študentov. Pri takem delu verjetno ni preveč naivno pričakovati, da se bo tudi članstvo zaradi potrebe po uresničevanju interesov večalo sorazmerno z uspešnostjo zveze pri izpolnjevanju zadanih ciljev. Verjetno pa je absurdno govoriti o prostovoljnosti članstva, saj iniciativni odbor nima jajc (no kojones) za tako odločitev. Hkrati pa je dovolj prebrisan, da si bo kljub napakam zagotovil članstvo in s tem legalnost delovanja v imenu dvajset tisoč študentov naše Univerze.

Dogajanje na sestanku iniciativnega odbora v veliki dvorani Univerze je verjetno najlepše označila jezikovna napaka enega od delegatov, tujega študenta, ki je namesto »koordinacijskega odbora« uporabil besedi »koordinacijski odpor«. Zaradi nepoznavanja slovenskega jezika, seveda, a beseda je bila popolnoma primerna, tudi če bi bila uporabljena namerno. Scena je bila naravnost butasta in občutek, da je nova študentska zveza pravzaprav vsiljena ljubljanskim študentom, je bil prisoten v vsakem dejanju teatra, ki se je dogajal pod podprsnim kipom vodje izginule bodočnosti, Kardeljem. Ne vem, ali se je teoretik socializma po meri Jugoslavije namihljal ob pogledu na svoje učence, ki so debatirali popolnoma po obredju vere, ki ji je pokojni pripadal. Vsekakor je moral biti nad prizorom navdušen, saj verjetno ni pričakoval, da bodo ravno študentje, ki veljajo za napredni del družbe ob vseh spremembah, ki se dogajajo okrog njih, tako vztrajni pri njegovi poti. Kaj drugega pa so dolgovezna poročila glavnih, tiransko prekinjanje (pa čeprav na prijazen način) nasprotnikov in slepo vztrajanje pri svojem prav!

Peter Žnidaršič

VSE DELAM NOVO

Te besede so v Svetem pismo pridržane Bogu. Ljudje pred dva tisoč in več leti so vedeli, da človek, obremenjen z vedno težjim balastom preteklosti, lahko sicer dela nove stvari, nikoli pa na zares nov način. To sta dva vidika vsakega človekovega delovanja. Ko gre za vprašanje, kaj delati, je odločilna človekova strokovnost; pri načinu, kako se nekaj dela, pa njegova etična drža. (To je malo poenostavljena formulacija in velja predvsem za tipično človeška dejanja).

V tej predvolilni pomladi smo priče rojstva mnogih strank in gibanj. Po tem, ko so stare spremenile imena in prepisale v svoje programe večino zahtev opozicije, smo sedaj v položaju, ko si marsikdo reče: »Saj so vsi isti. Samo za oblast jim gre«. Kaj v tem položaju lahko pomeni poudarjanje odgovornosti svojih kandidatov in programa, kot smo priče pri Slovenskih krščanskih demokratih?

Vprašanje zadeva globlji problem: ali ima etika kaj početi v politiki? Nekateri zelo glasni ljudje, ki se imajo za alternativo ali opozicijo, temu vprašanju ne posvečajo dosti pozornosti. Saj ga je rešil že Machiavelli, ko je politiko opredelil kot umetnost manipuliranja, to je vladanja sebi v prid; etiko, to častljivo gospo, pa je vrgel v ropotarnico nekoristnih srednjeveških kostumov. Tam je ostala bolj ali manj nedotaknjena vse do zadnjih desetletij, ko je njena odsotnost iz javnega življenja pripeljala človeštvo v težko krizo (umiranje narave, krvavi totalitarizmi, itn.). V zadnjem desetletju drugega tisočletja pa si je iz filozofskih knjig, umetnosti in raznih duhovnih gibanj utrla pot celo na prestol: Vaclav Havel, ta pesnik, ki je postal predsednik, čisto jasno pravi, da je edino jamstvo za spoštovanje človekovega dostojanstva priznanje absolutnega Boga. Boga, s katerim se ne da manipulirati. Izprevrženost moderne miselnosti je ravno v prepričanju, da je ni stvari, pred katero bi moral umolkniti in skloniti glavo. Ne zato, ker bi bil neumen ali bi se bal, ampak ker je - človek, narava, Bog - prevelik, da bi ga lahko zajel v matematični obrazec in ga obračal po mili volji.

Sodobna politična teorija sloni na pojmu družbene pogodbe. Za delovanje vsake družbe je nujen neki red. Zato posamezniki prenesejo del svojih pravic na suverena, ki skrbi za normalno delovanje družbe in zato razpolaga z velikimi pooblastili. Bolj kompleksna ko je družba, večjo moč ima ta pooblaščenec. Zato je v družbah zahodne demokracije samo po sebi umevno, da ljudje ne bodo zaupali vse te oblasti človeku oziroma skupini, ki se je izkazala kot nezanesljiva (bodisi na strokovnem ali na osebnostno etičnem nivoju). Odtod tako brskanje po osebni zgodovini politikov. Neposreden motiv za to je gotovo zviševanje naklade časopisa in točke v prid nasprotni stranki, zadaj pa je zavest, da je človek, ki se je slabo izkazal v zasebnem življenju, tudi za družbo nezanesljiva naložba.

Ravno zaradi tega obračunavanja se mnogi ljudje bojijo večstrankarskega sistema. »Naš sistem je čisto dober, samo ljudje bi morali biti boljši«. To je zelo pogost vzdih. In marsikdo upa, da bo zdaj, ko so se tudi komunisti čisto spremenili (zamenjali so namreč ime), stari sistem začel dobro delovati. Gotovo je sistem, kjer ni medsebojnega obračunavanja in kjer oblast izvajajo usposobljeni ljudje, ki pri tem nimajo nobenih osebnih interesov, idealen. Marksizem, ki je na tem področju slaba kopija judovsko krščanske eshatologije, je spregledal le eno podrobnost: da bo to izvedljivo šele v nebesih, v svetu, ker bo človek imun pred zlom. In še eno stvar so spregledali: da je odgovornost »vsemogočni«, a človeški Partiji čisto nekaj drugega kot odgovornost absolutnemu Bitju. V drugem primeru človek umolknje pred skrivnostjo narave in sočloveka in ju spoštuje takšna, kot sta. V prvem primeru pa smo kmalu priče raznovrstnim manipulacijam in nasilju.

Na pisani gredici slovenskega javnega življenja bo morala biti (upam, da to ne bo več dolgo samo želja) posebnost kristjanov prav v občutljivosti za dostojanstvo vsake osebe. Ne bi bilo prav, da bi ideali človekovih pravic, ki so izšli iz krščanskega etosa, v javnem delovanju kristjanov ne našli pravega mesta.

Simon Furlan

DARILO ZA PRITOŽUJOČO SE MATER

Ko je osemletna deklica porabila žepnino za to, da je materi kupila darilo, je bila mati hvaležna in srečna, kajti mati gospodinja na splošno veliko dela in dobi malo priznanja.

Zdelo se je, da je deklica to razumela, kati rekla je: "To je zato, ker tako trdo delaš in nihče tega ne ceni."

Žena je rekla: »Tvoj oče tudi trdo dela.«

Rekla je deklica: "Da, toda on se zaradi tega preveč ne razburja."

Anthony de Mello, Žabja molitev

NA STRANSKEM TIRU

ECOLE CENTRALE, ELITNA ŠOLA ZA IN-ŽENIRJE SPLOŠNE SMERI

Da, pravilno ste prebrali. To je res šola za inženirje splošne smeri, ki se šele kasneje na delovnem mestu specializirajo za določeno področje. Kar poučujejo pri nas na strojni, elektro, biotehnični in ekonomski fakulteti, pa verjetno tudi na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, lahko v Parizu najdete na eni sami šoli, Ecole Centrale. Da je to zares elitna šola, potrjujejo njeni učenci. Naj naštejem samo vsemu vesoljnemu svetu poznane: G. Eiffel, R. in J. Peugeot in A. Michelin.

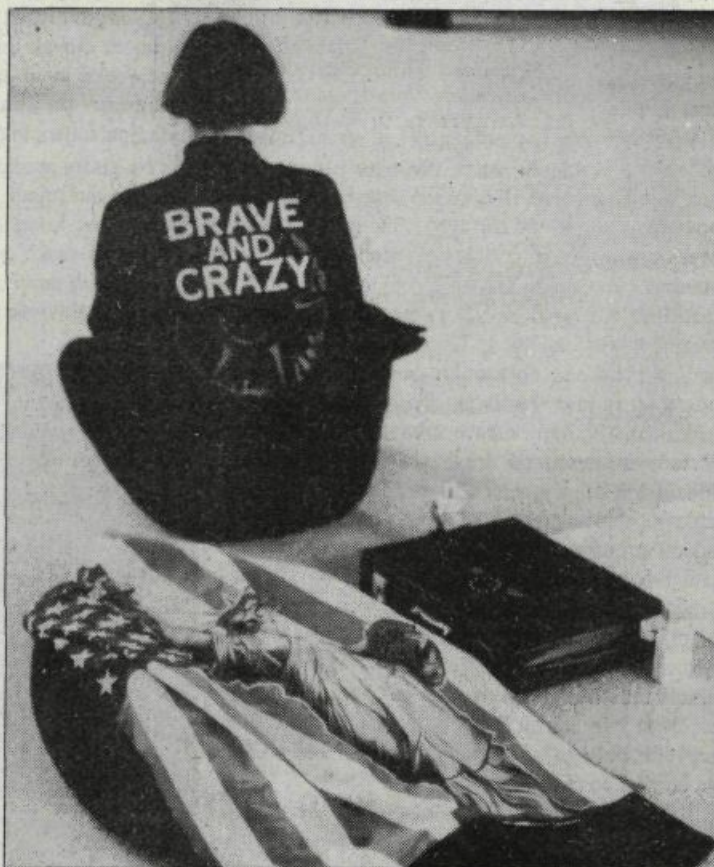
Šola, oziroma campus, se nahaja v južnem predmestju in nudi študentom vse - od raziskovalnih laboratorijev do gledališč. Študentje za 9,50 FF (19 din) dobijo kompletan obrok, za ne previsoko najemnino pa jim Ecole Centrale nudi enoposteljne in večposteljne sobe s tušem, umivalnikom, kuhalnikom, telefonom in priključkom za računalnik za centralno bazo podatkov. V naselju je velika telovadnica, odprta od ranega jutra pa tja do poznega večera; tekajo lahko po stadionu, se sončijo in posedajo po zelenicah, ki jih je okoli stavb dovolj za vse ukaželjne študente, ki si po naporih v šolskih klopih zaželijo svežega zraka. O tem, da je tam tudi študentski bar, v katerem lahko za 5 FF kupite kakršnokoli pivo (10 din), raje ne bi preveč pisala, saj se bo še kateri izmed študentov humanističnih ved na ljubljanski Univerzi premislil ter se odpravil na Ecole Centrale študirat »za inženirje«, kot bi rekla stara mama...

14eme SEMAINE EUROPEENNE, ŠTUDENSKI EVROPSKI MANIFEST

Glede na to, da se je ves evropski teden dogajalo ogromno stvari, da pa je bil t. i. fil rouge študentski evropski manifest, bom najprej predstavila tega in šele kasneje ostale prireditve. Od 260 tujih študentov, ki so bili teden dni gostje Ecole Centrale, nas je 70 sodelovalo pri njegovem oblikovanju. Iz Jugoslavije smo se manifestacije udeležili trije, poleg mene še Jernej Videtič in Tomaž Fatur, vsi študentje ljubljanske Univerze,

ALI SO PARIŽANKE KURBE?

14. EVROPSKI TEDEN NA ECOLE
CENTRALE V PARIZU
(od 19. do 23. februarja 1990)

Študentje Ecole Centrale so tudi letos organizirali Evropski teden, ki pa je bil prvič v zgodovini te prireditve zares evropski. Evropski, ker so pri pisanju študentskega manifesta in ostalih prireditvah in okroglih mizah sodelovali tudi študentje iz t.i. vzhodne Evrope, kamor, na žalost, na zahodu štejejo tudi nas. O vsem, kar se je dogajalo, si preberite na teh straneh!

izbrani med mnogimi, ki so se prijavi iz cele Jugoslavije. 70 študentov iz 25 evropskih držav je manifest pisalo v štirih komisijah: ODNOSI MED DRŽAVAMI EGS, ŽIVLJENJE EVROPSKIH ŠTUDENTOV, ODNOSI VZHOD-ZAHOD; EKONOMIJA in ODNOSI VZHOD-ZAHOD: OBRAMBA. In kaj smo napisali v ta manifest, katerega najpomembnejše misli smo zadnji dan predstavili v Strassbourgu na Conseil d'Europe (Svetu Evrope, ki, pozor, ni isto kot Evropski svet)?

Ker je bil glavni moto tega srečanja »Za novo celino, Evropo«, se tudi udeleženci komisije ODNOSI MED DRŽAVAMI EGS niso mogli izogniti problemom, ki tarejo vso Evropo, kot je npr. problem zaščite okolja. Kljub temu so menili, da je treba kot faktor evropske stabilnosti najprej okrepiti dvanajsterico, tako ekonomsko kot tudi politično, seveda. Tudi, če se s tem ne strinjate, se boste prav gotovo strinjali s predlogom komisije, ki je obravnavala probleme študentov. V tej komisiji so predlagali, naj se namesto z denarjem, študentom pomaga z možnostjo enoletnega študija v tujini. Ker pa je v vsakem primeru zaradi viz, ki jih potrebujemo za potovanje na zahod, študentska mobilnost motena, je bil predlog te komisije preprost: treba je uvesti študentski potni list, s katerim bodo študentje neomejeno potovali, prav tako pa bodo ob predložitvi takega potnega lista študentje iz vzhoda lahko kupili konvertibilen denar, ki naj ga v poseben fond prispevajo dežele članice EGS. V tej komisiji so prav tako predlagali, naj se ustanovi Evropski študentski parlament, ki bi reševal probleme priznavanja diplom, enakega nivoja zahtevnosti na vseh evropskih univerzah in seveda za odnose z institucijami evropskega pomena. Prav tak parlament se je članom komisije zdel ključni člen v formiranju evropske konfederacije.

V komisiji VZHOD-ZAHOD: EKONOMIJA, so se seveda najprej spraševali, kaj bo v Evropi po letu 1992. Svobodni trg lahko povzroči veliko socialnih problemov, prav tako pa lahko ogrozi industrijsko nerazvita in manj razvita območja. Predlagali so, naj si evropske dežele medsebojno pomagajo, saj lahko

npr. umazana tehnologija ogrozi vse evropske dežele, ne pa samo tiste, v kateri se nahaja. Kar se tiče nadaljne usode združene Evrope, so predlagali, naj bo to federacija, toda na podlagi česa, so se spraševali, naroda ali religije. Predlagana je bila t.i. shema nemških dežel, vendar je bilo tudi poudarjeno, da je treba »ojačati« evropske institucije, kot je npr. evropski svet, da bi se lahko temeljiteje odločalo o moči sedanjih evropskih držav v odnosu do religij taistih dežel. Govorilo se je seveda tudi o kulturi in izobraževanju. V izobraževalne programe je treba vnesti več zgodovine cele Evrope, nasploh skrbeti za dobro poznavanje vseh podobnosti in za spoštovanje različnosti. K temu spada boljši pretok informacij in ljudi. Opozorili pa so, da bo za ekonomsko in politično zlitje evropskih ljudstev treba pohiteti s projektom Evrope kot kulturne in izobraževalne zibelke vseh Evropejcev.

V četrti komisiji VZHOD-ZAHOD: OBRAMBA je bilo veliko govora o tem, kakšno obrambo Evropa potrebuje, skupno in nadnacionalno ali skupno, zasnovano na podlagi sodelovanja med nacionalnimi armadami. V komisiji so se odločili za drugo možnost, ki bi bila cenejša, prav tako pa trenutno dosti bolj realna kot nadnacionalna. Predlagana je bila nevtralna Evropa, vendar pa je treba vseeno realno pogledati sedanje stanje, ki ne kaže na to, da bi se ZDA umaknile iz Evrope, prav tako pa se v Sovjetskem imperiju nikoli ne ve, kaj bo. V komisiji so tudi definirali pojma razorožitev in demilitarizacija, samo demilitarizacijo pa so razložili predvsem kot reorganizacijo izobraževanja in »očiščenja« medijev. Evropsko družbo je treba narediti manj agresivno, obenem pa skrbeti za nujno potrebno obrambo pred morebitnimi teroristi in verskimi fanatiki. Obramba naj bo sestavljena iz t.i. družbene samozščite in profesionalne klasične armade. Treba je spodbujati razoroževanje obeh blokov in uvesti civilno služenje vojaškega roka v vseh evropskih deželah, vsekakor pa naj služenje ne bi bilo obvezno.

V komisiji so nazadnje tudi opozorili na možnost konfliktov v sedanji Evropi. Konflikti so seveda možni pri združevanju Nemčij, v Sovjetskem imperiju in seveda na Balkanu, tako v Jugoslaviji kot tudi Romuniji in Bolgariji. Poudarjeno je bilo tudi to, da so to dediščine druge svetovne vojne in jih je tudi zaradi tega treba obravnavati zelo resno, še posebej ker vemo, da sta pri obeh vojnah imela prste vmes tako združena Nemčija kot tudi Balkan, t.i. sod smodnika.

IN KAJ SE JE NA SEMAINE EUROPEENNE ŠE DOGAJALO?

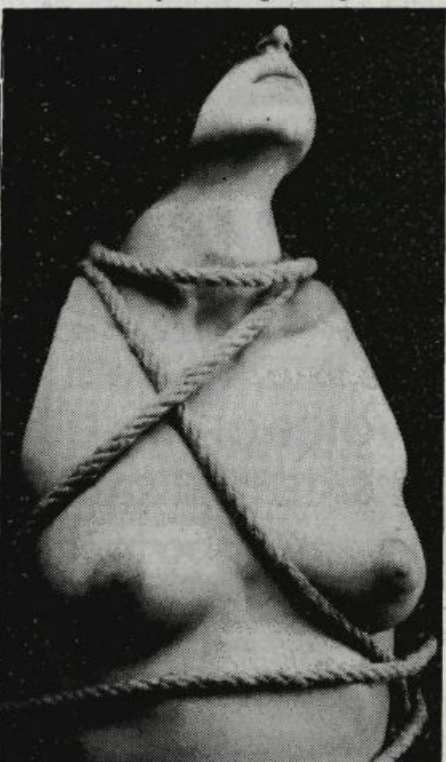
Šest botrov, kot so jih študentje Ecole Centrale poimenovali, šest sponzorjev, BOUYGUES GAZ DE FRANCE, MATRA, PSA, SNCF in CONSEIL REGIONAL D'AQUITAINE se je ves teden predstavljalo v hali stavbe, v kateri so predavanja. Ti botri so organizatorje podprli z milijon frankov (dva najnovejša milijona dinarjev), ki so potekale vsak popoldan od 14. do 19. ure, sodelovali najvidnejši predstavniki evropske politike. Naj samo na kratko predstavim teme okroglih miz:

KAKŠEN PROJEKT PRIHODNOSTI ZA EVROPO?, EVROPSKA VARNOST IN RAZOROŽEVANJE; NOVE PERSPEKTIVE ZA IZGRADNJO EVROPSKE EKONOMIJE; SSSR IN NOVO POLITIČNO RAVNOVESJE V EVROPI; REGIJA, EVROPSKA ENTITETA IN EVROPA IN JAVNA MESTA.

Za nas najzanimivejše okrogle mize so bile seveda tiste o ekonomiji, o regijah in seveda o javnem mnenju, vendar pa se je izkazalo, da, ko se govori o evropski varnosti in razoroževanju, se govori tudi o Balkanu. Ian TAYLOR, predstavnik konzervativne stranke Velike Britanije, zadolžen za obrambo, je bil prvi, ki je opozoril na nevarnost vedno bolj vročega Balkana. V kratkem intervjuju mi je povedal, da v Angliji budno spremljajo dogodke pri nas in da jih še posebej skrbi konflikt na Kosovu in agresivna politika Slobodana Miloševića. O možnosti političnega posredovanja z zahoda, posredovanja, ki ne bi vsebovalo samo deklaracij in posebnih komisij, se ni hotel opredeliti, vsaj v mikrofoni. Dejal pa je, da bodo storili vse, da bodo preprečili morebitne »ostrejšje spopade«. ...

Zanimivo je bilo tudi to, da so se vsi udeleženci pogovora o varnosti in razoroževanju zavzemali za razširitev pristojnosti NATO-a tudi v vzhodno Nemčijo, prav tako pa jim niti na pamet ni padlo, da bi poleg predstavnika NATO-a, Williama Roberta PEARSONa, govorili o tem, naj se oba »big brotherja« umakneta iz Evrope. Menili so, da je prisotnost NATO-a še kako potrebna, o tem je molčal le italijanski predstavnik Ministrstva za zunanje zadeve, Stefano SILVESTRI.

Ko je bil govor o evropski ekonomiji, so iz Budimpešte prenašali mnenja npr. samega Imre POZSGAYA, Gyule HORNa in mnogih drugih, vendar pa ti niso imeli povedati česa pametnejšega od tistega, kar smo pri nas že slišali. Zgodilo se je celo to, da država, ki stoji kot prva v vrsti »za Evropo«, ni mogla omogočiti dveh

prevajalcev, enega za iz francoščine v madžarščino, drugega pa za v obratno smer. Tehnične motnje, ki so se v videoprogramu dogajale med Francijo in Madžarsko, so pokazale, da se tudi ta dežela še ni uspela prikobacati iz socialistične stihije. Seveda kasneje v prenosu med Španijo in Francijo ni bilo težav, prav tako pa tudi nismo slišali nič novega. Vsekakor je bila za slovensko uho najzanimivejša okrogla miza o evropskih religijah, vendar Katalonci, ki so predstavnik svoje deželice Jordija PUJOLA spraševali o prihodnosti Katalonije, niso dobili odgovora, kakor ga tudi Slovenci nismo, ko smo gospoda PUJOLA vprašali, kakšne so možnosti za Slovenijo in denimo Hrvaško, da bi bili posebej sprejeti v Svet Evrope. Gospod PUJOL je sicer hvalil Slovenijo, vendar je dejal, da lahko samo Jugoslavija kot celota vstopi v Svet Evrope. Toda že čez dva dni, to je v petek, ko smo študentje predstavili svoj manifest v Svetu Evrope, se je izkazalo, da Jugoslavija, taka kot je in še posebej z diplomati take vrste kot je tov. SIMIĆ (predstavnik Jugoslavije v Svetu Evrope-opazovalec), ne bo prišla v Svet Evrope. Še več! Ob taki sramoti, kakršno nam delajo diplomati tipa SIMIĆ, ki npr. nacionalno strukturo Jugoslavije primerjajo z ameriško (ZDA), da o tem, da ne poznajo ne ustave ne (vsaj) uradne jugoslovanske politike, ne bi govorili. Po treh letih (kakor so nam povedali) bivanja v Franciji, govori tov. SIMIĆ tako francoščino, da smo se udeleženci iz Jugoslavije sramovali svoje lastne države. Vsi trije bomo seveda svoj protest poslali uradnim jugoslovanskim strukturam, toda to verjetno stanja, na žalost, ne bo spremenilo, kakor tudi ne bo spremenilo država, da nas je bilo pred našimi kolegi tudi v vzhodni Evropi, pošteno sram. Po drugi strani pa so bili lahko poljski, sovjetski in francoslovaški kolegi ponosni na zelo korektne nastope predstavnikov njihovih dežel.

Kljub sramoti, ki nam jo je »prizadejal« tov SIMIĆ, smo se predstavniki iz Ljubljane med našimi kolegi iz vse Evrope zelo dobro počutili, za kar gre zahvala organizatorjem, študentom Ecole Centrale, ki so se pri organizaciji odlično odrezali. Poskrbeli so celo za zajtrke in kosila s predstavniki znanih francoskih podjetij, kjer smo lahko spraševali npr. tudi o tem, ali bo francoska hitra železnica, ki bo čez nekaj let vodila do Benetk, pokukala tudi v Jugoslavijo. Pri SNCF (francoska železnica) menijo, da je to še kako mogoče, saj bi bila to najkrajša pot v Grčijo, toda...

Poleg resnih zadev so nas francoski kolegi tudi zabavali in kulturno izobraževali, videli smo celo predpremiero ROHMERovega filma Conte de printemps (Pomladne zgodbe). Skratka, organizatorji, ki sta jih nadzorovala in usmerjala študenta Jean- Francois COUSIN in Guillaume-Yves VIVES, so svoje delo več kot odlično opravili.

Seveda pa brez botrov ne bi šlo in ravno zaradi tega, ker se pri nas take botre težko dobi, si take prireditve ne moremo privoščiti. Mogoče, ko bomo v Evropi tudi gospodarsko in politično, ne pa samo kulturno in zgodovinsko...

Svoje vtise sem skušala kar najskromneje prikazati.

Natalija

foto: Goran Bertok

Iz naloge, ki mi jo je zastavil naš odgovorni urednik kot ekspertu za ponočnjaštvo in alkoholizem, namreč napisati prosti spis o študentskem nočnem življenju, veje duh, ki ga je tudi sicer zaslediti na straneh Tribune; namreč da so študentje neka posebna živalska vrsta, ki je študentsko hrano, živi v študentskih sobah, rojeva študentske otroke in ima nenazadnje študentsko nočno življenje. Sam sem imel več kot šest let status študenta in se v teh osnovnih vprašanjih nisem počutil bistveno drugačnega od običajnih ljudi. Je pa res, da prinaša študentsko življenje nekaj posebnosti.

GOOD NIGHT STUDENTS, WHERE EVER YOU ARE

O študentih obstajata dva radikalno različna stereotipa. Prvi pravi, da so študentje ves čas na tem, da umrejo od lakote, zdravje in mladost pa izgubljajo med nenehnim buljenjem v knjige. Drugi pa pravi, da imajo študenti preveč denarja in časa, da samo pijejo, spolno občujejo, uživajo mamila in počnejo svinjarije vobče. Seveda se res najde kakšen te ali one sorte, ampak na splošno sta oba stereotipa povsem zgrešena. S študentskim časom je tako, da ga ni preveč, je pa mogoče z njim sorazmerno avtonomno razpolagati (če nisi vpisan na kakšno fakulteto, kjer je treba hoditi na vsa predavanja pod grožnjo smrtne kazni in se pouk začenja ob akademski sedmi uri zjutraj). Denar pa je tako ali tako relativna stvar. Torej ima povprečni študent teroretično možnost, da redno participira v takozvanem najlajfu. Vse pa je odvisno od osebnih nagnjenj. Recimo študent, ki hodi že vse življenje spat ob pol enajstih in vstaja ob pol sedmih, ob vikendih pa hodi domov po krompir in domačo marmelado, gotovo ne čuti potrebe, da bi se prebijal skozi gnečo raznih klubov in diskotek. Čisto O.K., saj ni nujno, da vsem sežejo do srca skušnjave ljubljanskega vele mestnega utripa. Zamerim pa tovrstnim študentkom, da so pred leti spodbudili akcijo za usmrnitev legendarnega Disca Študent (po torkovem programu znanega tudi kot Disco FV), ker naj bi jih motil hrup in svinjarija, ki naj bi jo po četrtem bloku delali obiskovalci kluba. Tribuna je maja 1983 objavila anketo, opravljeno med stanovalci tega bloka v Študentskem naselju in zanimivo je, da so v sosednjih sobah dobivali zelo različne odgovore: nekateri stanovalci so trdili, da je hrup neznošen, drugi pa komaj kaj slišijo. Najbolj simptomatičen pa se mi zdi... (takratne) brucke tekstilnega oblikovanja:

»Da, s... sem da disko iz kleti; vendar sem proti temu. Če gre za kakšen velik žur s harmonikami in podobno, to nikogar ne moti. Pridejo ti ob treh zjutraj pred vrata s harmoniko in nihče nima nič proti temu, zdaj pa imajo nekaj proti disku.«

Tako je moral klub iz študentskega naselja. Med očitki s strani nespečih stanovalcev je bila tudi trditev, da v disko ne hodijo študentje, temveč predvsem srednješolci. Tudi če je bilo to res, gre za še en primer idiotizma ekskluzivističnega, »sindikalističnega« razumevanja študentov in študentskega;

če so posamezniki obsedeni s svojim statusom očitali »zunanjim« obiskovanje »študentskega« kluba, ne bi smeli biti presenečeni, če bi na vratih kakšnega »normalnega« lokala zagledali napis »psom in študentom vstop prepovedan«. A pustimo zdaj to. Po izselitvi Disca Študent so v kleti še naprej delovali klubi študentov iz različnih regij - ti stanovalcev očitno niso motili - vendar jim je pred kratkim menda stopila na rep sanitarna inšpekcija.

Potem so tu še takomenovane interesne dejavnosti, ki naj bi skrbele tudi za zabavo študentov v Študentskem centru. Kolikor mi je znano, v tej sezoni niso uspeli spraviti skupaj več kot dva koncerta in nekaj disco večerov. Tako se je ne le nočno, temveč družabno življenje nasploh, v ljubljanskem kampusu zožilo na prej omenjene žure s harmoniko.

Seveda vsi študentje, v nasprotju s splošnim prepričanjem, ne živijo v študentskem naselju. Vsi skupaj pa lahko izbirajo med pestro ponudbo ljubljanskega najlajfa, od K 4 do Hipodroma, in - zakaj pa ne? - zahajajo na razne otvoritve, premiere in »in« partye. Če pa že iščemo avtentične primere organiziranega študentskega ponočnjaštva, moramo omeniti kluba K 16 in B 51. Prvi je na Filozofski fakulteti in ima čez dan vlogo nekakšnega internega bifeja, ob večerih pa občasno organizirajo žure in celo manjše žive nastope. B 51 je preurejeno zaklonišče ob domovih na Gerbičevi in je odličen primer, kako je mogoče s sorazmerno malo denarja, nekaj volje in pravimi idejami ustvariti prijeten klub. Program s tematskimi večeri, manjšimi koncerti, videom in razstavami gotovo ni nič revolucionarnega, a v kombinaciji z nizkimi cenami pomeni idealno alternativo ljubljanskim diskotekam, ki ob vsem svojem provincializmu težijo k elitnosti angleških plemiških klubov. Lukenj, kot je B 51, bi moralo biti v Ljubljani vsaj pol ducata. Ne samo za študente, a kjer so študenti (na fakultetah, v domovih), bi se gotovo našel prostor za tako dejavnost. Denar, lahko bi ga recimo izpulili od UK ZSMS, Študentske zveze, oz. karkoli se temu sedaj reče, ali pa kar od Študentskega centra. Menda so v študentskih domovih predvideni tudi družabni prostori, nikjer pa ne piše, da je družabno življenje omejeno le na gledanje televizije v TV-sobah, a ne?

G.G.

RADIO STUDENT

UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

Vse tisto, kar ste si vedno želeli slišati
SKY, VOICE OF AMERICA, STAR SAT RADIO...
SATELITSKI RADIJSKI PROGRAMI

Glasba in še več glasbe

Samo na RADIU ŠTUDENT

25 ur na dan

Vsak dan

Pred leti je nekdanji londonski dopisnik nekdanjega Džuboksa Saša Stojanović takole ocenil album nekega nadebudnega ansambla, katerega promo kopijo je dobil (citiram po spominu):

»Na omotu bila je nalepnica »NOT FOR SALE«. Znam da nije za Saleta, al' bogami, nije ni za mene!«

Nalepke na domačih ploščah, namenjene novinarjem in radijskim postajam, ne dopuščajo tovrstnih jezikovnih akrobacij, ampak pri nekaterih albumih bi morali kar na vse izvode pritisniti nalepko 'NIJE ZA PRODAJU' in jih komisijsko uničiti kot škart. Začeli bi lahko z najnovejšim elpijem Alena Islamoviča, ki je znan kot nekdanji pevec skupine Divja jagoda in še bolj znan kot nekdanji pevec skupine Bijelo dugme. Da ga je šef Brega brcnil iz benda, ne preseneča, saj poba res ni ne vem kakšen pevec (čeprav mu gre verjeti, da sta ga Brega in njegov menađer nategnila za novce). Preseneča pa, da je zapeljivi Alen tako hitro posnel solo albumčič, namenjen njegovim oboževalkam v malih šolah po vsej državi. Očitno so bili fantje v Jugotonu mnenja, da je dovolj slikati pevca za ovitek in že je tu biznis; na podlagi muzike, ki jo je ambiciozno spisal sam interpret mu namreč ne bi smeli dati naročilnice niti za frizerja, kaj šele za snemalni studio. Stilsko gledano je Islamovičeva muzika značilen hop-cup pop-folk, v kakršnega v obupu zapadajo vsi bivši pevci skupine Bijelo dugme. Poglejte recimo Bebeko; ne le da snema slabe plošče, na zadnjem videu poleg tega še pleše lambado. Ampak k lambadi se bom vrnil kasneje. Za konec zapisa o Alenu in njegovem kosu vinila sem prihranil še biserček iz zakladnice njegovih besedil. Preberite si tole (na glas, če si upate):

»Seke vrtoguze,
šetaju gologuze,
svi za jednog jedan za sve,
bez gačica je najlepše.«

foto: Andrej Kos

No, zdaj boste rekli, da tipa že preveč zabavam in da se obnašam, kot bi mi ukradel avto ali speljal punco in da podobnih idiotizmov kar mrgoli v umotvorih vodilnih slovenskih pop skupin. Verjetno res, ampak slednje zadnje čase bolj malo poslušam. Morda bom kdaj v navalu suicidalne depresije dal na gramofon zadnje izdelke stebrov slovenske diskografske industrije, od Pop designa do Agropopa, in potem o tem napisal esej ali dva. Ampak v primeru lepega Alena je še posebej tragično, da je svoje imbecilno-vulgarne verzje, nad katerimi se zgražajo tudi najbolj izprijeni perverznejši, dal prepevati otrokom. Da, res je. Na ovitku piše, da gre za zbor Slavovski maslački, O.Š. Moša Balentović. Ja, tovariš Tvrtko in tovarišica Terezija, a sta sploh prebrala, kaj so prepevali vajini učenci? Potem pa jim bosta delila ukore, ko bodo med odmori v Erotiki preverjali, kako to izgleda »brez hlačk - vsi za enega, eden za vse«.

Je pa res, da sem si zaželel, da bi bile »vrtoguze« brazilske plesalke na ljubljanskem nastopu Kaome brez hlačk. To so si gotovo želeli tudi organizatorji, saj bi bilo zaradi tega v Hali Tivoli vsaj dvakrat več ljudi. Tako pa je bila polprazna. In to tista velika, ledena, kot sem zlovešče napovedal pred mesecem in pol. Tako smo vsi skupaj lepo zmrzovali ob latinskoameriških ritmih. Pa ne samo to! Lambadorji so dodobra zamudili v Ljubljano (prispeli so v času, ko je bila njihova predskupina že na odru!), ker so obtičali v snegu na enem naših mejnih prehodov. Začel bom verjeti svojemu prijatelju B-ju, ki zatrjuje, da neurja ne prinašajo le darkerji tipa The Mission, ki so pred časom ustvarili sneg sredi maja, temveč vsi veliki koncerti. Tako so Kaoma poleg lambade v Ljubljano pripeljali tudi edini sneg v tej zimi. Lepo. Začel sem jih ceniti kot profesionalce, kajti po celodnevem tičanju v snegu se jaz za noben denar ne bi šel tropical-showa v ledeno mrzli hokejski dvorani. Zato tudi plesalkam ne zamerim tistih hlačk; gotovo so bile volnene in podložene s termoforji.

Svoje priljubljene pijače pa tokrat ne bom omenjal. V uredništvo namreč sumijo, da me dotična žganjarna iz Tennessija sponzorira in zahtevajo svoj procent. Jaz pa njihove izdelke komaj nabavljam sproti za lastne potrebe. To bo treba urediti!

Gary Gray

BREZHLAČK

JENAJLEPŠE

Der Siebente Kontinent

Avstrija, 1989

Scenarij in režija: M. Haneke.

Glasba: Alban Berg.

Fotografija: Toni Peschke.

Igrajo: Birgit Doll, Dieter Berner, Udo Samel, Leni Tanzer.

Nagrade: Locarno - »Bronasti leopard«.

Sedmi kontinent je psihološka drama, skrbna analiza življenja neke »dobro stoječe« meščanske družine. Film je simbolično razdeljen na tri dele. V prvem režiser vpelje gledalca v dogajanje, v to družinsko življenje, odhod v službo in šolo. Enaki popoldnevi in večeri. Hladen in natančen prikaz takega življenja gledalca hitro prisili, da se vpraša: »Kako lahko sploh živijo takšno življenje?« No, prav tu so vas čakali režiser in protagonisti. Družina se začne pripravljati za »odhod«. Znanec pravijo, da je njihov cilj Avstralija. Prodajo večino svojega imetja, z banke vzamejo vse denarne prihranke, nakupijo nekaj hrane in se zabarikadirajo v svojo hišo. V tretjem dejanju nato gledalec spremlja popolno uničenje stanovanja in ljudi v njem. Družina se je odločila za skupen samomor, ker v takšnem življenju kot so ga živeli, niso več videli smisla. Postopek je dolg, mučen in prikazan z vso mogočo hladnostjo. Novo presenečenje čaka gledalca na koncu filma. Zgodba filma je resnična in se je zgodila leta 1989. Filmski ustvarjalci so reagirali takoj, saj so še isto leto posneli ta zelo dober film. V bistvu gre za slikanje trenutnega stanja in najbrž na opozarjanje - kot pri nas, je tudi v Avstraliji veliko število samomorov. Če se ti dogajajo v povprečnih, na videz srečnih in urejenih družinah, je problem vsekakor še večji. S tem se ukvarja tudi ta film in to zelo uspešno. Je odlično zasnovan, posnet in odigran. Haneke (letnik 1942) je pravzaprav nemško-avstrijski

Post - Festum (drugič)

**STARI ZNANCI
IN
NOVI UPI**

Neslana šala

Stara znanca sta tokrat Čeha Jiri Menzel in Vera Chytilova, ki sta se na FEST-u predstavila s svojima filmoma *Konec starih časov* in *Neslana šala* (Kopytem sem, kopytem tam). Nova upa pa sta nekdanji snemalec - med drugim Polja smrti in Misija (obakrat oskar) - Chris Menges in avstrijski režiser Michael Haneke. Prvi je posnel *Razdvojeni svet*, drugi pa *Sedmi kontinent*.

režiser in sploh ni začetnik, saj snema filme (in TV dela) že od leta 1970. Nov up je predvsem kot novo odkrito ime, kot avtor, ki nam očitno lahko še kaj dobrega ponudi. Tako kot drugi avstrijski režiserji, ki smo jih uspeli spoznati: Mansur Madavi (Tesno za vrati), Axel Corti (trilogija Kam in nazaj?), Wolfgang Glück (Dijak Gerber) in tudi veteran Franz Antel (Bockerer).

Konec starych času

Čehoslovaška, 1989

Režija: J. Menzel.

Sc: J. Menzel, Jiri Blazek (po romanu Ladislava Vančura).

Gl.: Jiri Šust.

Ft: Jaromir Šofr.

Igrajo: Josef Abrham, Marian Labuda, Jaromir Hanzlik, Rudolf Hrušínsky,

Jan Hartl, Barbara Leichernova...

Nagrade: Montreal - nagrada za režijo.

Menzel je ostal enak. To pa pri njem pomeni - duhovit, nostalgичen in predvsem dober. Tokrat (spet) opisuje Čehoslovaško v obdobju po 1. sv. vojni. Na velikem zemljiškem posestvu živi bogataš Stoklasa, ki prireja love, zabave in podobne množične prireditve. Tako se pri njem zbere kup značilnih likov, pri vseh dejanjih pa prednjači stari aristokrat princ Aleksej. Njegova veselost, viteštvo, hrabrost, neodvisnost in predrznost skrbi prisotne, a je hkrati tudi gibalo njihovih dejanj. Priča smo vsakovrstnim zapletom, vzrok vseh pa je seveda denar ali ljubezen (seks). Menzel kot že tolikokrat slika ta čas in to družino v svojem značilnem humorju, hudomušno kazajoč njihove »bistre« poteze in »napake«. To je humor, ki povzroča hihitanje, ne pa krohot. Izhaja iz samega življenja in njegove radosti in je neprisiljen.

Ta prava mera pa je bila vedno ena Menzelovih odlik. Atraktivna je tudi kostumi, scenografija in slikovnoglasbena oprema. Kot že naslov pove, takšnih časov ni več, zato jim Menzel posveča še en film. **Konec starih časov** je izdelek, ki je (bo) lahko ljubiteljem in poznavalcem tega režiserja in njegovega načina dela zelo všeč. Napak pravzaprav nima in če so nam bili všeč filmi Muhasto poletje, Strizeno-skrajšano, Slavnostni zvonček in Moja mala vas, nam bo seveda tudi ta. Morda le malo manj, ker nismo več navajeni na tako počasen ritem filma ali pa zato, ker vam veliko mero užitka ob gledanju lahko uniči prevajalka, kot se je to zgodilo tokrat v CD. A Menzel ostaja mojster, če ne s tem filmom pa z dvajset let starih **Škrjanci na nitkah** (Skrivanci na niti), ki je navdušil na letošnjem berlinskem festivalu.

Kopytem sem, kopytem tam

Čehoslovaška, 1988

Režija: V. Chytilova.

Sc: V. Chytilova, Pavel Skapik.

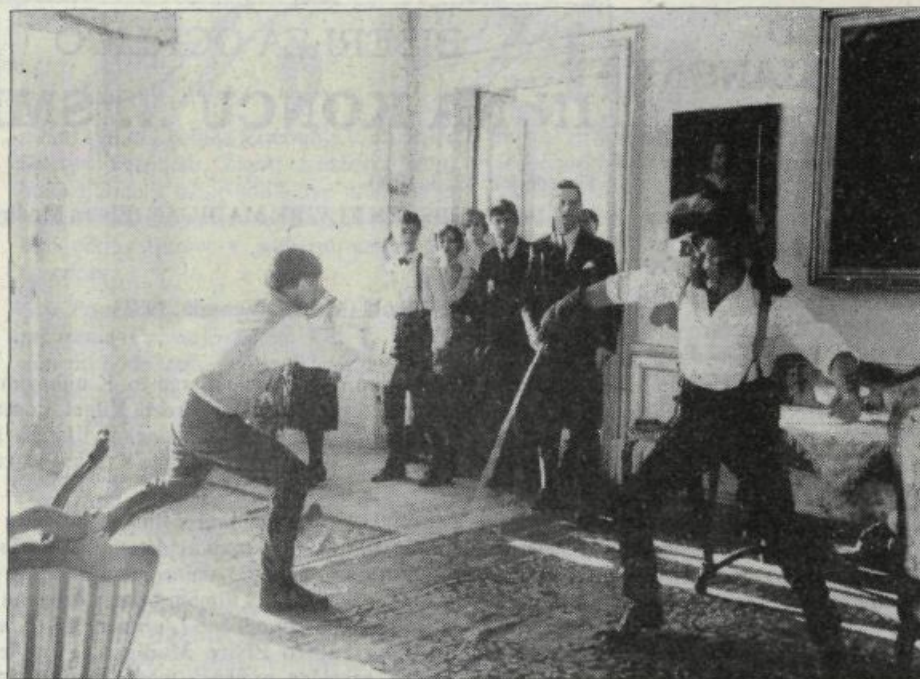
Gl: Jiri Chlumecky, Jiri Vesely.

Ft: Jaroslav Brabec.

Igrajo: Tomáš Hanak, Milan Steindler, David Vavra, Tereza Kučerová, Bara Dlouha, Renata Becerová.

Film **Neslana šala** je svojevrstna družbena drama prepletena z elementi grozljivke. Trije prijatelji ugotavljajo, da jih monotonost njihovega življenja ne zadovoljuje in ker jim družba, v kateri živijo, ne obeta uresničitve njihovih želja, se vržejo v »življenje«. To pa pomeni popolno predajanje veseljačenju, pijančevanju in seksu. Po principu - nobena nam ne pobegne. Vse izgleda lepo in veselo, dokler družba fantov in deklet ne odkrije, da je nekdo od njih okužen z aidsom. Sledijo panične reakcije vseh »osumljenih«, prepozna streznitev in veselje do življenja, ko so sumi odgnani. Le bolnik ostane sam.

Film je zrežiran v posebnem ritmu, z vmesnimi sarkastičnimi in ironičnimi vložki (gledališka predstava, »show« na snegu...), z jasno podanimi sporočili in opozorili. Kot pravijo junaki sami: »S kopitom sem, s kopitom tja, ne prinese nič dobrega!« Omeniti velja, da prevod naslova ni najbolj domiselni, sa »kopyto« v češkem pogovornem jeziku menda pomeni tudi moško spolovilo. Torej ima naslov svoj nedvoumen pomen. Delo reklamirajo kot prvi vzhodnjaški film, ki se ukvarja s problemom aidsa, a vsekakor ne gre le za to. Bistven problem filma se zdi prikaz sloga življenja mladih, mladostniške nestrpnosti in izgube idealov. Sporočilo pa je dokaj jasno - obsodba hedonizma.

Konec starih časov

Chytilova je v svojem slogu v film nametala marsikaj, zato končni izdelek deluje zmedeno, kaotično, a takšno je tudi življenje junakov, ki ga film slika. Pohvaliti velja snemalsko delo in igralce. Tudi režijske domisljice niso od muh, še posebej take, ko za ponazarjanje grozljivosti stanja režiserka uporablja video in na njem med drugim tudi odlomek iz svojega filma Volčji brlog (Vlčí bouda), ki je tudi grozljivka posebne vrste.

A World Apart

Vel. Britanija, 1987

Režija: C. Menges.

Sc: Shawn Slovo.

Gl: Hans Zimmer.

Ft: Peter Biziou.

Igrajo: Barbara Hershey, Jodhi May, Linda Mvusi, Nadine Chalmers, Maria Pilar, Tim Roth, Jeroen Krabbe, Paul Freeman.

Nagrade: Cannes - Zlata palma za žensko vlogo ženskim protagonistkam filma, Posebna nagrada žirije za film, nagrade BAFTA za originalni scenarij.

Razdvojeni svet naj bi bil v osnovi politična drama, a ga je Menges zastavil kot intimno, psihološko dramo z močnim političnim ozadjem. Pripovedujejo zgodbo o novinarki Diani Roth, aktivni borki proti apartheidu v južnoafriški republiki. Leta 1963 njen mož pobegne iz države, njo pa zaprejo. Dramo družine spremljamo skozi »pogled« njene najstarejše hčerke, ki izgubljena v kruti

politični situaciji poskuša razumeti mamina dejanja in svet, v katerem živi. Ne uspeva ji najbolje. Čeprav je v filmu več prizorov političnega zbiranja črnskega prebivalstva, pa je njegov poudarek na soočanju belcev z rasno diskriminacijo. Povedati je treba, da je film poskus portreta resnične osebnosti - **Ruth First**, ki je svoje življenje posvetila borbi za pravice črncev in je bila zaradi tega končno tudi ubita leta 1982. Ta portret, čustveno nakazovan v določenih obrisih, se torej meša z dojemanjem treh deklacij in tisto neposredno politično noto - nasiljem nad črnici in njihovim uporom, ki je višek filma in hkrati njegov konec. Ta silovit in odlično narejen zaključek je tudi najboljša točka filma. Ima odločen pridih dokumentarnosti (Menges je bivši dokumentarist), a je tako umetniško narejen, da nosi močan čustveni naboj in z njim gledalec tudi odide iz dvorane.

Film je korektno narejen v vseh ozirih, igralsko pa prednjačita Hersheyeva in doraščajoča **Jodhi May**, ki sta bili za svoje delo tudi nagrajeni. Tako kot češka filma je tudi Razdvojeni svet nadvpovprečno dober film. Še posebej, če vzamemo za povprečje filme, ki se vrtijo na rednem kinematografskem sporedu.

Za zaključek naj omenimo, da je bila letošnja ljubljanska prireditelja (to je Post-Festum) po obsegu in kvaliteti nemara najboljša do sedaj. Videli smo vsebinsko, stilsko in narodnostno različne filme, vsi pa so bili dobri ali še boljši. Zahvala za to gre najbrž selektorju FESTA Nebojši Djukeliću (ki je začetnik v tej vlogi, a se je že izkazal) in predvsem selektorju CD. Še kdaj tako!

Miran Koritnik

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Ponedeljek, 5.3.90

DIVJE JAGODE (SMULTRONSTÄLLET), Švedska, 1957. Scenarij in režija: Ingmar Bergman. Glav. vl.: Victor Sjöström, Ingrid Thulin, Bibi Andersson, Gunnar Björnstrand.

Torek, 6.3.90

LOLITA, Vel. Britanija, 1962. Režija: Stanley Kubrick. Glav. vl.: James Mason, Sue Lyon, Shelley Winters, Peter Sellers.

Sreda, 7.3.90

MALI CEZAR (LITTLE CAESAR), ZDA, 1930. Režija: Mervyn LeRoy. Glav. vl.: Edward G. Robinson, Douglas Fairbanks st., Glenda Farrell.

ZEMLJA DRHTI (LA TERRA TREMA), Italija, 1950. Scenarij in režija: Luchino Visconti. Sodelujejo ribiči iz vasi Acì-Trezza.

Četrtek, 8.3.90

ZGODBA O GLENNU MILLERJU (THE GLENN MILLER STORY), ZDA, 1954. Režija: Anthony Mann. Glav. vl.: James Stewart, June Allyson, Harry Morgan, Charles Drake, Louis Armstrong (v barvah).

Petek, 9.3.90

PRIGODE SREČNE LADY (LUCKY LADY), ZDA, 1975. Režija: Stanley Donen. Glav. vl.: Liza Minnelli, Gene Hackman, Burt Reynolds, Michael Hordem (v barvah).

Sobota, 10.3.90

DILLINGER, ZDA, 1973. Scenarij in režija: John Milius. Glav. vl.: Warren Oates, Ben Johnson, Michelle Phillips, Cloris Leachman, Harry Dean Stanton (v barvah).

Nedelja, 11.3.90

TOM SAWYER, ZDA, 1973. Režija: Don Taylor. Glav. vl.: Johnnie Whitaker, Celeste Holm, Warren Oates, Jodie Foster (v barvah).

VELIKA LJUBEZEN ELVIRE MADIGAN (ELVIRA MADIGAN), Švedska, 1967. Scenarij in režija: Bo Widerberg. Glav. vl.: Pia Degemark, Tommy Berggren (v barvah).

Torek, 13.3.90

ELMER GANTRY, ZDA, 1960. Scenarij in režija: Richard Brooks. Glav. vl.: Burt Lancaster, Jean Simmons, Shirley Jones, Arthur Kennedy, Dean Jagger (v barvah).

Sreda, 14.3.90

GRENKI RIŽ (RISO AMARO), Italija, 1949. Režija: Giuseppe De Santis. Glav. vl.: Silvana Mangano, Vittorio Gassman, Raf Vallone, Doris Dowling.

Zakaj se borimo - **DELI IN VLADAJ** (WHY WE FIGHT, III: DIVIDE AND CONQUER), dokumentarni, za ameriško vojno ministrstvo 1942-45. Režija: Frank Capra, Anatole Litvak.

Četrtek, 15.3.90

NESREČA (ACCIDENT), Vel. Britanija, 1967. Režija: Joseph Losey.

**BISERI ZA OGRILICO
IN NA KONCU ... SMRT**

Ponedeljek, 12. 3. 1990.

VELIKA LJUBEZEN ELVIRE MADIGAN (Elvira Madigan, 1967)

Torek, 20. 3. 1990

SMRT V BENETKAH (Morte a Venezia, 1971)

(glej spored)

Sodobni švedski film ni le Ingmar Bergman. K njihovim velikim imenom moramo prišteti vsaj še tri: **Jan Troell**, **Vilgot Sjöman** in **Bo Widerberg**. Slednja sta bila sicer s po nekaj filmi v kinoteki predstavljena že januarja 1986, toda srečanje s takimi ustvarjalci je vedno dogodek.

Widerberg (letnik 1930) je debitiral s filmom **Fantek** z zmajem (Pajken med draken, 1961), že s tretjim filmom **Krokarjeva četrť** (Kvarteret korpen, 1963) pa je dosegel nominacijo za oskarja za najboljši »tujejezični film«. To je ponovil še s filmom **Upor v Adalenu** (Adalen '31, 1969) medtem pa je posnel odlične **Ljubezen '65** (**Kärlek 65**), **Naprej Roland** in pričujočo **Elviro Madigan**. Film je lirčna ljubezenska zgodba, resnična romanca med cirkuško artistko in poročenim vojaškim oficirjem, prelepa, da bi trajala. Odlična fotografija gledalca spomni na slike Renoirja, Mozartov klavirski koncert pa vzdušje še olepša in potencira. Ljubezen se tragično konča. Film je bil leta 1967 proglašen za najboljši film v neangleškem jeziku na tradicionalni lestvici ameriškega združenja National Board of Review (Bergmanova Persona takrat četrta!).

Viscontija smo v tej rubriki že predstavili, zato ob njegovem odličnem filmu **Smrt v Benetkah** le nekaj besed. Mnogi trdijo, da gre za najboljšo ekranizacijo kakšnega Mannovega dela in hkrati tudi za najboljši »pozni« Viscontijev film. Vsekakor njegove močne slike, podkrepljene z Mahlerjevo glasbo, kličejo k ogledu. Tudi tokrat gre za lepoto (morda tudi ljubezen) in smrt. Film je v boju za Zlato palmo (Cannes) izvisel pred Loseyevim Ljubezenskim selom (The Go-Between). Ljubiteljem filma v tolažbo pa: naši filmski strokovnjaki so ga proglasili za enega najboljših prikazanih na FEST-u (od leta 1971 do danes).

Miran Koritnik

Glav. vl.: Dirk Bogarde, Stanley Barker, Jacqueline Sassard, Vivien Merchant, Michael York (v barvah).

ZA KRVNIKA NI MILOSTI (WITCHFINDER GENERAL), Vel. Britanija, 1968. Režija: Michael Reeves. Glav. vl.: Vincent Price, Rupert Davies, Ian Ogilvy (v barvah).

Sobota, 17.3.90

SIN VIHARJA (STORM BOY), Avstralija, 1976. Režija: Henri Safran. Glav. vl.: Greg Rowe, Peter Cummins, David Gulpill (v barvah).

UJETI V PUŠČAVI (THE FLIGHT OF THE PHOENIX), ZDA, 1965. Režija: Robert Aldrich. Glav. vl.: James Stewart, Hardy Kruger, Richard Attenborough, Peter Finch, Dan Duryea, Ernest Borgnine... (v barvah).

Ponedeljek, 19.3.90

ČRNA ORHIDEJA (THE BLACK ORCHID), ZDA, 1958. Režija: Martin Ritt. Glav. vl.: Anthony Quinn, Sophia Loren, Ina Balin, Jimmy Bird.

Torek, 20.3.90

SMRT V BENETKAH (MORTE A VENEZIA), Italija, 1971. Režija: Luchino Visconti. Glav. vl.: Dirk Bogarde, Silvana Mangano, Björn Andersson, Marisa Berenson, Nora Ricci (v barvah).

Sreda, 21.3.90

BELI BIZON (THE WHITE BUFFALO), ZDA, 1977. Režija: J. Lee Thompson. Glav. vl.: Charles Bronson, Jack Warden, Kim Novak, John Camazine (v barvah).

Zakaj se borimo - **BITKA ZA BRITANILJO** (WHY WE FIGHT, IV: THE BATTLE OF BRITAIN), dokumentarni, za amer. vojno ministr. 1942-45. Režija: Anthony Veiller.

Četrtek, 22.3.90

IGRA S KARTAMI (LO SCOPONE SCIENTIFICO), Italija, 1972. Režija: Luigi Comencini. Glav. vl.: Alberto Sordi, Silvana Mangano, Bette Davis, Joseph Cotten, Domenico Modugno (v barvah).

Petek, 23.3.90

TESSA, ČISTA ŽENSKA (TESS), Vel. Brit.-Francija, 1979. Režija: Roman Polanski. Glav. vl.: Nastassja Kinski, Leigh Lawson, Peter Firth, John Colin (v barvah).

Sobota, 24.3.90

TUJEC JE POKLICAL (PHONE CALL FROM A STRANGER), ZDA, 1952. Režija: Jean Negulesco. Glav. vl.: Bette Davis, Gary Merrill, Michael Rennie, Shelley Winters...

Nedelja, 25.3.90

CIRKUS Z JERRYJEM (THREE RING CIRCUS), ZDA, 1954. Režija: Dean Martin, Jeny Lewis, Joanne Dru, Zsa Zsa Gabor (v barvah).

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

Ki No Vice

• Pri blagajni Kinoteke lahko že kakšen mesec kupite novo kinotečno brošuro. Kot smo že napovedali, se je tokrat **Stojan Pelko** posvetil ameriškemu filmskemu režiserju **JOSEPHU LOSEYU**. Ker je avtorski opus tega režiserja zelo obsežen (31 filmov) in s tem za takšno knjižico preobsežen, se je pisec lotil analize Loseyevih del na treh primerih - filmih *Služabnik*, *Skrivna ceremonija* in *Gospod Klein*. Tem trem poglavjem, ki zajemajo večji del knjižice, pa je Pelko dodal še uvod (Pro-Porzia), Propozicijo, Loseyovo biografijo, ki se postopoma prelevi v Filmografijo (osnovni podatki o vseh njegovih filmih), na koncu pa je dodan še spisek izbrane literature in *Résumé* (povzetek v francoščini). Knjižica obsega 52 strani in stane 30 dinarjev. Za ljubitelje filma je nakup »Josephu Losey« priporočljiv, za študente filozofije pa najbrž kar obvezen.

• Kot smo že priporočali, obisk kinodvoran v Ljubljani zadnje čase ni zanemarljiv. Lepe številke so si nabrali filmi: *Brezno* (12.852 gledalcev), *Ko je Harry srečal Sally* (15.708), *Kdo je potunkal Rogerja Zajca?* (20.845) in seveda *Indiana Jones in zadnji križarski pohod* (30.230). Tisti, ki so se odvrtili še v letu 1989, tako zasedajo kar nekaj mest v zlati sredini lestvice »prvih deset« najboljših gledanih filmov v Ljubljani.

• Na spored ljubljanske Kinoteke prihajajo trije novi filmski ciklusi: *Hollywood 30-ih let*, *Religija in film* in *Filmi Silvane Mangano* (decembra umrli igralci v spomin). Ker se slednji v veliki meri pok-

rivajo s filmi *Luchina Viscontija* (Čarovnice, Smrt v Benetkah, Zaprti družinski krog), bodo ljubitelji lahko ubili dve muhi na en mah. V kratkem pa seveda lahko pričakujemo tudi ciklus filmov v januarju umrle *Ave Gardner*.

• Pomožno vlogo kinoteke začasno spet prevzema *Cankarjev dom*. Od 7. do 13. marca bodo tam prikazali pet angleških »klasičnih komedij«, ki jih je v 40-ih in 50-ih letih posnel londonski *Ealing studio*, katerega glavna zvezda je bil igralec *Alec Guinness*. Prikazani bodo: 7.3. **HAJKA** (*Hue And Cry*, 1947) Charlesa Crichtona, 9.3. **POTNI LIST ZA PIMLICO** (*Passaport to Pilmico*, 1948) Henryja Corneliusa, 11.3. **NEŽNO SRCE** (*Kind Hearts And Coronets*, 1949) Roberta Hamerja, 12. 3. **DIRKA ZA DENARJEM** (*A Run For Your Money*, 1949) Charlesa Frenda in 13. 3. še **BANDA Z LAVENDER HILLA** (*The Lavender Hill Mob*, 1951) Charlesa Crichtona. Našteti filmi so mini-izbor filmov *Ealing Studia*, ki so bili letos prikazani na FEST-u kot eden od spremljevalnih programov. V Beogradu so gledalci lahko videli 11 del, med njimi tudi slovite *Morilce žensk* (*The Lady Killers*, 1955) Alexandra Mackendricka in če je verjeti organizatorjem dve jugoslovanski premieri - *The Titfield Thunderbolt*, 1952) Charlesa Crichtona in že omenjeno *Dirko za denarjem*. To bo torej spet

redka priložnost za spoznavanje novega (čeprav po letih starega) iz svetovne filmske zakladnice.

Filmi bodo predvajani v mali dvorani CD ob 20. uri (razen Hajke, ki bo ob 18. uri). Vstopnina 20 dinarjev.

• **NAPREJ V PRETEKLOST** (drugič) - Ostali smo pri jugoslovanskih nominacijah za celovečerne igrane filme. Tudi po letošnjih pravkar objavljenih nominacijah zadeva ostaja nepremenjena. Dom za obešanje ni prišel niti v ožji izbor petih kandidatov za oskarja, zato nagrade ne bo dobil. Dobil pa ga je (še vedno edinega jugoslovanskega) **Dušan Vukotić** za risanko *Surogat* leta 1961. Ker je zmagal v najmočnejši možni konkurenci, njegov uspeh še danes deluje prav neverjetno. Ob Vukotiću so bili takrat nominirani sami velikani risanege filma: *Walt Disney* s filmom »Aquamania«, *Friz Freleng* (eden od avtorjev *Pink Pantherja*) s »Pied Piper of Guadalupe« (nastopata *Speedy Gonzales* in *Sylvester*) in *Chuck Jones* (»oče« *Bugsa Bunnyja*, *Daffyja Ducka*, *Road Runnerja*...) s filmoma »Beep Preparad« in »Nelly's Polly«. Za risanke smo bili nominirani še 1963 (*Igra Dušana Vukotića*), 1972 (*Tup-tup Nedeljka Dragiča*) in 1979 za *Lutko sanj*, ki sta jo naredila *Zlatko Grgić* in *Anglež Bob Godfrey*. Istega leta smo dosegli še nominacijo za oskarja v kategoriji dokumentarnih filmov. Junak je bil *Stole Popov* s svojim *Dae*. S tem je poglavje Oskar in Jugoslovani do nadaljnega zaključeno.

M.K.

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
 GALERIJA ŠKUC Štari trg 21 Ljubljano
 pon - pet 16 - 21 tel: 216 540

MONSIEUR VERDOUX (Gospod Verdoux)

Režija: Charles Chaplin.

Gl. vl.: Charles Chaplin, Allison Roddan, Robert Lewis, Audrey Betz, Martha Raye...

Ta »komedija umorov« je svojevrstna Chaplinova obdelava teme o Sinjbradcu množičnem morilecu žensk. Idejo za film mu je dal Orson Welles, ta pa je bil inspiriran z resničnimi Landrujevimi »podvigi«.

Junak filma je nekdanji bančni uslužbenec, ki mora bogate, toda zelo antipatične ženske, da bi tako pridobil denarjem lahko vzdrževal svojo hromo ženo in sina. Po številnih podvigih se konča pod giljotino. Film je močna družbena satira, ki v nekaterih trenutkih spominja na najboljše Chaplinove čase, a ima tudi veliko »napako« - Verdoux veliko preveč govori. Gre za stalni Chaplinov problem, odkar njegovi liki spregovorijo. Preveritel (Opomba za uporabnike - film ni preveden!)

TIN MEN

Režija: Barry Levinson.

Gl. vl.: Richard Dreyfuss, Danny De Vito, Barbara Hershey, John Mahoney.

Šestdeseta leta. Po naključju se z avti zalepita dva »pločevinasta moža« (takrat priljubljen izraz za prodajalce pločevinastih stenskih oblik za hiše) in začnete vojno. Drug drugemu nočeta ostati dolžna in si vzajemno povzročata škodo. Enemu pride na misel, da bi drugemu prevzel ženo in ga s tem najbolj prizadel. Prevzame jo res, na svojo žalost in možjevo veselje. Vse pa se lepo konča - kot v *Casabianci*.

Levinsonov (*Good Morning, Vietnam; Rain Man*) film je nostalgčna komedija s satirnimi podtoni. Zabaven, simpatičen izdelek, a tipična miniatura. Igralci solidni, Barry pa je boljši scenarist kot režiser. Se glasba - *Fine Young Cannibals* (v živo).

MADE IN HEAVEN

Režija: Alan Rudolph.

Gl. vl.: Timothy Hutton, Kelly McGillis, Maureen Stapleton, Don Murray...

Mladenič umre, pride v nebesa, se tam zalubi, a mu izbranka »že« pobegne na Zemljo (reinkarnira se kot dojenček). Obupan si izprosi 30 let časa, da se tudi sam vrne »dol« in jo v tem času najde. Če se ne najmeta, sta izgubljena za vedno.

Zelo potencirana melodrama o ljubezni - iskanju, izgubljanju in morebitnem najdenju. Če obstaja kategorija »ljubezenski film«, potem je to najbrž to. Lepo posnet, mestoma zelo duhovit, z nekaj odličnimi songi (naslovno *We Never Danced*) je napisal Neil Young in z zelo povprečnimi igralskimi dosežki je to predvsem film za tiste, ki so prepričani, da bomo prišli v lepšo prihodnost v parih.

M.K.

Film je nastal na podlagi motivov iz romana Mirana Jarca *Novo mesto* ter številnih drugih pisnih pričevanj. Ukvarja se z zgodovinskim dogajanjem v začetku tega stoletja, znanim pod imenom *Novomeška pomlad*, torej z rojstvom neke umetniške avantgarde. Sam potek filma je daleč od kakšnega premočrtnega pripovedovanja zgodbe. Začne se z obiskom »ljubljskih umetnikov«, torej vrnitvijo nekaterih v Novo mesto, rodni kraj. Ponovno srečanje s krajem in ljudmi je osnova za spomine, razmišljanja in sanjarjenja »glavnega« junaka filma, pesnika Danijela Bohoriča. Ves nadaljni potek »zgodbe« je namreč preplet treh spominov na dijaška leta. Besedni, filozofski dvoboji s sošolcema Šerkom in Vrezcem, nenavadni stiki in vplivi židovskega soseda Kaminskega, ujetost v »razčustvovanost« (kot mu očitata kolega) - ljubezen do Natalije Stein in nastajanje pesmi v zvezi s tem, pridih grozot vojne (gre za čas pred 1. sv. vojno) in prizori iz »klasičnega« dijaškega življenja - vse naštetu je vsebina že omenjenega obujanja spominov in s tem tudi filma.

Kar takoj je treba reči, da se film loteva zahtevne snovi - orisa časa, ki je že daleč in podajanja umetnosti (poezije, glasbe, slik) skupaj z »ozadjem« njenega nastanka. In kot je že zadana snov zahtevna, je zelo zahteven tudi končni izdelek. Za sprejemanje, dojetje in uživanje v vsem, kar ponuja film, je potrebna dobršna mera koncentracije in spočitost. To nikakor ni izdelek za zabavo, zato bo res zanimivo videti, kakšen bo odziv občinstva nanj. »Premierna« publika v CD pretiranega navdušenja ni pokazala, če lahko to merimo po moči aplavza. Ker je najbrž treba upoštevati že kar sovražen odnos Slovencev do svojega filma, bo to ob zahtevnosti kar dovolj za zaskrbljenost glede obiskanosti filma in njegovega sprejema.

A bilo bi škoda, če ga ne bi videli. Kljub vsem zankam, »težkosti« teme in montažnim prijemom, ki so mnoge očitno begali, je dejstvo, da je to film, ki ga ne gre kar tako spregledati. *Veter v mreži* je kvalitetno narejeno delo in zelo soliden film. Očitamo mu lahko le preveč tekstovnega, govornega dela in s tem avtomatično premalo filmičnosti. Po mojem mnenju bi slika morala večkrat govoriti sama zase. Nekaj poskusov v to smer je bilo sicer opaznih, a je bil avtor, kot kaže, tudi tu precej omejen (očitno ne moreš snemati današnjega Novega mesta, da bi pričaral tisto iz leta 1920;

V E T E R

V

M R E Ž I

Generacija za vse čase?

Ljubljska premiera novega filma **Filipa Robarja Dorina** (*Jonov let, Opre Roma!, Ovni in Mamuti*) *Veter v mreži* se je zgodila 9. februarja v srednji dvorani Cankarjevega doma. Tako se je tak dogodek (premiera), predvsem na avtorjevo željo, po dolgem času zgodil v »kulturnem hramu«. Ljubljanska kina to namreč že nekaj časa niso, z odpiranjem bifejev v prav vsakem od njih (celo v dvorani Kinoteke!?) pa se možnost, da bodo to še kdaj postali, še zmanjšuje.

povedati je bilo treba veliko, film pa le ima omejeno dolžino). Morda pa je krivec, da ni boljšega končnega vtisa, tudi preobsežna tematika.

Kakorkoli že, nov slovenski film je tu. Ko naj spregovorimo o njegovih avtorjih, nas še posebej veseli, da je bil njihov trud pri delu še posebej opazen. Scenarist, režiser in montažer **Robar Dorin** je z novim delom pokazal povsem drugačna filmska obzorja - prej poudarjeno dokumentarističnem slogu je dodal liričnega, poudarjeno umetniškega. Za izkazano znanje in avtorstvo filma je letos tudi prejel nagrado Prešernovega sklada. Čeprav je šlo menda za čisto lastno režijo (predlagati se je moral sam, ker ga ni nihče drug), mu jo privoščimo. Izrazite pohvale zaslužijo tudi direktor fotografije **Jure Pervanje**, kostumografka **Zvonka Makuc**, scenograf **Janez Kovič** in kreator glasbene opreme **Slavko Avsenik, ml.** Glasbena zavesa v filmu dopolnjuje, oziroma še poudarja atmosfero filma, in ker gre predvsem za to, za pričaranje atmosfere časa, okolja, ljudi in njihovih doživljanj, je delo Avsenika ml. (priredbe številnih del klasične glasbe) izrednega pomena. Z njim je slovenski film dobil še enega odličnega pisca film-ske glasbe, saj ne gre zanemariti njegovo odlično delo v Remingtonu.

Igralci zaslužijo še posebno pohvalo. Naslovne vloge igra cela plejada mladih, še neuveljavljenih (vsaj na filmu ne, a zna biti že kmalu drugače) igralcev, ki so presenetljivo dobri, prepričljivi. Morda niso vsi enako intenzivni, a kot ekipa delujejo odlično. Očitno so bili tudi dobro vodeni. Bohorič je bil **Milan Štefe**, Vrezec **Robert Prebil**, Šerko **Ludvik Bagari**, Moše **Kaminski** pa gost iz Zagreba **Rene Medvešek**. Ti štirje nosijo film in to dobro. Ostale vidnejše vloge so odigrali: Polona Hartman, Marko Mlačnik, Vesna Jevnikar, Branko Šturbej, Miranda Zaharija, Gojmir Lešnjak in Vlado Novak.

Ker je *Veter v mreži* pravzaprav filmski spomenik umetnosti (spoznavanje drugih umetnosti s pomočjo filma), mu moramo dati priznanje že zaradi svoje izobraževalne funkcije. Dodan je k vrsti naših filmov, ki so predvsem zavezani umetnosti. Očitno pa jim predvsem zaradi tega manjka »elementov movieja« (če si izraz sposodim pri Milanu Lindiču). Zahtevne gledalce in resne ljubitelje filma to ne bo odgnalo od kinodvoran, a kaj bo z drugimi?

Miran Koritnik

PREMIERE

KO SEM ŠEL IZ TEATRA

GLEDALIŠČE HELIOS

V soboto, ob desetih zvečer, se je v ovalni sobi Cankarjevega doma zgodila premiera himne Brigade lepote gledališča Helios. Prisotnih je bilo kakih sedemdeset izbrancev. Le te je na prizorišče pripeljala Evridika, in to mimo angelov, ki so s svojimi kamenimi obrazi stražili vhod v Had. Nekatere smrtnike (gledalce) je Evridika na prizorišče pripeljala kar z vozičkom za prvo pomoč. Pot do sobe v onostranstvu je vodila po temnih hodnikih: le-ti so obkrožali celotno sceno z vseh strani kot nekakšni paralelni svetovi. Glasba je enakomerno ritmovala skozi prostor, medtem ko so smrtniki strumno vstopali v pekel. Ko so končno prispeli, so se po večini takoj zagledali v ekran nad svojimi glavami: na njem je bilo videti človeške možgane, ki so se kazali v vsej svoji veličini. Celoten občutek sploh ni bil tako strašen, optimizem pa je vlivala maketa reaktivca, ki je navzgor obrnjen vzletaval proti televiziji. Toda vse to je spadalo k običajni ikonografiji, ki je bila tudi tokrat razkošna in pomembna. Ko so vsi gledalci, zagledani v ekran, kjer so negibno stali možgani, pričakovali, da se bo vse začelo na tej strani, kjer je televizija, se je nenadoma odprla povsem nova perspektiva za njihovimi hrbti. Pojavil se je Orfej in začelo se je. Predstava je bila od prvega do zadnjega trenutka izredno dihamična, nabita s strašansko energijo. Tudi igralci so bili na višku zadeve. Izredno dobra sta bila ANGEL, MX in MEFISTO, ki sta zaradi svoje navidezne sproščenosti nemalokrat pobudila smeh med smrtniki. Ob tem je treba omeniti izredno dobro obvladanje tujih jezikov v nekaterih delih, kjer igralci govorijo francosko, angleško in italijansko. Sicer so jezikovni prehodi delovali dokaj čudno, toda kljub temu so se kar obnesli. Ne smemo pozabiti tudi na izvrstno kostumografijo, ki se je skladala z vsakim kadrom posebej. Tudi scena je bila zelo dobro zgrajena in je funkcionirala brez napak. Prehodi iz raja v pekel in obratno so bili izredno dobro vizualizirani. Pohvalno je, da je tudi retrogardistično gledališče uspelo sprožiti sproščen smeh. Drugače pa je bila atmosfera podobna tisti iz podobnih predstav avantgardističnega teatra. Med predstavo smo bili deležni tudi postrežbe s strani igralcev, ki so zmogli celo takšen sestop. Še preden pa smo do konca uspeli spiti svoje sokove, se je zgodil vdor realnega. Orfej je na ves glas zatulil: »Jaz sem Jože Tisnikar!«. To je bilo zares učinkovito, saj nas je smrtnike kar srh spreletaval. Najprej se je pripeljal voziček z mrtvecem, za njim pa je pristopical majhen, bradat in simpatičen možicelj, ki se kliče veliki slovenski slikar Jože Tisnikar. Le ta je nato rutinersko opravil obdukcijo in s spretnimi gibi izkušenega kirurga iz

glave vzel celotne človeške možgane. To je bil pravcati višek, ki ga je popestril pšenični dež iz rakete nad Orfejevo glavo.

Potem sem odšel iz teatra in v majhni knjižici Heliosa prebral tole: »In umrla je gledališka umetnost; kar je verjetno, ker je nesmiselno. In pokopana oživi; kar je resnično, ker je nemogoče«. In res sem tudi jaz tisti večer čutil, kot da je teater končan, vsaj teater te vrste. Kot da so Brigade Lepote izpraznile še zadnje v Hadu, še zadnje rezervoarje gledališke dialektike. Kot da je jecljanje in zlogovanje v Hadu do konca izpraznilo gledališko retoriko. Kot da smo vsi skupaj odleteli nekam z eno od Heliosovih raket. Ali, kot piše v knjižici: »Dialektika gledališča ne obstaja več - njeno

pozicijo zaseda ustekleničen čas SUPRAMODERNIZMA. Gledališče Helios je razglasilo čas SUPRAMODERNIZMA. Nekdo drug se je napatil domov in praznina ga je zajela: nekaj kasneje se je v njem porodila želja, da bi si ogledal kakšno klasično delo in da bi nato v svoji raketi odletel daleč od vseh možnih maškarad, ki so ga to noč oblegale. Toda realnost ga je zadrževala na trdih tleh in pomiril se je tudi s tem, da je v Hadu čisto sam in da bo on vedno edini v Hadu, da ne bo nobenega brata, ki bi mu...«

Tako je minilo gledališče in dan kasneje so začele prihajati očiščene slike sobotnega večera. In začeli so se brati teksti iz knjižice gledališča Helios:

UKINJAMO: DUALIZEM PORAZA IN ZMAGE
DUALIZEM MOŠKE MOČI IN
ŽENSKÉ LEPOTE.

KOGAR NI PORAZIL PORAZ,
BO PORAZILA ZMAGA.

KDOR BO VIDEL NAŠA DEJANJA,
BO V NJIH GLEDAN.

Ko se šel iz teatra...

B. Miljković
foto: Marko Modic

V ZASNOVI ZGREŠEN ROMAN

foto: Eric

Eden izmed nagajencev prešernovega sklada za leto 1989 je tudi Franček Rudolf, avtor knjige *Odpiram mlin, zapiram mlin*, za katero naj bi dobil to priznanje. Žal je to le maska, kajti Rudolf je napisal še vse kaj boljšega. Še več. *Odpiram mlin, zapiram mlin* je nedvomno njegov najslabši do sedaj objavljeni literarni prispevek. Redki so tisti, ki so prebrali roman *Ikarovo perje Vladimirja Gajška do konca in bojim se, da bomo redki tisti, ki smo prežvečili Rudolfov nagajeni roman*. 381 strani dolgovaznega čtiva, kakršnega nam ponujajo srednjeveški pikareskni romani, slovensko bralstvo žal ne more »prebaviti«.

Franček Rudolf: ODPIRAM MLIN, ZAPIRAM MLIN, založba CZP Kmečki glas, Ljubljana 1989.

Roman, ki je nastajal pet let, če verjamemo Branku Gradišniku, opisuje vzpone in padce neke prekmurske družine, katere član je tudi sam pisatelj. »Znanstveno in natančno prikazovanje zgodovine mi je preprečilo, da bi se ukvarjal z resničnimi osebami, pa čeprav sem se trudil. Vse osebe v tej knjigi so izmišljene. Tudi Franček.« piše avtor na samem začetku. To nas ne more prepričati v fiktivnost fabule. Ko preberemo zadnjo stran romana in ga zapremo, izgine vsaka meja med realnostjo in fiktivnostjo. Fabula se odvija na realnih tleh in v realnem času. Pisatelj razmeče osebe na (pre)širok prostor med Lipovce tam nekje na severo-vzhodu Slovenije in Združene države Amerike. Preskakovanje iz ene »celine« na drugo ni posiljeno, temveč logično kavzalno. In prav to menjavanje dogajalnih prostorov omogoča »normalno« branje. Časovni preskoki žal niso mogoči, saj gre navsezadnje za neke vrste avtobiografijo. Ta podatek pa že vse pove. Mojstrsko opisovanje karakterjev, predvsem domišljavega in hudomušnega dedka, je lastnost izkušenih literatov, kar pa Franček Rudolf vsekakor je. Srečamo se s prvo svetovno vojno in dogodki po njej. Obdobje med obema vojnama je še posebej zanimivo, predvsem za literarno zgodovino, saj srečamo pisatelja Branka Rudolfa; zanj tisti stavek na začetku knjige še najmanj velja: »Vse osebe v tej knjigi so izmišljene.« Vsaka, tudi tista najmanjša plast fikcije, tukaj izgine. Dogodki druge svetovne vojne so zamolčani, oziroma so, če že opisuje celotno zgodovino neke človeške skupnosti, preskopo opisani. Zato pa je vseskozi pred nami polpretekla zgodovina, povojna zgodovina, v katero se pisatelj tako rad vrača. Razlog temu je treba najbrž iskati v dejstvu, da je pisatelj kot otrok marsikaj »ujel na uho«. To ujeto pa je sedaj pred nami kot roman že v zasnovi zgrešeno.

Roman je avtor razdelil na osem knjig, in dodatek. Do še vse lepo in prav, toda brž ko poskušamo brati eno knjigo neodvisno od druge, se pojavi problem: roman deluje le kot celota, iz katere je nemogoče strgati kakšen del. Drugače rečeno, posameznih knjig ne moremo vzeti kot celoto. Nas pa pisatelj osreči z izpiljenim slogom. Še več, ker je Franček Rudolf plodovit slovenski literat, nas niti ne preseneča s svojim tekočim jezikom kot enim izmed svetlejših elementov v tem nesrečnem romanu. Kot že mnogokrat je tudi tokrat izredno hudomušen in piker, tako da se lahko na trenutke iz srca nasmejimo, kar je rezultat avtorjeve »genialne prismojenosti«. Tako je pisatelj dosegel sintezo resnega in neresnega, kar pa lahko uspe le mojstru, kakršen je Franček Rudolf.

Škoda, da je za nagrado prešernovega sklada prišel Rudolf na vrsto šele sedaj, saj bodo mnogi sodili njegovo pisateljsko sposobnost po tem romanu, njegovem zadnjem romanu.

Marta Zahojnik

KARIKATURA

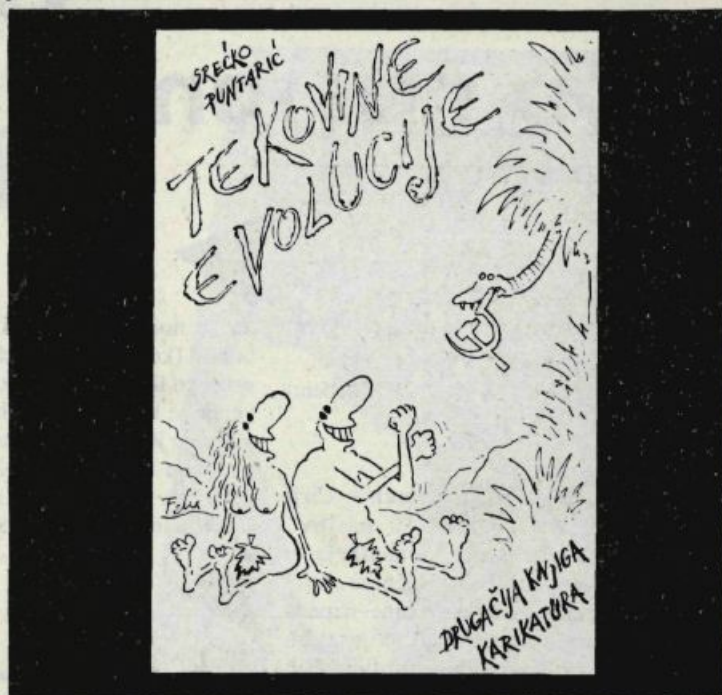
KO UDARI FELIX

Izdajanje knjige karikatur v teh časih in v teh prostorih je tako redek pojav, da lahko govorimo o drugačni knjigi karikatur od ostalih - ker ostalih ni. Tako in toliko je v uvod knjigi karikatur **TEKOVINE EVOLUCIJE** napisal sam avtor Srečko Puntarič, med ljubitelji humorja in še posebej karikature znan po svojem podpisu Felix.

V Jugoslaviji je torej končno izšla knjiga karikatur kakšnega domačega mojstra. Da je to dočakal prav Puntarič, je najbrž bolj plod lastne iniciative in posebnih simpatij izdajateljskih mecenov. Kako si sicer razlagati, da naši odlični karikaturisti, ki tudi v svetu nekaj pomenijo, doma niso deležni nikakršne pozornosti, da o kakšni knjigi ali albumu karikatur sploh ne govorimo. Tako Otu Reisingerju te iste izdajajo v Švici in Nemčiji, Davor Štambuk je naredil kariero v Franciji... za Ica Voljevico in še kup ostalih (predvsem zagrebških, ko smo že ravno pri njih) pa smo, kot kaže, lahko srečni, da njihova dela »smemo« spremljati v dnevnem časopisju. Prav tu pa je prekletstvo karikature. Zaradi svoje specifičnosti (nihanje med umetniškim delom ter hitrim in udarnim novinarskim komentiranjem) ima sicer v naših časopisih svoj prostor, a je večinoma zanemarjena, podcenjena in odrinjena v kot. Opazna je tudi tendenca forsiranja dnevnopolitičnega komentiranja, kar največkrat pomeni (kot časopis nasploh): danes si, jutri te ni več. In že smo pri bistvu. Dobra karikatura je daleč več kot ta »en dan«. Dobra karikatura ne zastara, nima roka trajanja in je zato za večkratno uporabo.

In tu vskoči Srečko Puntarič s svojim delom - opusom in v tem trenutku tudi omenjena knjiga. Rojen je bil 19.5.1952 v Zagrebu, kjer je tudi diplomiral leta 1978. Prve karikature je objavil v **Kerempuhu** leta 1975. Od takrat neredno, kakor pač nanese čas in volja urednikov, objavlja svoja dela v številnih jugoslovanskih dnevnikih, tednikih, mesečnikih... Njegova »boljša« dela je iz drugih jugoslovanskih dnevnikov preslikalo tudi Delo v svoji rubriki Ogleдалo. Puntarič je znan tudi ljubiteljem športa s svojimi prispevki v nekdanji SN Reviji in zdajšnjem Sprintu, zelo opazen pa je tudi v splitskem Berekinu. Na žalost pa ta odlični satirični časopis ni preveč opazen Slovincem.

Felix je poleg svojega podpisa prepoznaven tudi po svojem izrazitem risarskem slogu. Njegova risba je abstrahirana skoraj do skrajnosti, v »kadru« je res le tisto, kar je nujno potrebno za sporočilo in poanto. Njegovi junaki so svojstvene karikature - velike gmote s preprostimi rokami in nogami, namesto glave pa velik nos in oči (le dve piki). S tem svojim stilom je Puntarič

dosegel, da je vsa naša pozornost osredotočena v »besedilo« karikature. Skoraj bi lahko rekli, da je zelo dobro, da je tako, saj so njegove sličice pomensko zelo bogate in velikokrat je potrebna minuta za premislek, da gledalec (»bralec«) razvozla uganko. Predvsem pa je treba poudariti izjemno Felixovo kvaliteto - večina (v knjigi pravzaprav vse) njegovih karikatur je »brez besed«, zato so univerzalne in se jim smejejo (kot je napisal Hrvoje Hitrec v uvodni besedi) v Kanadi, na Japonskem, na Nizozemskem, v Turčiji, Italiji, na Poljskem, v Varaždinu in Kragujevcu. Najbrž bomo morali dodati še vsaj Ljubljano.

Karikature so sicer brez besed, v knjigi pa je tudi nekaj avtorjevih stripov (v mini obliki, obsegajo le nekaj sličic), ki pa so »besedni«. Tam junaki govorijo, pogovarjajo se v socialističnem besednjaku in to je spet povod za nove Felixove akrobacije. Revolucija žre svoje otroke, gradimo pravno državo, inflacija je prebila mejo 10000% in na zlodejevo pohvalo: »Vrlo dobro, sestro, vrlo dobro,« smeje odgovarjati: »Služim narodu!« Idejni svet Srečka Puntariča se zdi neverjeten, enako uspešen je na političnem, športnem, kulturnem, gospodarskem področju. V svojih izdelkih prepleta dosežke civilizacije z znanimi idejami, dogmami, liki iz zgodovine, politike, filmskega sveta, itd. Obrati in učinki, ki jih tako doseže, so odlični. Kljub temu mora to preveriti vsak sam. Strokovna domača in mednarodna javnost je že, saj ima Puntarič iz raznih razstav karikatur že 26 (šestindvajset) nagrad. Nekatere nagrajene karikature so tudi v knjigi. Naj bo vse to za kratko predstavitev dovolj, saj smo tudi mi, tako kot izdajatelj, prepričani, da je to knjiga, ki sama zase govori najbolje. Veseli smo, da lahko ugotovimo - videti knjigo **Tekovine evolucije** in umreti - od smeha.

Knjigo lahko tudi naročite! Pravi naslov za te zadeve je **Izdavačka djelatnost RZ RK SSOH**, F. Mehringa 14, 41000 Zagreb (tel.: 041/533-928 ali 533-952). Tam dobite vse informacije. Knjiga ima 160 strani formata 16 x 23 cm, naročite pa jo lahko v broširani (40 din) ali vezani (z ovitkom, 50 din) verziji.

Miran Koritnik

oni o nas · oni o nas · oni o nas

Nova bajka za šiptarske otroke: Azem Vllasi in 40 razbojnikov.

(Student)

Balada o trobenti in oblaku - Ciril Ribičič zdaj. Takšen je naslov Studentovega satiričnega komentarja, v katerem avtor v tipično ciničnem duhu srbsko-slovensko medijske vojne napada pridobitve slovenske pomladi. V enajstih točkah je zajel kompleks slovenskih suverenih zahtev, ki jih »nenačelna koalicija« mora podpreti: od tega, da se občinam Koper, Gorica, Portorož in Tolmin dovoli odcepitev od Slovenije in priključitev Italiji, naselitev pregnanih Albancev s Kosova na področju Primorske, s čimer bi nastala »vojna krajina«, ustanovitev akademije Fadilja Hodže v Ljubljani, namesnitev ambasade Kosovske republike v Cankarjevem domu, pa do zahteve po rehabilitaciji avstrijskega državljana Adolfa Hitlerja, ki so ga Mariborčani tako navdušeno pozdravili leta 1941. Ker vemo, da se zgodovina ponavlja le kot farsa, avtorju ne bomo nikoli očitali, ker obožuje svojega Führerja.

Združujejo se Srbi, združujejo se Nemci... Vse je pripravljeno za tretjo svetovno vojno. (Student)

V Studentu lahko preberemo tudi intervju s Petrom Zinajcem, obveščevalnim oficirjem za časa NOB. Med drugim govori tudi o izseljenih Slovencih na Kordunu. »Julija 1941 je na Kordun prišlo 160 kmečkih voz s slovenskimi družinami. Slovenci so bili razporejeni po Kotarih, Vojniču, Vrginmostu, Slunju... Samo nekateri Hrvati so iz usmiljenja sprejeli prišleke, saj so bili Slovenci iste veroizpovedi. Bilo jih je na tisoče. Ti Slovenci so sovražili svoje pregnjalce. Ko jim je bilo ukazano, da se morajo naseliti na posestvih pregnanih in poklanih Srbov, so odgovorili,

da se nočejo okoriščati z nesrečo svojih bratov (ko to govori, petru Zinajču tečejo solze po licih...). Zdi se, da se danes tega ne ve, da se kaj takega sploh ni zgodilo. Tukaj v Slunju je še danes veliko Slovenk, ki so se poročile s Slunjčani. Zakoni so dokaz velikega prijateljstva med slovenskim, srbskim in hrvaškim narodom.«

Upamo lahko, da se bo zaradi množičnih šiptarskih demonstracij na Kosovu naravni prirastek vsaj malo zmanjšal. (Student)

Igralec Miki Manojlović o politiki: »V Beogradu in Srbiji nasploh prevladujejo nacionalne predstave. To je v določeni transmissiji politični teater. Največja politika je, če sploh obstaja, da človek počne to, kar zna. O politiki pa govorijo vsi, vsi vse vedo. Zato je tudi takšno stanje v državi, nihče ničesar ne zna.«

Mišo in Žarko sta nasledila dve tretjini dediščine. Niku ni imel te sreče... (Student)

Ob koncu lanskega leta je izšla knjiga novinarja Gorana Lazovića **Djilas o sebi, drugi o Djilasu**, beograjski NON pa objavlja najbolj zanimive odlomke. V naši rubriki pa Djilasov odgovor na vprašanje, če je res človek »trde roke« in če je res ubijal nedolžne ljudi. Odgovor je kratek in jedrnat: »Delal sem to, kar je zahtevala Partija. Nič več...«

Naši berlinski zidovi so prenosni. (Student)

Bogdan Tirnanić, novinar NIN-a, kolumnist, publicist, fenomenolog mas kulture, eden začetnikov t.i. literarnega novinarstva v Jugoslaviji in letošnji dobitnik Danasove novinarske nagrade »Veselko Tenžera«: »Ko berete naš erotski časopis, jasno ugotovite njegovo politiko. In ta je - poza 69. Ta časopis gre do konca v tej politiki in zahteva od naših narodov in narodnosti, naj se osvobodijo suženjstva mesionarskemu položaju, ker je poza 69 dosti boljša. Nam so ostale samo strasti in vic jebeš Politiku, jeb'o ja tebi Vjesnik. Vsi naši odnosi so izrazito erotične narave.«

Kongres Zveze komunistov Slovenije se ni začel z Internacionalo, temveč z Beethovnov Odo radosti. Bolj primeren bi bil kakšen Mozartov komad. Recimo Posmrtni marš... (Student)

V zvezni Mladosti najdemo tekst o cenzuri na televiziji. Kljub glasnemu zavzemanju za informativni prostor, dostopen vsakemu mišljenju, torej očiščen ideološke navlake, se na televiziji Beograd dogajajo čudne stvari: sestavljajo se črne liste ljudi, ki se na malih ekranih ne smejo pojaviti, tik pred zdajci se odpovedujejo oddaje, ki ne ustrezajo konceptu Velikega Brata, poročila s Kosova se koncipirajo v Beogradu... Tekstu so dodane še izkušnje Dževada Sabljakovića, urednika TV Beograd, Viktorja Papića, reporterja in Aleksandra Tijanića.

Po razglasitvi dediščine Josipa Broza lahko pričakujemo, da bo prišlo do določenih geografskih intervencij: Žarkovo Užice, Jovankina Korenica, Mišovgrad.

(Student)

afrodita in dvesto kurcev

Prvi erotični klub - zadnja trdnjava
sorealistične afrodizije

Da so ponedeljki že po naravi obešenjaški, apotentni in sinjekrvavi dnevi kaotičnega samozadovoljevanja, prvič - ni treba posebej razglašati in drugič - se ni treba posebej prepričevati... Dovolj je (bilo) oditi v Moste in v veliki dozi pričakovanja doživeti nepričakovano - erotiko ali (bolje) celulitis party z dvema perspektivnima metlama in z enim neprebavljivim afrodiziakom. Bull shit company in mi in... Afrodita, deklica, ki ji je Pero Lovšin strgal modrc.

Prva runda

Bivši M Klub v blišču light-showa in vsesplošno zmede ni prenesel dva modrooka bratca v začetnem stadiju policijske avanture, ki sta vohljala med šankom in avstro-ogrsko sceno predferdinandovskega Sarajeva. Kelnjerji so na samem začetku neprisilno prekinili delo, saj niso našli osnovnega produkcijskega rekvizita - odpirača. Ko sta mirovnika odšla in so si barski eksponati končno vendarle opomogli od začetnega joka, smo v družbi treh pirov upali, da se bo nabralo vsaj toliko folkla, da bo temperatura dima padla nad nulo.

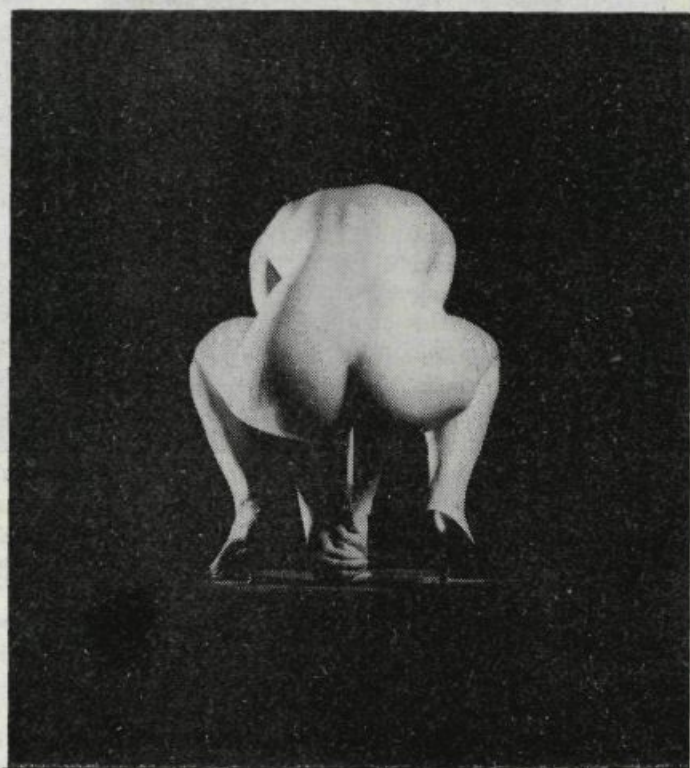
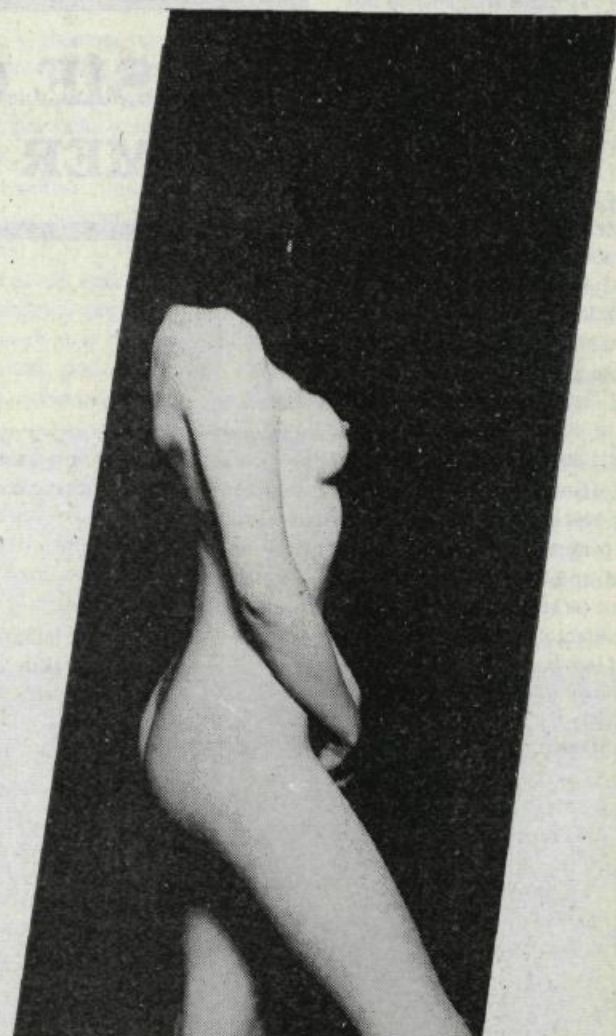
Že pol ure pred napovedanim spektaklom so se oči mnogih ritonoscev - z žarkom upanja - dvignile proti dance-place, ki je bil veselo izoliran od tekoče okrepčevalnice. Nič in čedalje manj. In potem je padel prvi kader. Afrodita je odplesala erotično spodnje perilo in cunje na njenih nevarnih conah so odplesale z Afrodite. Kljub nečloveškim naporom pa nihče ni videl tistega, za kar mnogi umirajo na fronti. Sledil je topless šovčič, ki mu je poveljevala starejša gospodična, katere obraz je močno spominjal na preživeto mladost neke vzhodnoazijske variante obupa. Koncentracija je padla, pa tudi ostalim sodelujočim komponentam se ni godilo nič bolje. Zadnja v prvem krogu razočaranja je nastopila Emanuella z dvema l. Pariral ji je boy, ki naj bi bil play. Hudiču na ljubo in plesu v čast bi bilo bolje, da ju ne bi bilo. Ona je spominjala na nekvalificirano vaginodajalko in hkrati na radoživo mati (po letih vsekakor), ki svojemu sinu balzamira zafrustriran zaklad... Ali Baba je bleknil ad acta in štirideset razbojnikov se je razbežalo iskat sorodne užitke. Prva runda se je tako vpisala v zgodovino in ni nam preostalo drugega, kot da s slinami in pirom cedimo lepšo prihodnost.

Druga runda

Pol flaše po koncu prve seanse smo spet dvignili riti in se prebili v epicenter erotike. Zdaj je bil vrstni red utrujajočih drugačen, kar pa ni bistveno spremenilo naelektrenega ozračja. Najprej se je slekel boj-špil, potem je svojo drogirano pičko pokazala Jožica in Emanuella z dvema l je odplesala Lambado. In ko smo že čisto iz sebe gledali naokrog, če je prišel Tadej Zupančič, je v areno stopila Afrodita in skupaj z gospodom Cooperjem požrla strup. Živela je še ravno toliko, da je s pomočjo Perota pokazala svoje čvrste joške. Glede na našo prisotnost, smo bili povsem prepričani, da je njena mlada vulva, ki se je medtem že prirasla k hlačkam, doživela pravo poplavo Fructalovih proizvodov.

A kaj hitro smo pozabili drugo rundo in naročili tretjo.

Bojan Krajnc

Avstralski Indijanci so bili dobri lovci, družinski glavarji in umetniki dekoracij s simboli na lesu in kamnu. Med spanjem v jekleni ptici si ogledam dva filma starejše ameriške produkcije - Pink Cadillac in See No Evil, Hear No Evil, medtem pa preletimo Indijo in dočakamo še zadnji postanek v Singapurju na Changi airport, glomaznem letališkem poslopju z britanskim navdihom, kjer preživimo približno eno uro. Moja še vedno kaže srednjeevropski čas, kakor da bi mi časovna zmeda ne mogla do živega.

Kolikor bolj se bližamo cilju, tem bolj čas prehiteva in nivo temperature se dviguje. Lebdim med spanjem in budnostjo, sonce pa se že dviguje nad kontinentom, v katerega bi spravili 33 Jugoslavij. 24-urno lebdenje se konča z lepimi željami posadke.

Začetek moje poletne sezone so v znamenju ceremonije z agentom emigracijskega urada. Sicer brez problemov - a vendar. Ob izpolnjevanju vseh mogočih formularčičev še »Take one, please« - letak o nevarnosti v zvezi z AIDS-em, in prav prijazni pripadniki varnosti mi dovolijo vstop. Vročina puhti izza ovratnikov, rokavov in hlačnic sopihajočih novih prišlekov, ki se bodo v nekaj nadaljnjih dneh borili z glavobolom in dremavico, medtem ko se bodo preizkušali z usklajevanjem časa.

Melbourne, v katerem bom tudi sama preživela večino časa, je najbolj multinacionalno mesto na kontinentu, pravijo tukajšnji prebivalci.

Klima je posebno prese- nečenje z izredno spremen- ljivostjo v enem samem dnevu, ki lahko zajema značilnosti vseh 4-ih letnih časov. Med celolet- nim prevladovanjem višjih tem- peratur in sodelovanjem oceanskega vetra v dobrem in slabem, je prehod med časi skoraj zabrisan in ljudje se hitreje starajo, še bolj na področju Queenslanda. Z napo- vedjo časa in vremena si ob- krožen z vseh strani privatnih

AUSSIE OUTLOOK - SUMMER IN THE CITY

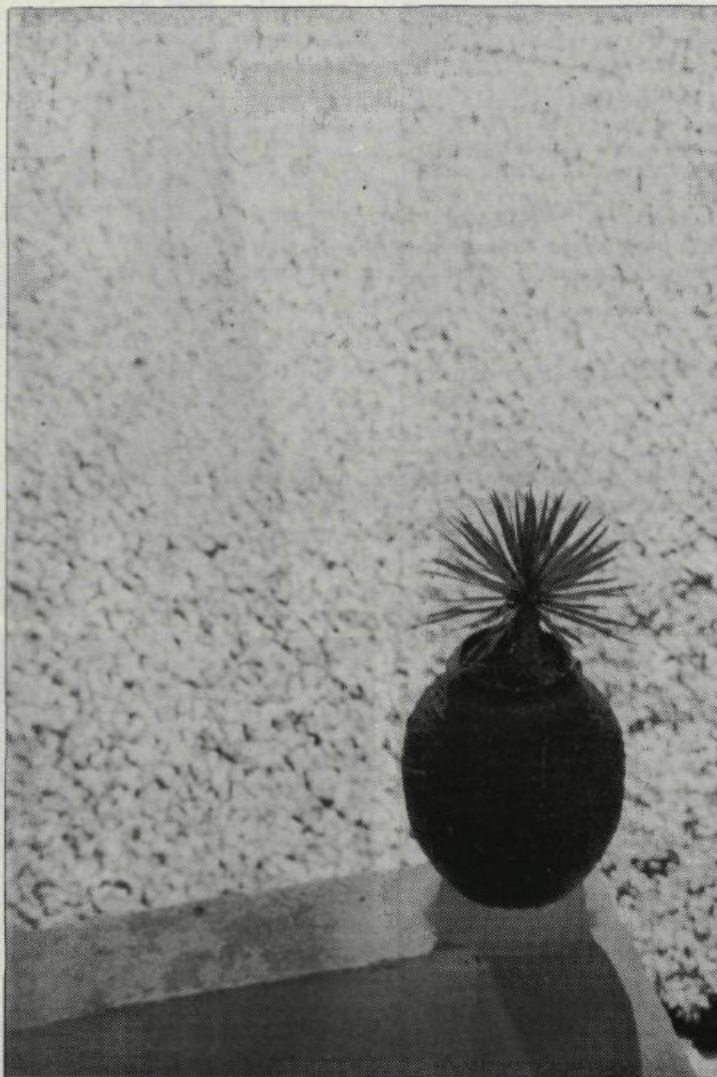

foto: Miha Dobrin

Z bujam se, pogledujem skozi letalsko lino nad Dubajem graciozna mavrica. Sem na poti v Avstralijo, kontinent Aborinonov in kasneje kaznjencev ter anglosaksonskih prišlekov. Avstralsci so našli 16 pustolovcev, ki so odkrili zemljo tistih, s podobno usodo kot ameriški Indijanci.

medijev in čeprav je povprečje avstralske »news« 5 minut, je novic prav dovolj.

Te dni so preminile dogo- dovščine okrog tenisa, ki so ga priredili na enem izmed naj- večjih stadionov na svetu. Toda Avstralsci že razmišljajo o pripravah na olimpijske igre za leto 1996 ter si dajejo opravka s »Commonwealth games« z različnimi disciplinami (Panem et circenses). Prav v obdobju teh iger, ob koncu januarja, so bile leta 1982 v Brisbanu demon- stracije za državljanske pravice Aborinonov, ki pa so kršene še dandanes.

Ulično potepanje je precej podobno šetanju po ameriško, le da je pravilo smeri in vožnje angleško. Anglija, »The Mother Country«, še vedno bdi nad Avstralijo, ki je postala fede- racija v letu 1901 s 6-imi federal- nimi enotami in Tasmanijo.

Grb britanskega veličanstva Elizabete II. je vgraviran na avstralskih kovancih, tako kot nekoč tudi George in Vic- torija, oblika zastav avstralskih zveznih držav pa spominja na matere deželo.

Sedanje naseljevanje Avstra- lije s pripadniki neanglosak- ssonskih narodov je 99 %. Za pridobitev stalne vize je do pred kratkim veljal sporazum z Azijanci, za katere pravijo, da bodo preplavili že tako nekdanj imenovano Avstralasio. Vsako- dnevni emigrantski radijski pro- gram predvaja za vse tukaj zastopane narodnosti program v njihovem jeziku. Novi prišleki so z rahlimi avstralskimi zakoni do nedavnega manipulirali s podpisovanjem poročnih listin, izsiljevanji, skrivanjem v div- jini...

Vlada je zato v lanskem letu uvedla »Texation number's« za svoje državljane in jih na ta način zaznamovala, kajti o predlogih, da bi uvedli nekakšne osebne iz- kaznice, ljudje tudi z enim uše- som niso hoteli slišati. Pripovedujejo anekdoto o Starem Konju; ko je organ pos- tave hotel identificirati držav- ljana, se je ta predstavil kot Stari

Konj in gospodje na policijski postaji so potem preverjali podatke pod tem imenom.

Preden pa Avstralci sprejmejo kakšno novo odločitev, zelo radi in na veliko eksperimentirajo z različnimi predlogi...

»Sale's everywhere«, do koder ti sežeta oko in žep, oz. kar v njem že imaš. Delovni čas od 9 - 17 daje videz neobljudenih ulic, vidne so skupine upokojenecv, mladeži (čas počitnic) in nekaterih turistov, ki so predvsem z Japonske, Nove Zelandije in ZDA. Vožnja s starinskimi tramvaji me še ni doletela, kajti njihovi vozniki štrajkajo že več kot mesec dni zaradi poskusa uvedbe novega načina plačevanja vožnje in s tem tudi odpustitve kondukerjev z dela.

Isto vozovnico lahko kombiniraš za vse oblike mestnega transportnega sistema: BUS, tramvaj, City loop - metro, ki pa te le redko popelje pod zemljo. Kljub temu so vagončki presneto mračni in obogateni z grafiti; kazen, ki te lahko doleti pri umetniškem poslu, pa velja 2500 AUD ali 6 mesecev zapora.

Velikodušna socialno zdravstvena zakonodaja omogoča razvoj pijavk, ki goltajo sohržavljanove novce. Na hitro pogledam še šolski sistem, ki po uspešno končani »High School« omogoča vpis na 8 različnih. Šolski predmeti so v srednjih šolah na izbiro, prav tako predmeti za zaključni izpit, vendar je v teh plasteh čutiti precej šibko splošno znanje (kakor bi ga razlagali v Evropi). Teme iz zgodovinskega pouka so predvsem o Avstraliji, zrelost pa je določena z nivojem njihovega standarda.

Med bivanjem v tem mestu, me je navdajal prijeten občutek prostornosti: ne poznajo prerivanja, prenatrpanosti naselij, Pravo preganjavico pa ti pričarajo muhe srednje velikosti, ki že 200 let sedajo Avstralcem na žnable, za ušesa, v ušesa, na nos, vse izrastke in prirastke... Muh je več kot vseh prebivalcev na kontinentu. Med širnimi razdaljami puščavate zemlje naletiš na družčine evkaliptusov ter svojevrstno floro in favno.

Turistična točka v okolici Melbourn je Ballarat, kjer so leta 1851 odkrili zlato. Muzej obsega celotno vasico Sovereign Hill iz zlate dobe, ki je skoraj v celoti pristno ohranjena s prvotnimi pripravami in stroji ki so jih uporabljali za čiščenje in predelavo zlate rude. Zanimivih in res dobro pripravljenih je bilo tudi nekaj drugih razstav, ki sem si jih ogledala; satelitski sistemi, telekomunikacije, umetniško oblikovanje. Smo že tako sprogramirani, da izven rodnih meja veliko primerjamo, ocenjujemo in se spogledujemo z nam redkokdaj doseženim.

Izlet proti jugu vodi na Phillip Island, v Penguin rezervat, do katerega vodi ravna pot mimo nenaseljenih področij, redkih farm in pašnikov. Avstralci plačujejo 80 AUD letno za cestno

prometno varnost; ceste so v glavnem ravne večpasovnice in predvsem brez lukenj, jamic, hribčkov, kamenja in ostalih presenečenj. Cestnine ne plačuješ nikjer, prav tako pomoči ob neprijetnostih na cesti ne.

Konec leta, oziroma inventure, imajo v koledarskem juniju - v zimskem obdobju torej.

S polnim tankom benzina, ki je iz lastnih avstralskih virov, nadaljuješ pot do velikanske gliste, kjer te v njenem drobovju poučijo o 3-meterski glisti z 2 cm premera in, ki domuje le v vlažnejšem avstralskem podzemlju. Domorodci so jo uživali kot zdravo proteinsko hranilo.

S hitrostjo rdečega kenguruja smo zavili na »Victoria's Farm Shed« med kardelo volov, krav, telet in ovac, psov čuvajev, poznavalcev in obiskovalcev. Medtem ko se kenguruj vneta množijo, pa koale, mali drevesni medoti, dostojanstven zapuščajo svet ljudem. Večerna parada črno-belih postavice, utrujenih z

zabiješ neskončno končnost v prebiranju znanosti v »State Library of Victoria«. Oglebam si tudi stare avstralske ječe, kjer so sprejemali kaznjence od leta 1845 in gojili mentalno in fizično kaznovanje.

Dan lahko preživiš v trgovskem concernu Myer ali David Jones. Pri pestri izbiri hrane prevladuje McDonald's, Pizza Hut, raznovrstno meso, ki je zelo poceni in obdelano na vsemogoče narodne načine, na drugi strani pa množstvo naravnih zadevščin.

»The Royal Botanical Gardens«, zoološki vrt ter številni mestni in izven mestni parki vabijo bitja, željna narave in s kondicijo kengurujev, da prebrodijo širine in dolžine. Narod je precej športno usmerjen, z velikim poudarkom na študiju fizikulture, kar jim tudi omogočajo številne poceni telovadnice. Lovci na dragocene kamne pa imajo ugodno možnost nakupa opalov.

Modni trend je »country road« ter mladolet-

foto: Leonardo Pektar

napolnjenimi trebuhu se odvija v prisotnosti številnega obiskovalstva. Ne meneč se za izzive pinguini vršijo svoje naravno poslanstvo tudi do zgodnjih jutranjih ur.

Novi dan se začne z opozorili za sončenje zaradi poškodovane ozonske plasti. Obala je čudovita za tiste, ki ljubijo peščene plaže, kar pa lahko postane usodno, ako si upaš v vetru z avtom zakoračiti v pesek. Občutka visokih temperatur ni zaradi stalnega vetra in deskarji na nevzgojenih oceanskih valovih zakrivajo pogled na morske pse, ki se vabijo na degustacijo.

Malce stran od morskoga okrilja, lahko preživiš prijeten sprehod po kitajski, italijanski, vietnamski četrti, ali obišeš konjske dirke, gledaš in poslušаш ulične muzikante in predstave, uživaš v kitajski masaži, ob ruski folk muziki ali avtomobilski dirki policajev, ali

niška ideja o debelih šturnih in močnih zaprtih čevljih v teh poletnih dneh. Nekatere se še vedno ogrevajo za malce daljše in oprijete oblekice z volančki, ki imajo z nekoliko podvrstami korenine v avstralski zgodovini oblačenja.

»Woman's fashion« iz leta 1920 pa pravi tako:

Half an inch, half an inch, half an inch shorter,
the shirts are the same for Mother and Daughter,
when the wind blows, each one of them shows,
Half an inch, half an inch
She oughter.
Pa lep pozdrav,

FELJTON

PROTOKOLI
SIONSKIH
MODRECEV

Straža židovskega kralja (11)

V primeru, da naš suveren ne bi bil popolnoma varen, ga bomo obkrožili z možmi in ženami, ki bodo kot radovedneži zavzeli mesta v prvih vrstah, blizu njega in dajali videz, da so prisotni le zaradi reda tudi na drugih mestih in da žele le disciplino v svoji okolici.

Opomba: V knjigi manjkata sledeči dve strani, to je zaključek 20. seje in začetek 21. seje. Prevod se zato nadaljuje z zadnjim delom 21. seje.

Tisočletno zlato, baza bodočega blagostanja

Veste, da imamo v rokah največjo moč - zlato. V 48 urah ga iz naših blagajn vzamemo, kolikor ga hočemo. Ali je potem še potrebno dokazovati, da je naša vlada vnaprej določena od Boga, da zavлада svetu? Ali je mogoče, da s takšnim bogastvom ne bi mogli dokazati (5), da je prehodno zlo, ki smo ga bili primorani povzročiti, končno privedlo do tako blagodejnega učinka.

Vse bo našlo svoj red, vendar ne brez vsake trajne sile. Takoj bomo lahko dokazali, da smo dobrodelniki, ki smo izmučenim ljudstvom vrnili pravo blagostanje in individualno svobodo (6). To svobodo bomo zaščitili proti vsakemu narodu pod pogojem, da bodo izpolnjeni zakoni, ki jih bomo mi uvedli. Uživalo se bo v miru, delu in dostojanstvu medsebojnih odnosov. Dokazali bomo, da svoboda ni razuzdanost ali pravica do razuzdanosti, kakor tudi dostojanstvo in moč človeka nima zveze s tem, da bi vsakdo razglašal načela (7), katerih pomena niti sam ne razume; da svoboda ne daje pravice razburjati sebe in drugih s tem, da s pretiranimi govori in bučnimi sestanki povzroča nered - temveč, da je bistvo svobode v osebni nedotakljivosti (8), pošteno in popolnoma podvrženi vsem socialnim zakonom, da je bit človeškega dostojanstva v razumevanju svojih pravic in njihovih meja in da to dostojanstvo zahteva spoštovanje drugih, da bi se prislužilo lastno spoštovanje, prepoveduje pa

fantastične prikazni z egoističnim individualizmom.

Židovska moč nad ljudstvom in nad Bogom (9)

Naša oblast bo slavna, ker bo močna. Vladala brez upoštevanja govornikov in kričačev, ki razglašajo utopije, z imenom »načelo«. Naša oblast bo sodnik ureditve, v kateri je skrivnost ljudskega blagostanja. Ugled te oblasti bo v ljudeh vzbudil mistično spoštovanje; klanjali se bodo pred njo.

Prava moč vedno brani svoje pravice (10). Nihče se ji ne bo upal približati z namenom, da bi ji odvzel vsaj atomček ugleda.

DVAINDVAJSETA SEJA (1)

Omejitev proizvodnje luksuznih predmetov (2)

Da bi se ljudje navadili na poslušnost, jih moramo vzgojiti v preprostosti, ki pogojuje krotkost. Zato bodo naši zakoni omejili proizvodnjo luksuznih predmetov, ki človeka slabijo in vzbujajo zavist. Tako bomo izboljšali moralo, pokvarjeno s tekmovanjem, ki ustvarja razkošje.

Obnova hišne industrije (3)

Spet bomo obnovili drobno industrijo, to pa bo zmanjšalo pomembnost (4) velikih tovarnarjev, ki so se preveč razbohotili z ogromnimi

dobički in pogosto vzbujajo mase proti nam (5).

Praznovanja (6)

Največja korist teh ukrepov je v tem, da ljudje, ki imajo drobno industrijo, ne poznajo praznovanja. Čvrsto se držijo reda in močne oblasti, katere naloga je, da ščiti vsakega svojega podanika pred težavami, ki bi mu jih lahko povzročil kdo drug.

Uresničilo se je, da ni več pogube za državo, kot so praznovanja.

Prepričani smo, da ne bo praznovanj, ko bo oblast prešla v naše roke.

Prepoved pijanstva (7)

Tudi pijanstvo bo z zakonom prepovedano in kaznovano kot zločin proti človeškemu dostojanstvu, katero alkohol poniža do bestialnosti.

Ponavljam, da se ljudje podredijo le močni oblasti, dobro organizirani in popolnoma neodvisni, pod katero čutijo verige, pa tudi obrambe in podporo socialnim bitjem.

Ni jim mar, ali ima njihov vladar angelsko dušo. Oni vedo, da se njegove lastnosti opirajo na izražanje moči in (8) oblasti.

- (5) NILUS: ... da nam vse zlato, nakopičeno skozi stoletja ne bi pomagalo, da zmaga naša dobra stvar, to je obnova reda pod našo vlado.
- (6) NILUS: ... izgubljeno.
- (7) NILUS: ... razdirajoča, kot svoboda vere, enakost in druge podobne ideje.
- (8) NILUS: ... lastništvo.
- (9) Poljsko: Ugled oblasti in njeno mistično spoštovanje; italijansko: Ugled.
- (10) NILUS: Prava moč ne sme popustiti pred nobenim pravom, niti pred božjim.

- (1) 26. zapisnik francoskega rokopisa; 23. seja pri NILUSU.
- (2) Italijansko: Omejitev luksuza.
- (3) Poljsko in italijansko: Hišna industrija; NILUS 1920: Male obrti.
- (4) NILUS: ... privatnim ročnim delom.
- (5) NILUS: ... mogoče tudi iz navade.
- (6) Italijansko: Praznovanje.
- (7) Italijansko: Antialkoholizem.

Sedanji svet bo propadel v anarhiji - obudil ga bo židovski kralj (9)

Suveren, ki bo nadomestil vse vlade, ki danes obstajajo in delujejo v družbah, katere smo demoralizirali (10), vlade, ki so zanikale celo pojem božje oblasti in okolja, iz katerih izvira ogenj anarhije, bo moral najprej pogasiti ta uničujoč ogenj. Zaradi tega bo prisiljen uničiti take družbene ureditve s pomočjo urejene in izurjene vojske, ki se bo zavedala, zakaj se bo borila proti (12) lastni zastrupitvi, ki bi lahko okužila socialno telo v celoti.

Židovski kralj - Božji izbravec (13)

Ta Božji izbravec, od Boga poslan, bo strl vse neumne sile, katere vodi nagon in ne preudarek, bestialnost, nečlovečnost, tiste sile, ki se izražajo z grabežem in ropanjem pod krinko pravice (14) in prava.

Te sile so povsod porušile socialni red. Njihova vloga bo zaključena s tem, da se bo z njihovim padcem ustoličil prestol izraelskega kralja. Ko bomo ta cilj dosegli, bomo morali dobro počistiti našo pot, da ne bi puščali nobenih zaprek pri uvajanju naše oblasti.

Takrat bomo rekli ljudstvom: »Zahvalite se gospodu, poklekajte pred njim, ki nosi na čelu pečat prerokbe in ga je sam Bog z zvezdo vodil skozi stoletja (15).«

načinom kako jih uporabiti v praksi tako, da nihče ne zasluti končnega cilja. Samo poučenim se bo povedalo, kako bodo praktično izvajali omenjene načrte, katere bodo izpolnjevali s stoletnimi izkušnjami, opazovanjem politično-ekonomskih tokov socialnih znanosti in z zaključki izpeljanimi iz takih opažanj. Samo ti bodo spoznali pravo bit zakonov, katere je sama narava ustvarila za urejanje medsebojnih človeških odnosov (7).

Židovski kralj in njegovi svetovalci (8)

Načrti sedanje akcije, še bolj pa akcije prihodnosti, ne bodo poznani niti tistim ljudem, ki jim pravimo bližnji kraljevi svetovalci. Samo kralj s svojimi učitelji in inspiratorji bo vedel, kaj je pripravljeno za bližnjo bodočnost.

Židovski kralj - inkarnacijar usode

Vsi bodo videli, da je suveren s svojo neomajno voljo sam svoj gospodar. On bo posebljena usoda (10) na nepoznanih poteh. Ker nihče ne bo poznal namena kraljevih ukazov, si ne bodo upali postavljati ovir (11) tistemu, kar je trajno v naprej pripravljeno.

- (1) 17. zapisnik francoskega rokopisa; 24. seja pri NILUSU.
- (2) Poljsko: Utrditev temeljev dinastije kralja Davida; italijansko: Davidova dinastija.
- (3) NILUS: ... da Davidova dinastija traja do konca dni.
- (4) NILUS: ... vsega človeškega naraščanja.
- (5) NILUS: ... bodo pripravili kralje in naslednike.
- (6) NILUS: ... bodo poznali bodočnost.
- (7) Pri NILUSU je dodan sledeči odlomek:

Ukinitev prirodnega nasledstva

Neposredni suverenovni nasledniki bodo odstranjeni, če se v času njihove vzgoje pokaže, da so lahkoumni, preobčutljivi ali če bi pokazali kakšna nagnjenja, ki bi lahko škodovala njihovi moči ali jih onespobila za vladanje, oziroma slabo vplivala na ugled krole.

Naši modreci bodo dali državne vajat v roke samo tistim, ki bodo sposobni čvrsto vladati, pa čeprav bi bili celo okrutni.

V primeru bolezn ali izgube energije, bo naš suveren dolžan predati vajat tistemu članu svoje družine, ki bo pokazal, da je sposobnejši od njega.

Kraljevi načrti za sedanost, še bolj pa za prihodnost, ne bodo poznani tistim, ki bodo njegovi najintimnejši svetovalci.

- (8) Poljsko in italijansko: Kralj - usoda.
- (9) NILUS: ... bo poznal bodočnost.

Ponavljam, da je neobhodno potrebno, da bo um suvereno opravičeval veličastnost državnega načrta. Zato ne bo mogel zasesti prestola, preden ga naši modreci ne bodo intelektualno testirali.

Če hočemo, da bo ljudstvo spoznalo in ljubilo svojega kralja, mora ta javno nastopati, ker je to edino sredstvo, s katerim se lahko doseže soglasje med tema dvema oblastnima dejavnikoma (12), ki smo ju mi ločili z zastraševanjem (13), ker smo se morali postaviti med njiju, da bi vplivali na orientacijo (14) vsakega posebej (15).

ŠTIRIINDVAJSETA SEJA (1)**Načelo finančne znanosti davkov (2)**

Danes bom govoril o finančnem programu, katerega sem pustil za konec mojega poročila, ker je to glavna in najtežja točka, odločilna za naše načrte. Ob načenanju tega vprašanja vas opozarjam na to, kar sem vam že povedal, namreč (3), da bodo številke odločale o končnem rezultatu našega dela.

Ko bomo prišli na oblast, se bo naša vlada, da bi se obdržala, vzdržala naložiti nove davke, v nobenem trenutku ne bo pozabila, da mora igrati vlogo očeta, pokrovitelja, izraelskega patriarha.

Ker pa je organizacija uprave draga, bo morala najti sklade, ki so nujni za obstanek. Zaradi tega bo morala skrbno raziskati ravnotežje v tej stvari.

Ker je v naši vladi suveren (4) zakoniti lastnik vseh dobrin svoje države (kar je lahko uresničiti), bo dviganje kapitala lahko uravnavalo kroženje denarja v državi (5).

- (8) Poljsko: Kralj - usoda.
- (9) NILUS: ... bo poznal bodočnost.
- (10) NILUS: ... in vsa njegova človeška pota, ki bodo vladala z nespremenljivo stalnostjo, s kontrolo nad samimi seboj in nad človeštvom.
- (11) NILUS: ... njegovi skrivnostni poti.
- (12) NILUS: ... ljudska in suverena se bosta strnila takoj, ko prideta v dotik.
- (13) NILUS: ... skupnim.
- (14) NILUS: ... že odpadle spet pridejo v naše roke.
- (15) Pri NILUSU se seja zaključuje s sledečim odstavkom:

Moralna vrednost židovskega kralja

Izraelski kralj ne bo smel vladati s strastjo in lastno naslado. Ne bo smel dopustiti, da bi ga vodili živalski nagoni, ki bi slabili njegove umske sposobnosti. Naslada bolj kot vsaka druga strast usodno ruši vse umske sposobnosti, pa tudi previdnosti; človeško misel vodi k najslabšim lastnostim človeške narave.

Opornik všemirja v osebi vladarja sveta; potomca svetega pokolenja Davidovega, se mora za dobrobit ljudstva odreči vseh strasti.

Naš suveren mora biti brez madeža.

(Podpisano od zastopnikov Siona 33. stopnje.)

TRIINDVAJSETA SEJA (1)**Kako utrditi oblast kralja hiše Davidove (2)**

Danes bom prešel na vprašanje sredstev, ki bodo uporabljena za utrjevanje dinastičnih žil kralja Davida (3) v največjih globinah zemlje. Držali se bomo istih načel, ki so našim modrecem zagotovila vodenje svetovnih zadev, to je vzgoje (4) človeške miselnosti in orientacije vse svetovne politike.

Več članov Davidove družine (5) bo pripravljenih za vladanje in kraljevanje ljudstvom. Ljudstvom bomo dodelili kralje, njihove naslednike pa bodo volili, ne po družinskem nasledstvu, temveč po sposobnostih. Vpeljani bodo v največje politične skrivnosti, to je v naše načrte vladanja, ob največji pazljivosti, da jih razen njih nihče drug ne spozna. Naloga vladanja ne more biti poverjena takim, ki niso seznanjeni s skrivnostmi (5) in z

- (8) NILUS: ... moči.
  - (9) Poljsko: Smrt stare družbe, njeno vstajenje v novi obliki;
  - (10) Italijansko: Smrt in vstajenje družbe.
  - (11) NILUS: ... tako, da jo vrže v plamen anarhije.
  - (12) NILUS: ... če bi zato moral prelti tudi svojo kri.
  - (13) NILUS: ... infekcija in anarhija.
  - (14) Poljsko in italijansko: Božji izbravec.
  - (15) NILUS: ... svobode.
- (15) NILUS: ... da nihče, razen njega, človeštva ne osvobodijo greha.

DEMOKRACIJA

Nič na tem ljubem svetu ni zastonj. Nasprotno. Vsaka ljubezen nekaj stane in tako naprej. Zakaj bi bil potem Igor Bavčar s svojim uredniškim in človeškopravičnim kompanjonom Bojanom Korsiko zastonj. In njuno znanje, tudi možganski potencial imenovano. Do sem vse O.K. Toda, če previdno pogledate spodnji račun, Vam bo v oči padlo nekaj POVSEM DRUGEGA: Igor Bavčar in Bojan Korsika, 10. oktobra uradno sicer še v.d. urednikov Uk-ajeve založbe ČKZ, sta tedaj že registrirala privatno založbo MAGELLAN in kljub temu še »vlagala« vase iz računa ČKZ-UK ZSMS, o katerem vesta sedaj povedati marsikaj. Na dan, ko je bil izdan ta račun, je bilo to dobrih sedem tisoč DEM in naj še kdo reče, da je demokracija zastonj. Saj ni važno, in vendar še en podatek o tem, kdo in kaj je svetnik in demokrat Igor Bavčar in seveda Bojan Korsika, direktor firme MAGELLAN, ki UK-aju na račun Demokracije še zmeraj dolguje sto petdeset starih milijard. France Bučar se s svojo moralno odgovornostjo še zmeraj skriva neznano kje. Pardon, doktor France Bučar, nekdanji oficir...

časopis za kritiko znanosti
Beethovnova 9
61000 LJUBLJANA

ZAGREB 17.10.1989

RAČUN br. 263-0317
INAT/123

Na osnovu vaše narudžbe od 10.10.1989. godine teretimo vas za troškove studijske putovanja u SAD (Los Angeles, Silicijska dolina, San Francisco) za drugove IGORA BAVČARA i BOJANA KORSIKU iznosom od

155.364.000
dinara

Slovima: stopedesetpetmilijontristošezdesetčetiri-tisuće dinara

Fakturirala
B. Belošević

INATOURS
RADNA ORGANIZACIJA ZA TURIZAM
s potpunom odgovornošću
TURISTIČKA POSLOVNICA, Francišk
ZAGREB

Dinara i
Francišk

Rok plaćenja zaključno 25.10.1989.

PLAĆANJE U ZAKONSKOM ROKU

